

Roman. 9. ratione suam charitatem Deus: quod sic dilexit mundum, vt filium suum vnigenitum daret.
 Joannis. 3. Verissimè ergo Paulus: Deus qui diues est in misericordia, propter nimiam charitatem, quã dilexit nos, conresuscitauit nos in Christo.
 Ephesio. 2. ¶ Tertio expendi: quod cum Spõsa .i. humanitas Christi sit omniũ nostrum cognata, sumus nos omnes illi fratres. Nec enim Sponsus confunditur nos appellare fratres, si fratres nos ille vocat & reuera sumus: igitur diuites sumus in Christo. In quo benedixit nos Deus omni benedictione spirituali in cœlestibus. non de pinguedine terræ:
 Hebræo. 2. ¶ Vt Isaac benedictionem dedit filio Esau. non in benedictione abyssi iacentis deorsum, vberum & vuluæ: vt Iacob benedixit Ioseph filio. Sed benedictione spirituali, de rore cœli, de cœlo desuper. vt ipse Iacob dicebat Certè sponsus parcus non est. sed sicut quæ audiuit à Patre, nota fecit nobis: ita quæ accepit à Patre donata voluit esse nobis. Neque enim buccellam comedere voluit, quin ex illa & nos comederemus, vt Iob dicebat. ¶ Quarto vide: quò rex maior est, eo eius sunt festa maiora. Durauit enim conuiuium Asueri. 180. diebus. At Deo null⁹ rex maior. nec vllum, rex hic maius festum habuit, quam has filii sui nuptias cum humanitate: vult igitur celebritatem hanc non paucis durare diebus. sed per omnia secula mundi. Igitur vsq; ad diem iudicij prandium nuptiale est. Cui eternitatis cœna succedit. Igitur licet dies ille, quo Verbum caro factum est, iam transierit. cogita tamè esse presentem etiam num. vt Deo reuera presens est. Vocat. n. ea quæ nō sunt, ac si essent. Deo nō transit, nec igitur nobis trāseat: sed intelligam⁹, totū nostrę vite decursū esse nuptialia festa. Paul⁹ inquit: relinquitur Sabbatism⁹ populo Dei: q̄ sabbatism⁹ durat, donec ho die est, id est, dum viuimus. igitur in Sabbato sumus, in festo sumus, vita nostra nuptialis & festiua est. His nuptiis te para. te orna, talem te exhibeto, qualem exhibere dignum est. Soror tua hodie nubit. & regi nubit. & rex vult te ditare, modo idem velis & tu. Maxima tibi vult dona prestare. vt cœlo sis maior. Omnia enim vestra sunt. ¶ Quinto aduerte: quod licet nuptialis thalamus fuerit virginis verus, palaciũ scilicet regale. At domus regia in qua prandium paratur, templum Dei est. Sat scio, totum orbem templũ esse Dei. Dicit enim Psaltes: In omni loco dominationis eius, benedic anima mea Dominum. quasi diceret. Totus orbis est templum, vbi benedicere Deo licet: sed verò tẽplum speciatim Deo dicatum, domus regia est, nuptialis domus est, vbi festa & conuiuia sunt apparatus. Vbiq; locorũ, Deũ per fidẽ & amorẽ edere possumus: sed speciatim locus pradio paratus tẽplũ est. Hac igitur cogitatione Chriani armemur. Cũ in templũ ingredimur, existimemus nos intrare in regiã domũ, vbi Sorori nostrę celebratur nuptialia festa: vbi & nobis regalia conuiuia sunt preparata.
 At si festa à Deo nostri causa parantur, mittit

Deus seruos suos, qui inuitatos vocet. hinc primũ intellige Nemo vocare ad nuptias debet, nisi seruus regis. Ergo peccator tu, qui diaboli seruus es, quare enarras iustitias Dei, & ad eius nuptias vocas? Secundo intellige neminem seruum Dei manus vocationis debere sibi arrogare, nisi mittatur. misit inquit seruos suos, quomodo enim predicabunt nisi mittatur? Merito igitur Paulus perpetuò cũ scribit, de sua vocatione comeminit, dicens: vocatus Apostolus, Et segregatus &c. Intellige etiã, qd' sit predicatorũ munus: Hoc enim explicat textus, cum dicit: misit seruos vocare ad nuptias. Ergo functio predicatoria est: vt intelligant homines, ad se nuptias pertinere: se esse ad nuptias inuitatos. inuitariq; vt edant, & vt diuites fiant. modo vestes & ornatũ, nuptiis dignũ adducant. Demum intelligant: vitam priorẽ aliis festis insumptam: sed postquã inuitati sunt, nuptis esse insumendam. Quarto intellige: misit inquit vocare inuitatos. nondũ quisquam eos inuitauerat, & inuitati vocantur. nam eo ipso quod homines sumus, rationem habentes, inuitati sumus. Ratio enim docet nos, non nostrũ esse pradium, nec nostra festa ista terrena: sed Deum esse, ad quem comparandum sumus ante creati. Imò verò apertissimũ est, qd' si fratres sumus Spõsæ, etiam si non inuitemur, inuitati sumus. Ipsa nos enim cognatio inuitauit. & quia plus iusto tardamus: ideo rex seruos mittit, vt pperẽ veniamus. Eò maximè quod seruorũ est, expectare & adesse non expectari, & vocari. ¶ Sed inuitati renuunt venire: õ blasphemũ, õ phreneticũ facinus: paup'es famelic'es, tristis'es, mortu'es vocaris: ad vitã, ad festa, ad cõuiuia, ad opes immensas, & renuis? Si sapieres, & non vocareris, magnam tibi iniuriã irrogari putares: nũc nō aduertes quantã iniuriã tibi, orbi, & Deo, pditus inferas? Quid inuenisti in nuptiis iniquitatis, qd' nō venias? Si bonũ & summũ bonũ animos nostros ad se rapit, cur nō rapit animũ inuitatorũ? An ne animus noster stupuit? ¶ Misit rex alios seruos, q̄ diceret: Tauri mei, altilia mea parata sunt. Igitur conuiuium erat ex tauris, & altilibus. Dubium iam est, qui sunt tauri, & altilia? Et ego credo tauros, & altilia Christum vnicum esse: maximè in Eucharistia. Sua deor hac ratioe. Vnicus Christus vocatur agnus, vitulus, hircus, ovis, vitula ruffa, turtur, passer occisus. & alia multa: Certè quia vnicus ipse omnũ illorum vim comprehendit, & vnicus ipse pro illis omnibus valet. Si igitur vnus ipse vim habet multorum taurorum, & altilium, siue pinguium: ergo ipse est tauri, & altilia. Vt enim manna habuit omnis saporis delectamentum: ita Christus habet omnium sacrificiorum efficaciam. Et certè illę taurorum hecatombes, quas Salomon, Ezechias, & Iosias Deo sacrificauerũt, figuram vnus Christi referebant. Et intelligo Tauros referri ad Christũ secundũ carnẽ. Altilia ad ipsam secundũ animã. Dicuntur porro occisa: quia in cruce anima est à carne separata, & ita Christus occisus. Quod igitur

Psal. 49.
 Hebræo. 5.
 Roman. 10.
 Roman. 1.
 Sapien. 16.
 3. Reg. 11.

igitur est aliud prandiū regia magnificentia dignum, quā Christū: qui de se ipse dicebat: Nisi manducaueritis carnē meā, non habebitis vitā. & sicut Deus Iudæis prandium parauit in deserto, dans illis manna: ita & prandium quōd Christianis, in hoc mundo Deus parat, manna est, id est, Christus panis verē Angelorum. Ideo Paulus dicit: Habemus altare, de quo edere nō habent, qui altari deseruiunt, id est, habemus prādium regale, & nuptiale. si quæras quod? Certē altare Christi. Item quæ nā alia sunt saginata, p. emphasin, nisi Christus? Ipse est pinguis & medullatus. Ipse omni rore cœli & pinguedine terrę plenissimus. Ipse in quo omnes thesauri sciētīe Dei inueniuntur. Ipse in quo habitat omnis plenitudo diuinitatis corporaliter. Ipse benedictus de cœlo de super, & benedictionibus abyssi iacentis deorsum. tandem ipse est, de cuius pinguedine & plenitudine nos omnes accepimus, quem mihi sanctum dabis alium omni ex parte pingue & altum, nullaq; ex parte marcentem. Est ergo Christus omnia volatilia, & omnia altilia. Sed nota est Christus altilia, sed occisa. itaq; si pinguis in anima es, ideo es vt occidaris, vt mortificeris: viuificatus spiritu, vt carne mortificeris. Holocausta inquit medullata offeram tibi, ergo si medullata & pingua, holocausta sint, quod n. pinguis est, Deo offerendum est. Sed cur non dixit: Tauri sunt apparatus, conditi, in mensa præsentēs, tantum dicit: Tauri & altilia sunt occisa. Certē admonuit te, quanto sumptu paratum tibi conuiuium est.

X Vnicum enim illum cibum, quem sibi viuū rex comedebat, vt tibi saperet, occidit. Dicit rex: Venite quia filium meum, vt cibus esset vester, occidioni pmisi. nō peperci nobilissimo vitulo pascuali vt illū vobis parare. Et equidē totus cibi apparatus in hoc vno cōtinetur, quōd Christus occidatur. Ipsa enim occisio, in amoris igne assatio fuit. Rectē ergo dictum est: non comedetis ex eo quicquam coctum, nec crudum, sed assum tantū igni. Non est nostri stomachi tam valens natura: vt viua digerere & cōcoquere possit, sed q̄ alienus assauit calor, hęc nobis conuenientia cibaria sunt. Ita assus in amore suo Christus cibus nobis congruus erit. Panis quē Elias edit subcinericius est, assus igne, erat etiam subcinericius panis Gedeonis, iam panis noster igne facerrimo paratus est: nemo igitur dicat, durus est hic sermo. Neque enim caro cruda, sed assa nobis offertur comedenda. non datur manna Iudæis, carnis crudæ saporem habens: sed gustus eius erat similis cū melle. at simila placenta est, igne assante parata. Sed re hęc pfundius penetra, quæris cur tauri & altilia sunt occisa? Certē eadem fuit necessitas, quōd tauri essent occisi: quæ fuit, quōd Christus esset cruci suffixus. Paulus inquit: Pontificem nostrū per omnia tentatum, vt potēs esset tentatis auxiliari: ita fuit occisus, vt omni morienti posset ferre subsidium. Lassatur Christus, sudat, contumeliis afficitur, & flagellis: vt potens sit, lassus, sudans, fallax.

tibus, probris & verberibus affectis auxiliari. Ita fortis taurus & robustus ligatur, vrgetur, occiditur: vt robor et ligatos, oppresses, occisos. Morte enim sua mortem nostram destruxit: & mortem vitis & demonibus intulit. sicut Samson, qui moriens hostes suos perdidit. Mortalis hominum natura non nisi mortalem cibum edit. Dicit ergo rex: Mortales, en mortalis cibus, taurus occisus: edite. Edere non poteratis Deum viuentem in secula. Deum vltionū. Deum exercituum. Deū terribilem, & qui aufert spiritum principum, terribilem super reges terrę. (Dicunt enim: Bethsamitæ, quis accedere poterit ad Deum sanctū istū? Certē nihil mirū. Cornua enim in manibus eius, ibi abscondita est fortitudo eius,) si ad terribilem accedere taurum veremini, num verebimini, ad ligatum, ad oppressum, & occisum accedere? Demum Gentiles participes fiunt dæmoniorū, quando de idololithis edunt, id est, quando edūt de tauris occisis, qui dæmonibus immolabantur. Ergo Christiani si vultis participes esse Dei, edite de tauro vestro occiso: Deo æterno in holocaustum immolato. Parati sunt igitur tauri, & altilia, edite. taurus comestus, efficiet vos robustissimos tauros auis pinguisima comesta, pingues animas vestras reddet. Reddet enim vos participes Dei, reddet vos deos Deus ipse comestus.

X Porro vasa in quibus tauri hi, & altilia nobis edenda proponuntur, sunt septem Sacramēta, in quibus nunc Christi robur continetur, sanguis, merita, pinguedo, sapor cœlestis, & reliqua, regio apparatus dignissima. Parati sunt ergo cibi: parata & vasa, gratiam cōtinentia, parati & ministri qui hęc nobis ministrēt. Parati enim sunt Pontifices & Sacerdotes, reliquus etiam clerus. An non ministri tanto conuiuio digni? Sed conuiuij architectrinus Spiritus sanctus est. Certē si conuiuator Deus est, si sponsus Deus, si etiam cibus Deus, an non & conuiuij moderator erit Deus? Est ergo Spiritus hic autor pacis inter conuiuas. Autor letitię, & gaudiij nuptialis. Autor & doctor reuerentię in conuiuantem, in cibum, in domum & in vasa. O verē regale & Deo dignum conuiuium. Vbi omnia diuinitatē redolent: vbi sunt omnia diuina. O verbum omnibus seculis absconsum, Omnia sunt parata Paratus Deus conuiua. Deus cibus. Deus architectrinus. Vasa diuina. Quid si tantum taleque conuiuium negligis, aut contemnis quos non ignes patieris?

Sed multi negligunt. abit alius in villam, scilicet in rus, & agrum suū. alius verò in negociationem: alius duxit vxorem. Profectò rusticatio licita est. Dicitur enim, ne oderis opera laboriosa: & rusticationem, quam creauit altissimus. Posuit enim Deus hominē in paradiso: vt in eo operaretur. Itidem negociatio licita est. Dicitur enim: gustauit, & vidit: quōd bona sit negociatio eius. Et Apostolus non phibet, quin homines emant, vult tamē, ita emere, ac si nō possiderēt. Idipsum de re vxoria dicit Paulus: qui filiam suā locat benefacit.

3. Reg. 19. Iudic. 7. Ioannis. 6.

3. Reg. 19. Iudic. 7. Ioannis. 6.
Exodi. 16.
Hebræo. 2.
sola vide 4o. to. v. 329.

simila est farina inter Pall. nom, vt secundarium, quæ maxime nutrit.

Placenta est libi gens, q̄ simila caseo, malle, in furno cocta sine fermento.

Iudic. 16.
Psal. 93.
Psal. 75.
1. Regū. 6.
Abacuc. 3.
1. Cor. 10.
Ibidem.
Concil. Florent.
Ecl. 7.
Genesis. 2.
Prouer. vlt.
1. Corin. 7.
Ibidem.
Ephes. 2.

Dicamus id rursum. Non petit à nobis omnia Cæsar. sed quæ sua sunt imagine sculpta: ita Deus non à nobis omnia petit, sed ea vbi sua resfulget imago. At licet in omni creatura similitudo deitatis conspiciatur, in sola hominis anima, Dei imago resplendet. Hanc igitur animam secundum intellectum, & voluntatem, Deus à nobis requirit. Vt sicut Cæsar defendit, eos, qui censum tribuerint: ita & Deus defendat, & seruet eos, qui mentem suam numini dicarint. ¶ Vide verò: Imago Cæsarum nummo impressa, res mortua est. Imago Dei anime impressa, viua res est. At viua Dei imago Deus quidam est, scilicet intelligens, volens, immortalis, Dei capax, orbis rex. Sed deturpauit homo hanc diuinitus sibi impressam imaginem. Venit Christus, & deturpatam longè feliciter reparauit. Quid enim aliud hominem perfectè pium esse credas, quàm Deum terrenum, siue terram diuinam? Nos inquit Paulus: gloriam Dei speculantes, in eandem imaginem transformamur. scilicet in imaginem Dei, quæ est Christus. Christus enim imago Dei, nos Christi. Vt enim qui videt Christum, videt & Patrem: ita qui Christianum perfectum videt, Christum ferè videt. Est Deus inuisibilis: at in Christo visibilis factus est. Christus ascendens in cælum, iam non in se videtur, videtur verò in perfectis Christianis. Quæ fecisset, dixisset, cogitasset Pater: hæc cogitauit, dixit, fecit & Christus. iam quod dixit, fecitque, Christus hæc facit perfectus Christianus, Opera enim quæ ego facio, inquit, & ipse faciet, & maiora his faciet. An non vides Dei imaginem per Christum reparatam? Qui ex Adam (si perstitisset) nascerentur, imaginem Dei intactam reciperent: modo tamè quodam naturali, scilicet per generationem naturalem. At qui in Christum renascuntur, imaginem Dei recipiunt pulchram, modo supernaturali. surgit enim noua creatura, in baptismo. Nascitur noua creatura per Eucharistiam qualis nã creatura? Nũ nouũ cælũ aut Angelus nouus? Minimè, sed sicut nouũ in terra Christus ita nouũ in orbe perfectus Christianus. Est igitur per Christum felicissimè Dei in nobis imago reparata. ¶ Quid ergo exigit à nobis Deus? Certè vt ei reddamus animam nostram, hac Dei & Christi imagine insignitam. Nam & ideo, character in baptismo impressus nobis est. Hanc deitatem nobis impressam demonitu ne subiice, sed glorificate, & portate (inquit) Christum in corpore vestro. Si dedit se tibi Christus, tu redde te Christo, & reddes te quendam Christum, quantum te illi reddideris per amorem tantum te in illum conuertes per vniõnem gratiæ & charitatis. Est nam amor conuersiuus, conuertit amatè in id quod amat, vt igitur ita Deus dilexit hominẽ, vt efficietur hõ: ita æquũ est, sic nos Deum diligere, vt dii quidam efficiamur. Rectè Paulus in Christum per amorẽ conuersus inquit: vivo ego: iã nõ ego, viuit verò in me Christus. Rectè & ipse se admonet: vt qui viuũt, iã nõ sibi viuãt, sed Deo. ¶ Porro cũ in iudicio, nos Deus interrogauerit,

Cuius est hæc quam habes imago? Reddidisti ne imaginem meam mihi? Induxisti ne imaginem diaboli, super imaginem Dei? Quis tam horrendæ vocis: imo ingentis fulminis fragorẽ queat perferre? O vos quibus diuina imago & violata, & fœdata est, nunc nunc eam reparare contendite, ne vos vox illa perterreat. Pœnitentiæ lachrymæ sunt: quæ fœditatem, & sordes detergunt: Eucharistiæ vsus eandem imaginem splendori & nitore restituit. Ad hæc sacra venite ne vos horrenda illa execratio (ite maledicti) apprehēdat. Tũc certè Christus æquus iudex, reddet cuique sua. Si imaginem affertis Dei, reddet Deus quæ sunt Dei Deo, reddet semideum perfectio Deo. Ideo enim dicit: Intra in gaudiũ Domini tui, vt videlicet sit Deus omnia in omnibus. At si imaginem affertis diaboli, reddet vos diabolo: cui vos prius dedistis.

Domino respondente: reddite quæ sunt Dei Deo: omnes mirati sunt. Quid ni miraretur, cum tota vitæ nostræ ratio, ex illo responso depēdeat: & cum mirabiles ex eo nascatur effectus? Primũ enim hinc nostra manat prudentia. Si enim mundus, caro, diabolus, aliquid nobis offerunt, si sapiamus, dicturi sumus Cuius est hæc imago? Si diaboli, si peccati: reddamus illam peccato, dæmoni, non verò animæ nostræ. Si quid verò offertur sanctum, ac pium, quære cuius est imago? Si virtutis, si Dei, arripiamus: vt Deo quod suum est offeramus. Si tribulatio si angustia, si demeritum: nobis offertur: & illa non imagine Christi sola, sed ipso et Christo est insignita: eam amplectamur, vt Deo optanti reddamus. Amplectemur verò, si per patientiam Cruci Christi configamur. At si impatiētes sumus, caueamus: ne diabolo tribuamus. ¶ Rursum si infeliciter te diabolo tribuisti, ad thronum gratiæ Christi accede, cum fiducia. Dico tibi. Domine, cuius nam est hæc, quam mihi apprehensisti, imago? Si tua est, quia est: redde eam tibi, non est hæc oratio leuiculi momenti. Certè, horsum ille de cælo in terram descendit: vt fœdatam in nobis imaginem repararet, etiã non à nobis rogatus: quid putas faciet, hac ratione precatus? An nõ ille dicit Ego feci, ego feram. Si ergo Domine tuæ in me Christianitatis imaginem insculpisti, refice quod per me defecit. ¶ Adde & aliud. Cũ pauperẽ vides plagis, & vulneribus fœdũ, si vibicibus luidum id tecum reputa. Cuius hæc est imago? An nõ est Christi in Cruce pendentis? An non est Christi, amore nostro languentis? quod si ei viscera miserationis aperueris, reddidisti Deo, imaginem suam. Similis factus es Christo miseras nostras dolenti. Similis factus es Deo, qui ex misericordia languores nostros ipse tulit, & dolores ipse portauit. ¶ Finge tunc litrem esse inter auaritiam, & misericordiam. Iubet illa numos recondi, iubet hæc in pauperem collocari: in ea lite Deus est iudex. is dicit: Cuius est hic pauper imago? Certè Christi Reddite ergo quæ sunt Christi, Christo, quæris quæ sunt Christi? Profecto

Math. 21. 25

Math. 21. 25

1. Corin. 13

Galat. 3

Hebræ. 4

Isa. 46

Isa. 55

*de animam a nobis le sit.**imago dei in nobis re parata,*

2. Corin. 3.

Sapient. 7.

Ioanis. 14.

Ioanis. 1.

Ioan. 10.

Galat. 5.

Ierem. 31.

1. Corin. 6

Dionysius

Galat. 3.

2. Corin. 5.

Profecto est misericordia. Eius enim proprium est misereri. redde ergo Christo in paupere, misericordiam. ¶ Eandem litem esse existima inter Angelos & diabolum. Diabolus rapit peccatorē, volens eum esse suum. Angeli eundem optarent esse suum. Accedat tunc peccator ad Christum, ostēdens ei animam, eius imagine insculptam & dicat: Dñe cuius est imago hęc? Si tua est, & tu dixisti, vt reddatur cuiq; suū: tu qui potens es redde, redde tuum tibi. ¶ Ne graueris & illud audire. Inter misericordiā, & iustitiam Dei super vno peccatore litem esse crede. vult iustitia peccatorē inferno dare. Est enim proprius infernus peccatori locus. Habet siquidē peccator diaboli, bestię, & inferni characterem. At misericordia cōtendit, reddendum peccatorem Deo. In quam re euincendam offert Deo denarium aureum, id est Christum in Cruce pendentem, sanguine rubentem, vibicibus liuidum, quæ insignia erant peccatorum nostrorum. Est enim Christus in Cruce fixus, non peccator, sed peccatoris imago. Habet enim liuores quos nostra peccata meruerūt. Dicit igitur misericordia, Domine cuius est imago hęc in filio tuo sculpta? an non est peccatorum? redde igitur peccatoribus Christū. o si in hac cōtentione misericordia vincat? ¶ Demū illud addam. Cum tentamur: contētio est inter vitium, & virtutem. Vitium dicit: An liceat animā hanc (velut censum) vitio, mundo, carni, aut demoni dare? esto tu in eare iudex. Dic: cuius est hęc imago huic animæ impressa? Si Dei est, cur demoni aut vitio tradas? ¶ Nō te prætereat, quod Deus fucatā faciem vidēs, eamq; nō agnosces, dicet. Cuius est hęc imago? & quia superbię, vanitatis, & frequenter libidinis est: verendū erit, ne dicat: Detur hęc imago, ei cuius est: Detur demoni. Ipse enim rex est super omnes filios superbię. Contenti esse debueramus facie nostra: est hęc facies extima, intimę imago faciei, & per vultum externum, de interno iudicamus. Est igitur facies nōstra imago animæ: at anima est imago Dei, est ergo facies extima etiam & ipsa quadatenus Dei imago, licet remotē: quis verō est, qui non facie Dei contentus esse debeat. Meminerimus, facie Christi in cruce, facie fuisse Dei. At non erat illi aspectus neq; decor. ¶ Non libet prætereire, quod viri deuoti, pijsque dubitant frequenter: an sit seruiendum proprio corpori, parentibus, patrię, cognatis & amicis? & quia se Deo dicarunt, (sicut olim Pharisei) iudicant nō esse censum seculo dandum, nō carni, non amicis. At Dominus dari seculo, quę sua sunt iubet. Illa videlicet, quę seculi hadent imaginem. Inter quę sunt, delicię, diuitię, honores. ¶ Transeunt hęc cum seculo, & seculi necessitatibus inseruiunt, iccirco seculi habent appressam imaginem. Omnia siquidem temporalia sigillum temporis habent. Danda ergo seculo sunt, ex Christi sententia, quę seculo necessaria sunt, id est, quę seculum necessario exigit. Vt enim

Cęsar non tibi omnes corradit numos: sed eos quos si non dares, turbatio nasceretur, & scandalum, ita ea seculo trade, quę si non tradis, seculum turbas, & exagitas. Reddis Cęsari, quę suo iure illi debentur, redde etiam seculo, quę illi iure debes. Vtinam reliqua Deo redderes. Redde igitur superiori obedientiam: maiori honorem: parentibus pietatem: amicis benevolentiam: cognatis egentibus subsidium. Nec Deū te defraudasse suo debito existima. Imō si hęc seculo propter amorem Dei exhibueris: id Deo totum exhibitū certō scias. ¶ Vltimo id admonendi sumus: quod quia Christiani, inter omnes creaturas, speciali ratione sumus Christi, ideō reddamus nos Christo. Id verō maximē sacerdotes & clericos respicit. Hi. n. fors Christi sunt, & hęreditas: & quorum Dominus est pars hęreditatis & calicis: a quo speremus nobis restituendum, quod pro eius amore relinquimus. Qui eius sumus caractere insigniti: imagine. s. regis nostri. Si imago Dei nobis appressa est, reddamus nos Deo. Speciatim etiam hęc vox ad monachos clamat. Monachi enim per votum solēne Deo se tradiderunt. Iam ipsi se interrogent, cuius nam hic habitus est imago? certē hominis mundo defuncti, Deo traditi. Redde igitur te o religiose Deo, alienum te exhibe mundo. Ita ergo Deo ministra, sicut ministri regū, regibus ministrare solent. Spera q; ab eo, non vineas & oliueta, vt olim ministri Saulis. Sed spera Deum, qui se tradet tibi, multo fœlicius, quā tu te illi tradideras.

In die illa accesserunt.

QVOD Moses mandauerit semen defuncto fratri excitare, latiss. offert explicandi campum. ¶ In primis videtur Moses sibi consuluisse. Sciens enim se moriturum sine liberis: id est, quod lex tua neminem iustificaret: siquidem ex operibus legis, non fit salua omnis caro. Si enim per legem iustitia, Christus gratis mortuus esset. Vidēs igitur Moses, sibi semen nō nasci, legem sanxit: vt frater suus qui est Christus, sibi defuncto semen suscitaret. Quod verō Christus frater dicatur Moses, ipse ait. Prophetā inquit suscitabit Dñs de fratribus tuis. At quod Christus excitaret semē fratri, id est, Hebreis: inde colligas, quod Christus fideles effecit: quos Paulus filios Abrahę appellat, & ideo Petrus Christianos recēs factos, dicit esse filios prophetarū & testamenti. Sunt enim Christiani veri Iudei, & vera circumcisio, & veri filij Isaac. Vt Paulus asseuerat, in spiritu. s. nō carne. ¶ Hic aduerte, quod si Christus coniungitur Ecclesię, ergo Moses & eius lex iam mortui sunt. Translatio. n. Sacerdotio, necesse est, vt legis translatio fiat. ¶ Porro cum Deus dicit: Sacrificium & oblationem nolui, aures autem, &c. apertum est Deū voluisse, & mortē legis antiquę, (cuius sacrificia non vult) & nuptias viri sequētis, id est, Christi.

¶ Demum,

Apocal. 16.

Isaiz. 53.

Job. 49.

Genesis. 2.

Isaie. 53.

2. Corin. 7.

Psalms 136

e clerici

1. Reg. 8.

Galat. 3.

Eodem,

Deuter. 18

Roma. 4.

Actor. 2

Roma. 2. 9.

Hebrz. 7.

Psalms. 39.

Luc. 7.

bat, malo nostro futurum: si animam nostram, alicui seculi amanti penitus subderemus. Et arbitror septem illa demonia, quæ Christus ex Maria deiecerat, septem illos fuisse seculi amores, quibus sese Maria subdiderat.

Audi & hoc. Primus vir quem Christiani à baptismo ducunt, est innocentia, puritasq; vitæ. Si hic in nobis moriatur, crede eum sine liberis mortuum fuisse. Mortificantur enim quævis bona opera, si gratia moriatur in nobis. Si igitur status innocentie moriatur: lex Dei iubet, vt succedat status pœnitentie: quæ suscitet liberos, per mortem prioris innocentie mortificatos, & ita est. Omnia enim opera per peccatum mortificata, per pœnitentiã viuificantur. Dices: quid si hæc pœnitentia prima moriatur: certè & ipsa si moritur, sine liberis (vt prior innocentia) moritur. Sed succedat pœnitentia secunda, & tertia. Væ porò anime si contingat defungi munere vitæ, viris omnibus suis iam mortuis. id est, væ si contingat eã in peccato, sine pœnitentiã, & sine fructibus pœnitentiæ à vita recedere. In resurrectione siquidè nullius erit. Si enim Dei non est, nullius est. Nullius certè boni est. Sed redeo ad Domini responsum.

resur.

Roman. 10.

1. Corin. 15.

Hebr. 4.

Psalm. 94.

1. Cor. 7.

Respondet itaq; Erratis nesciētes scripturas, neq; virtutē Dei. Ita planè: nullus error est, qui ita fūdītus euertat scripturas, ita Dei virtutē abijciat, vt error negantiū resurrectionē. Siquidē finis legis & scripturæ est Christus: at si resurrectio non est, nec Christus etiam est, nec eius gloria est, ad quam toto nisu nos inuitare contēdit. Si resurrectio non est, tota Christianitatis machina suo pondere ruit. Ruit & tota fabrica legis veteris, quæ vnice Christianismo fundamenta iaciebat. Sanè Paulus inquit locum illum psalmi. (Quibus iuravi in ira mea, si introibunt in requiem meam) intelligi non posse, de requie terrena. Si enim de ea intelligeret, iam erant in eam requiem inducti. Quomodo ergo iuratur, quod non essent inducendi? Vnde colligo si locus ille non intelligitur de requie corporali, sed æterna: loci igitur similes de æterna intelliguntur. at nulla est requies æterna Sadduceis, igitur perit Sadduceis scriptura. Idem contendit Stephanus probare, de Abraham, cui Deus terram promisit. At si temperalem intelligebat, nec passum illi terræ dedit. Quid contendo, error Sadduceorum non euertit modo sacras scripturas, sed & euertit omnes omnium legum scripturas. Si enim mortalis anima est, nihili Deū faciam. & quæ erit in Deum pietas? in homines fidelitas? Hæc planè ratio Deum cogeret, animam facere immortalem: ne lasciuietē animæ libertatem, sine lege, & sine iugo, & sine præmio bonorum, & pœna malorum, relinqueret. ¶ Euertit etiã hic error virtutem Dei. Vbi nota: Satis equidem ostensa est virtus Dei, in mundi creatione. Sed omnibus sanctis confessum est, multo magis eã ostensam, in peccatoris à peccato excitatione.

At quia Christus sua excitatione à mortuis, effecit: non vt vnus peccator, aut alter: sed vt quot quot vellent, à mortuis resurgerēt, ideo summa Dei virtus in Christi resurrectione mōstrata est. Vt enim in Adam omnes moriūtur: ita in Christo omnes viuificantur. Paulus inquit: Deus, qui diues est in misericordia, cum essemus mortui peccatis, conuiuificauit nos Christo, & conresuscitauit, & confedere fecit in cœlestibus, an non summa hæc potentia, & virtus Dei fuit? vide catenam hæc. Quia Christus surrexit, eo surgente surreximus & nos tunc, id est, data est resurgendi facultas tunc. Inde fit, vt resurgamus à peccato nunc, surgente anima à peccato nunc, surget in iudicio corpus. Hæc fecit virtus Dei in Christi resurrectione: quã si negat Sadducei, negant & Dei magnam illam virtutem. Quã admiratur Paulus dicēs, vt sciatis quæ sit supereminēs magnitudo virtutis eius in nos, qui credidimus secundum energiam potentie virtutis eius, quã operatus est in Christo, suscitās eum à mortuis. Vbi vides, eadē potentia Deum, Christum suscitasse: & fecisse, vt nos crederemus, & per charitatem à mortuis liberaremur. Summa Dei fuit potētia, carnem Christi mortuam excitare. Eam in cœlum extollere, ad dexteram suã collocare, omnia illi subijcere, nosq; simul cū Christo excitare (vt Paulus docuit) & in cœlestibus dare confessum. Rectè ergo Dominus: erratis nesciētes virtutem Dei, per quã declaratur Christus esse filius Dei. Paulo dicente: qui prædestinatus est, (græci habent, qui declaratus est filius Dei) in virtute, ex resurrectione mortuorum.

¶ Si nō nihil rimari libet huius egregie virtutis, expende quod sequitur. In resurrectione, inquit, neq; nubent, neq; nubentur, sed sunt sicut angeli Dei. Magna certè virtus, quæ mortalia corpora, immortalia reddit, imò cœlestia, imò velut angelos Dei. Vt igitur angeli sunt subtilissimi, agilissimi, impasibiles, in cœlo regnantes: ita erunt & corpora nostra. An non grandis hæc virtus, & digna, quæ emphaticōs, virtus Dei, hoc loco dicatur? expende angelorū condiciones, & illas resurgentibus tribue. Imò & tibi Virgine sacram exhibemus: quæ non sicut angeli Dei, sed maior sit omnibus angelis Dei. O verè beatos qui resurgent: vt in quos Deus benefaciendo, potentiam suam sit ostensurus. Ostendet enim illis diuitias gloriæ suæ. Vt ait Paulus, & Ioānes inquit. Charissimi, nunc filij Dei sumus: sed nōdū apparuit quid erimus. Scimus, quia cum apparuerit, similes ei erimus. Non ergo solū filij Dei, sed Dij quidam erimus.

Vltimo Dominus Sadduceorū errorē cōfutat: quod Lucas copiosius differuit: dicēs. Quod resurgant mortui, Moses ostēdit, cū dicit. Dñm Deū Abraham, Deū Isaac, Deum Iacob. Deus aut non est mortuorū, sed viuorū: omnes. n. illi viuūt. Hic locus hæctenus de animabus sanctorum expositus est: nescio tñ, an sit de corporibus ser-

1. Corin. 15.
Eph. 2.

Leo. & Ca
ius. PP.
in Epist.
suis.

Eph. 1.

Daniel. 7.

1. Corin. 15.

Eph. 2.

Roman. 8.

Roman. 9.

1. Ioānis. 3.

Psalm. 81.

Luc. 20.

De corpori
69 Exponi
50to. 40. d.
43. 9. 1. a
2. fol. 39.
395. 0.
2.

Deus abra
sam.
Math. 9.
vide nota.
1° 7.
Ioannis 21

specialis de
assistit cor
poribus. Ps.

Iob. 7.

Genes. 15.

Leuiti 26.

Actos. 2.

Osee. 13.

Deuter. 30

Ioanis. 17.

Genes. 5.

mo. Tunc virgēs, quomodo corpora sanctorum mortua nō sunt? Ita sanē, quia non est mortua puella, sed dormit: mortua erat profectō, at non mortua, sed dormiēs dicta est: quæ erat resurrectura. si militer Lazarus dormit: licet esset mortu⁹, quia tñ erat resurrecturus dormire dicitur. Ita Abraham Isaac, Iacob, nō mortui dicuntur, sed dormientes. vtpote resurrecturi. Ergo ex vfu. s. literarū, non dicuntur pij mortui, quia sunt victuri. Ergo resurrectio corporū erit. ¶ Vide obsecro, licet corpus Christi in sepulchro mortuum esset, vita humana: mortuum tñ non erat Deo. Nam vita Verbi diuini, erat illi corpori substantialiter vnita: ita & ego existimo, corpora piorū licet defuncta, Deo tñ viuere: quia sicut animabus sanctorū Deus vnitur per gratiam: ita & eorū corporibus adest per specialem assistentiā, quā miracula à corporibus piorum edita facillē testatur. Habet. n. Deus specialē & amorem, & curā corporū piorum: qua ratione viuere dicuntur.

¶ Adde & illud, Deus dicitur Abraham: quia Abraham coluit Deum. Nec ob id solum: sed quia Abraham habet speciale ius in Deum, vt Deus sit eius. Ita. n. dicit ipse ad Abraham: Ego protector tuus, & merces tua magna nimis. Et sæpe dicit: Si seruieritis mihi, ero vester Deus. Vt igitur operans habet ius in mercedem suā: ita & pij in Deum: viuūt igitur pij, possidebuntq; eorū corpora Deum. ¶ Adde etiam. Petrus dicit Christū surrexisse à mortuis, solutis doloribus inferni: iuxta quod erat impossibile, teneri eū ab eis. Nec enim infernus vim habet eos tenendi, qui Deo iuncti sunt. Si ergo Abraham, & Isaac, Deū habuere sibi coniunctū, non potuit eos infern⁹ tenere. Igitur eos De⁹ excitabit, vt fruatur eternitate, qui Deo se copularūt in tempore. Rectē igitur dicit Dñs. o mors ergo ero mors tua, & morsus tuus inferne. Liberat. n. à morte, & inferno, eos qui se pietati addixerunt. ¶ Adde. 4. Cū dicitur Deus Abraham, non ita intelligas: vt cum dicitur, Deus terre, aut cœli. Sed ita Deum esse Abrahamē, vt est Pater filij, spōsus sponsę, vir vxoris: & ferē vt est anima corporis. Nam Moses dicit: ipse Deus est vita tua, & longitudo dierum. Si ergo ipse est vita nostra: & ipse est vita eterna, eternitatē suis pręstabit. Id. n. orauit Dominus. Oro Pater, vt vnū sint, sicut ego & tu vnū sumus: vt igitur filius à patre non diuellitur, ita nec pij à Deo suo. ¶ Adde. 5. dicitur in Genesi, Ambulauit Enoch cum Deo, & non apparuit: quia tulit eum Deus. Igitur ferre secū Deus pios potest, vt Enoch tulit. Ratio verò quare istū tulit, erat: quia ambulauit cum Deo. Signū igitur habent, qui cum Deo ambulauerint, quòd eorū animas & corpora secum olim feret Deus.

Pharisei audientes.

PVlcherrimo sine suas cū Phariseis Dñs disputationes absoluit. Nā priori disputatiōe docuerat futurā hominū resurrectionē, & angelicā eo-

rū in cœlo conuersationē. Ista verò disceptatiōe docet: quā vnica via, hęc cōuersatio, & vita beata cōparari possit. Videlicet duobus, hisq; maximis mādati, Dei. s. & proximi dilectiōe. Ita par erat: vt qui de cœlo descenderat, vitā cœlorum ostēderet: & qui in terris cū hominibus conuersabatur, modū doceret: quo terrestribus via patēret ad cœlū. Ex his iā agnoscis pondus, magnitudinēq; dubitationis, quā Christo Phariseus proponit. Fuit. n. dubitatio hęc. Quod nā est mādatū quod si impleuero, Deo placeā, faciāq; satis: adeò vt si in alijs negligentior fuero minus mihi sit crimini dandū: quòdq; si non impleuero, etiam si reliqua exequar, Deo non sim placiturus: vt qui minora confectatus, maiora negligā. Qui excolās culicem, camelū deglutiam: folia habēs, fructibus caream. O vos igitur appello, monachi, clerici, laici, qui circa exteriora operaversamini: vestra hñc agitur causa. Dubitatio Pharisei ad vos spectat. Videte etiā atq; etiam, an & responsio pertineat: Videte an diligatis? Si non diligitis, legite caput sequens, & vitam vestram acu pictam inuenietis.

Respondet Dñs: Diliges Dñm Deū. Hoc mādatum maximū est: maximē à Deo requisitum, maximē à nobis curandū, maximā quietē & pacem afferēs: maximē in cœlo coronandū, si impleatur: maximē in inferno puniēdū, si negligatur. Maximus Deus: maxima affectio amor. Ex maximorū duorum cōubio, maximus est partus. Maximū mandatū, sine quo reliqua, parua: imò sine quo, secūdū apostolū, ipsa maxima, nihil sūt. Nā si dederō facultates pauperib⁹: tradidero corpus vt ardeat, an nō hęc maxima? at sine maximo mandato, adeò nō sunt illa maxima vt nihil sint. Cōtra verò quæ minima sunt, cum maximo mandato, maxima redduntur. Calix aque frigide, ex dilectiōe, res maxima est. Siquidem ipsum meretur cœlū. O verē alchimicum aurū: quod, quicquid tangit efficit aurum. O verē vita virtutū, sine qua nulla virtus viuūt. O verē quasi Deus virtutū, bonorū operum, & totius orbis vitę Christianę. auertente te faciem, oia in nihilū rediguntur. sed stāte te, & spūm tuū mittēte oia recreantur, & facies terre renouatur. Tu ad inferos ducis si deseris: reducis si adsis. mortificas oia si absis: viuificas si venis. si fugis, hō iacet, cadit, moritur, in inferno sepelitur. Si redis, hominē viuificas, ditas, Deū ferē efficis. Res omni admiratione mirabilis, tua presentia nihil scelicus, tua absentia nihil miserius: quia tua presentia Deū adfert, absentia aufert.

Diliges igitur Deū toto corde. Cur verò? cur ita hominē liberum grauas? cur ita liberū in cōpedes conijcis? vt se totū tibi tradat, nihil ex se sibi reseruans? Dura exactio est, dedisti homini omnia, & statim repetis omnia? Demū, quid durius quā ex toto corde amorē requirere? At ita se lex habet, imò & ita tota exigit ratio. ¶ 1. Primum. Deus totum quodā meum est, cuius ego, veluti

Ioannis. 3.
Baruch. 2.

Meth. 2. 21.

1. Corin. 13.

Math. 10.

Savit.

Psal. 105.

2. Reg. 20.

Psal. 8.

mea Dei est imago: (ad imaginem Dei facta est) reddat igitur Deū, cuius est imago. Si ergo Deū reddit immortalē, intelligentē, cur non etiam reddit amantem? Cur nō amat, sicut Deus amat? cur contenta est Deum in parte, nō in toto reddere, quōd potest? ¶ 14. Quōd si hęc ratio vim in naturalibus habet, certe in spiritualibus, multo habet maiorem. Per baptismum enim Dei in anima imago reparata est, nouę ad amandum vires additę. Quid enim aliud sunt fides, spes, charitas, quā flammantes titiōes, quā ignis in terram missus, quibus vel ferrea pectora accendantur? ¶ 15. Accedunt his & alię flammę: quid enim est Ecclesia, Eucharistia, Sacramenta, Cātus, Prędicatio, crux, Christi & sanctorum imagines: quā ardentes fasces? quā mons ethna, vbiq; ignes euomēs? ¶ 16. Conquereris forsā, quōd laboribus, & erūnis victus, Deum mente lugubri (vt Aaron) amare non possis. Vide verō, ne fortē isti labores ictus sint ferri, vt extorqueant ex tuo silice, flammā. Deus enim vidēs te beneficijs non emolliri, sed in modum silicis indurari, silicem percutit, vt scintillas proferat. ¶ 17. Quōd si, nec hi ictus te mouent: moueat ęterna, quę te pœna manet. Moueant illę frigentissimę niues, vt frigentem nunc ā te niuem, excutias. Moueāt illę ardentissimę, non amoris, sed furoris flammę: vt nunc dulci amoris igne in ardescas. Sin minus, scito, quōd quem Deum habuisti nihil non facientem, quo te ad amorem prouocaret: habebis nihil non facientem, vt de te hostilem sumat vindictam. ¶ 18. Contra verō parauit diligētibus se, quę nec oculus vidit, nec auris audiuit, neq; in cor hominis ascenderūt. Parauit, vt inebrientur ab vbertate domus Dei. Vt torrēs voluptatis in eorum os influat: parauit in mōte ęternitatis conuiuium pinguium medullatorum. Parauit, vt intrent in gaudium Domini sui, quare, quid par, nedum maius cogitari potest? ¶ 19. Et equidem licet amor ex toto, principio durus videri possit: at vbi cęperis, durius videbitur ab eo recedere, quā primū videbatur accedere. Est enim suavis spiritus tuus Domine, super mel dulcis. ¶ 20. Sed quid moror rationes congerēs, cum oēs rationes breuissimē Christus adduxerit. Diliges Dominum, Deum, Tuū. Si Dominus est, & se amari iubet, parendum illi est. Si Deus est, omnium bonorum thesaurus est. Si igitur amamus guttulas ex hoc pelago prodeūtes, amemus ipsum omnium bonorum mare largissimum. Si tuus est, ama quod tuū est. quod esse poterat maius amoris irritamētum, quā Deus tuus? Amat pater filium suum: Sponsa sponsum suum, agricola agrum suum. Adeo auarus est hō, vt alluci non possit, nisi cum pronomine, suus, ama ergo Deum tuum. Finge omnes dulcedines, diuitias, honores, suauitates, blanditias: (deficit animus) eas omnes vno verbo cōprehensas habes, cū dicitur: Deus tuus. quid te pro-

uocare ad amandum potest, quōd nō in eo verbo haberas comprehensum?

Sed forsā quæris, quid sit ex toto corde, anima, mēte? Ego dicerem, hos esse gradus amoris, primus est incipientium. 2. proficientium. 3. perfectorum: nā si ē corde tuo nulla exeat mala cogitatio, nec furtum, homicidium, &c. tūc diligis ex toto corde: totum cor Deo, nullam eius partē vitio concedens. At vbi contēdis nihil aliud cogitare, memorari, cupere, nisi Deum: tunc diligis ex tota anima. Animam Deo, non alio plenā habere laborans. Sed vbi ascendisti ad perfectionem spiritualement, vbi cor & caro defecerunt in salutare Dei, tunc purus diligit spiritus. Tunc diligis ex tota mente, fortitudine, viribus. Tunc fastidio sunt omnia temporalia, renuit anima in alio consolari, quā in Deo. Omnia ossa dicūt, Domine quis similis tibi. Sed canant experti.

¶ Attende. Non sat est si Deum diligas, diligit n. Maurus & Indus. Diliges ergo ex toto corde. at prauum est cor hominis, & inscrutabile. Plenum est ambagibus mille, latebris mille. Adeō vt Dauid se non intelligat. cum dicit. Ab occultis meis munda me. latēt in his latebris vitia multa, adeō vt ipse dicat. Delicta quis intelligit? Quis igitur gloriabitur mundum se habere cor, & quōd Deū toto corde diligit? Quantumuis ergo ames, time ne nō ex toto corde ames. Vt simul & amās sis, & humilis. Eodē ergo p̄cepto & amari se voluit, & nos humiliaridocuit.

Adiecit secundum p̄ceptum. Diliges proximum sicut te. Vbi iam sunt querelę maiores. Cur amē proximum sicut me? num alam omnes sicut me? veltiam sicut me? num omnium curā capiti meo imponam? quis queat grauissimum implere p̄ceptū? At ne graueris. Tua res agitur. Omnibus proximis tuis, tui cura mandatur, tu etiam omniū curam suscipito. noli esse liber, vbi vis omnes esse subiectos. Si quem offendisti, exoratum eum vis, vt tibi condonet. Igitur si ab aliquo offensus es, exorari te permitte, vt etiam remittas. Si pauper es, velles tibi donari, dona & tu pauperibus. Sit equalāx. Alijs da, quōd ab alijs cupis. Alioqui vsurarius es, qui plus requiras, quā dederis. Nihil igitur grauius hęc lex imponit, quā illud. quod tibi ab alijs vis: id tu alijs velis. ¶ Sunt tamē vt in dilectione Dei, ita & pximi quidā gradus. Primus est infimus. Vt nihil pximo cōtrariū velis: velisq; ei, quę necessaria sūt. Est hic gradus velut naturalis. Secundus gradus est altior, cū animā tuā tradidisti pximo rū negocijs curādis, vt cū totū te tradis curādis infirmis, docēdis inscijs, &c. Terrius est multo etiā altior: vbi tota mente eos amas, eorum salutem spiritualē toto affectu quæres, ardesq;, & optas illis salutē ęternā. Et adeō hoc v̄reris igne, vt anathema esse cupias pro fratribus, vt deleri postules de libro vitę, vt eis vita tribua ur, vt animā ponas pro amicis tuis. Hac charitate nulla maior est. ¶ Et certē, sicut nō datur perfectio amoris

Lucę 12.

Leuiti. 10. *tribul* +

Iob. 24.

Mathę. 4.

1. Corin. 2.

Psal. 35.

Isaię. 35.

Mathę. 25.

Eccli. 24.

Malach. 1.

Mathę. 23.

Psal. 72.

Psal. 76.

Psal. 74.

Ierem. 17.

Psal. 18.

Eodem. Prouer. 20.

Prox.

Roma 9.

Exodi. 32.

Ioānis. 15.

amoris Diuini in via (licet si quedam eius perfectio ut viē) ita non datur perfectio integra amoris proximi in via: erit in patria. Quod ita intellige. Iussit Dominus: hoc mandatum meū, ut diligatis inuicem, sicut dilexi vos. Quis verò est, qui ita se, ex summo in imū deiciat, proximorum causa, sicut se Christus deiecit? Cōtendē, dum ergo nobis voluit in via, ut assequamur in patria. Quam verò gloriosum esset regnum, vbi omnes ita inuicem amare, contenderent, sicut nos Christus amauit? Sumus omnes vnū corpus in Christo: vnico spiritu velut anima viuificamur. Vnus Deus nobis est, vna fides, vnum baptisma: cur igitur non querat quisq; alij, quod sibi? Siquidem ipse cum alijs non diuersa sunt, sed vnum in spiritu. Sed his mundus est, ex diametro contrarius. Intellige verò maxima hæc esse mandata, ad quæ implenda, non fat sunt omnes omnium vires, nisi Dei maximi, auxiliū ad sit supernaturale.

Sed tractemus Christi interrogationem. Cuius filius est Christus? Potuit ne grauior quæstio hominibus pponi? Si enim dicas, solius Dauid, en tibi æterna dānatio. Si dicas, solius Dei: æterna item dānatio. Si dicas Dei & Dauid, beatus eris, si id cum Simone Bariona confitearis. An non super hac quæstione totus orbis dimicat? Mauri, Iudæi, Indi super hoc vnico verbo digladiantur. Et equidem iure duobus maximis mandatis quæstio hæc adiuncta est: ut intelligamus, Christum filium esse Dei & hominis, & hoc vnicum nos ad Dei, & hominis dilectionē accēdat. Quis enim non amet Deum propter hominem, hominē factum, & hominē, qui ex Dei vniōne fit ipse Deus? Si quia Deus lucē habitabat inuisibilem, amare eum negligebas, en inuisibilis visibilis factus est. Si hominē (ut vilissimū) amare dedignabaris: en Deo hō vnitus est. Est igitur filius Dei Christus, & filius Dauidis, ut Dei & hominis amorem à nobis extorqueat.

Respondēt illi: est filius Dauid. Si id intelligūt Christiani, flectant statim genua sua. Nec enim continere se potuit hoc loco Paulus: quin gratias Christo ageret magnificas, cū Deum filium esse hominis prædicabat. Quorum patres, inquit, ex quibus est Christus, qui est super omnia Deus benedictus in secula. Vix similē de Christo confessionem protulit Paulus, quā vbi mentionē fecit, quod Christus esset filius Dauid & aliorū Patrum. Quid ni in ea verba prorumperet, videns, quod ex illo filio Dauid nos omnes accepimus gratiam pro gratia? Quia enim Verbum Dei habitauit in nobis, ideo vidimus gloriam eius. Et quia verbum caro factū est, ideo dedit potestatem, ut homines, filij Dei esse possent. De eo Dauid dicit.

ascensu

Dixit Dominus domino meo: quod nam miraculum, quā rem seculis inauditam DIXIT? Certē, sede mihi dexter, mihi, equalis. Merito Dauid rem narras stupēdam. Quod caro, quod san-

guis, quod terra cœlos ascendat, cœlos penetret angelos supergrediatur, & in Dei sede equalitate: quod similis filio hominis, vsq; ad antiquū dierum perueniat. Iure & à Dauid dicitur, & à Christo repetitur. Huic tota Philosophia repugnat, natura reclamatur. Sed fecit in hac re Pater potentia in brachio suo. Nec enim grādus aliud efficere potuit. Verè exaltauit in ea re humilē.

Sede inquit, donec ponam inimicos. Nostra fuit caro, Deo inimica: reconciliati enim sumus, cū inimici essemus, Hanc carnē inimicā, iam reconciliatam, Deus subuexit in cœlū, ut esset sub pedibus Dei. Non, n. vult scabellū suum perire, sed seruari: obedientiam scabelli vult, non mortem. Et hic etiam Deus fecit potētiā in brachio suo, ut scabellum inferno dignum, in cœlestibus collocaret.

Hæc sunt verba Patris ad filium: quæ oportet nos ei etiam dicere. Dicamus ei: Sede in dextera nostra, donec ponamus inimicos tuos, &c. Certè appetitus noster, caro, & voluntas carni affecta, sunt Christo rebelles. Sede igitur in dextera nostra, id est, in nostro loco meliore: in nostris melioribus bonis. Qui tantum credit, reliqua verò malus est, Christū habet sedētē in bono sanē loco, id est, in suo intellectu, in fide. At non habet sedētē in meliori loco, i. in voluntate, & charitate. Quod fortasse inuitur, cū dicit, sede à dextris, & non solū ad dexterā. Vult enim Christus collocari, non in vno tantū bono, sed in melioribus bonis. Rursus, qui frequenter cadit in vitia, & frequenter inde resurgit, nō habet Christū sedētē, sed discurrētē. Non fixū, sed festinum. Dicamus ergo ei, sede fixus in melioribus bonis nostris. At non sedebit in nobis Christus, ut nos interim dormiamus, aut malecescamus. Sed ut ponamus inimicos eius, sub pedibus suis. An nescis appetentias tuas esse Christo inimicas? an non inimici hominis, domestici eius? an non prudentia carnis inimica est Deo? An non lex carnis repugnat legi Dei? Tu igitur contende, ut hi inimici suppedaneū Christi pedibus fiant. O verò fœlix anima, vbi hostes Christi, sunt Christo subiecti. Vbi solus Christus imperat, & regnat. Vbi nos, iā liberati de manu inimicorum nostrorū, seruiamus Deo in sanctitate & iustitia. Vbi quiescimus omnium malorum terrore sublato, vbi in pace in idipsum dormire licet. Vbi confregit Dominus arcum, gladium, scutum & bellū. At sicut Pater in cœlo non solus, sed merito Christi adductus, Christo subiicit hostes: ita nec nos soli, sed ex meritorum Christi efficaciam, suos illi hostes subiicimus. Ut enim factus est Christus nobis sapiētia à Deo, ita factus est victoria: ut qui gloriatur in Domino gloriatur. Iam, quale supplicium merebitur qui, cum Christum in dextera collocare debuisset (ut quē Pater ad suam dexteram collocauit) ille non ad dexteram, sed sub pedibus suorum inimicorum deiciat? o facinus, o scelus. At tu qui

i iij peccas,

peccas, quiq; iniquus es, Christum statuis sub pedibus luxurie tue, auaritie tue. An no hec Christi querela est. Seruire inquit me fecistis in peccatis vestris. facis igitur Christum seruum iniquitatum tuarum. Flebat Ieremias, quod hostes anime facti essent in capite. Si hostes in capite, ubi nam Christum collocasti? cecidit corona, inquit, capitis nostri: Igitur ad pedes lapsa est: Christus vero corona capitis est. Per Dauidem queritur coram Patre Christus. Miserere mei, quia concucauit me ho: concucauerunt me inimici mei. Et Paulus inquit. Quanto putatis deteriora mereri supplicia qui filium Dei concucauerit: vides igitur quod iniqui Christum pedibus calcant. Quem Pater posuit ad dexteram suam, super omne nomen quod nominatur in hoc seculo & futuro, eum iniquus sub pedibus demonum & victorum statuit.

CAPVT XXIII.

Tunc locutus est Iesus.

ARBITRO R Christum sub nomine scribarum & Phariseorum, nostri temporis religiosos & literatos designasse. Cu enim scribe illi & Pharisai, solu essent, quadraginta annis post Christum duraturi, no erat opus;

tam longa admonitione, qua nos Euangelium admonet, in tam exiguum tempus contexe- re. Premonuit ergo Christus & literatos & religiosos, tum eorum auditores & discipulos. Iudicio meo, est Euangelium hoc speculum ubi & hi, & illi se cospiciant. Maxime vero pars hanc Euangelij prior ad auditores pertinet: quibus dicitur.

Super cathedram Moysi. Vbi primum se offert dubium. Cur non dixit, super cathedra Christi, sederunt predicatorum, & doctores. Respondeo: forte hec prior erit ratio. Quia no videbatur futurum, vt super cathedra Christi malus aliquis sederet. In cathedra hominis, iniquum sedere, tolerabile est. Cum enim omnis ho ab adolescentia ad malum pronus sit, quid mirum si in cathedra eius qui ad malum pronus est, iniquus vnquam sedeat? At iniquum in cathedra bonitatis, Dei ipsius, sedere: res est intolerabilis. Est Christus agnus, in id mortuus, vt tollat peccata mundi. est salus, qua sciuit infirmitatem, vt infirmitates nostras sanaret: est lux obtenebrata, vt tenebras nostras depelleret. Vide iam quale sit statuere peccatum, languorem, tenebras, imo & demonem ipsum, in cathedra, qui mortuus est, vt hec omnia demonis opera destrueret, ipsumq; mundi principem, diabolum, foras eijceret. Altera ratio est. Quia

ipsa Christi, ex se, cathedra peccato repugnat. Certum est dari gratiam episcopo ad predicandum. Ergo cathedra Christi formaliter (vt Theologi loquuntur) gratia suo ministro largitur. Vt n. gratia datur sacerdoti, ad sacerdotium exercendum ita & Episcopalis cathedra, de se gratia dat Episcopo, ad sancte predicandum. Vt ergo, ex se, Christianus, vt qui ex Deo natus est, no peccat. Quia Christianitas, ex se, peccato repugnat: ita qui in Christi cathedra sedet, ex se, no peccat: sed que dicit facit. Quia id ipsa cathedra prebet: saltu episcopis, quorum illud proprium munus est. Hac ergo ratione no dixit in cathedra Christi sedet malus. Vt nec conueniebat dici: in igne, sedet frigus. In sole, tenebre. In iustitia, peccatum. Vnde tertia ratio colligitur. Non dixit in cathedra Christi sedet, qui no facit. Quia malus vir quantum de se est, cathedram Christi in cathedram vertit Moysi. Cathedra n. Christi est amoris, gratie, filiorum. Cathedra Moysi est timoris, literarum, seruorum. Si igitur in cathedram Christi malus ascendat, cathedram filiorum, ex se, in cathedram vertit seruorum. Vt igitur Christianus, qui spiritum adoptionis no habet, sed timoris potius, is spiritum Moysi representat: ita predicator malus scriba agit potius & Phariseum, quam Christianum predicatorem.

Dubium alterum est. Cur meminit cathedre? cur non simpliciter dixit, que scribe dixerint vobis, hec facite? Respondeo, admonuit predicatorum officij sui. ne du predicant, se priuos homines esse putent: sed personam, & autoritatem se habere Moysi. i. Dei. Vt n. cum Papa quidpiam precipit, & ipse & nos, precepta illa, putare debemus esse diuina, (vt frequentissime Pontifices dicunt in decretalibus suis) ita & predicator cathedram illam putet esse Dei. Et quod qui in cathedra illa est, Deum agit, & velut Deus quidam est. Vt nam id & predicatorum spectarent, & etiam auditores.

Dubium tertium est. Cur dixit, sederunt scribe, & Pharisai? siquidem scribe, sonat literatos. At cu nullus nisi literatus in cathedram ascendere debeat, sat erat dicere, super cathedram Moysi ascenderunt literati. Nisi forsan Pharisais illiteratis esset concessa docendi facultas. Respondeo. Quantum mea fert opinio, hic per Pharisais representantur religiosi: qui monachatu addicti sunt. his conceditur predicandi autoritas, etiam si minus sint literati. Tanta n. est illis cu Deo familiaritas, vt ex illo ad Deum accessu, fiant illuminatissimi: & velut Moses, radijs fulgentibus cornuti. Illum igitur fulgorem in recessu conceptum, in cathedra spargent. Quod si secus predicauerint: faciendum est tunc quod dicunt. Personam n. Dei ex loco, ex habitu, ex professione, ex functione representant. At scribe Theologos significant: qui labore, & industria, literas sibi compararunt. Aduerte igitur nemini esse in cathedram ascendendum, nisi literatus sit. Aut certe monachus: cui predicatio vite merito conceditur.

Quartum

monachi
predicatorum
es. Genesi. 5.

Ioannis. 1.

Isaia. 53.

Ioan. 8. 9.

1. Ioanis. 3.

Ioanis. 12.

1. Ioanis. 8.

1. Ioanis. 8.

1. Ioanis. 8.

1. Ioanis. 8.

1. Ioanis. 8.

1. Ioanis. 8.

1. Ioanis. 8.

1. Ioanis. 8.

1. Ioanis. 8.

1. Ioanis. 8.

1. Ioanis. 8.

1. Ioanis. 8.

1. Ioanis. 8.

1. Ioanis. 8.

1. Ioanis. 8.

1. Ioanis. 8.

1. Ioanis. 8.

1. Ioanis. 8.

1. Ioanis. 8.

1. Ioanis. 8.

1. Ioanis. 8.

1. Ioanis. 8.

1. Ioanis. 8.

1. Ioanis. 8.

1. Ioanis. 8.

1. Ioanis. 8.

Quartum dubium. Cur dixit super cathedram sederunt, non verò ascenderunt, aut steterunt: & enim prædicatoribus nostris mos est, stando prædicare. Respondeo: Duo videtur hic indicari. Alterum, quod non omnibus prædicatoribus obedientia debeat, sed his, qui prædicant ex officio, & munere sibi commisso, his enim qui nõdum prædicant ex functione commissa, sed vt se ad prædicandum exerceant, nõdum parere tenemur. Ij enim nõdum in cathedra sedet, licet sedere cõtendant. Alterum est, quod iis maximè parendum est, qui iam diu sederunt in Sapietia legis: quibus nõ est eruditio noua, & velut in ventre Helii, ad modum musti feruens, sed qui habent res velut excoctas, maturas: non præcoquas, aut precipites. Indicatur etiam, quod potissimè parendum sit Episcopis, quorum est in cathedra sedere.

Quod verò sequitur: Quod dixerint vobis seruate, & facite: duo subindicat, alterum: quãta cura, & veneratione verba Dei seruanda sint. Rectè Dauid: In toto corde meo abscondi eloquia tua, vt non peccem tibi. Si eũ effectũ habent eloquia Dei, seruare ne peccemus, an nõ dignissima sunt quæ seruentur? Profectò verũ illud est. Si seruaueris ea, cõseruabunt te. & verum illud, quod semen est verbũ Dei. Quod cum tantopere diabolus reuelleret, ex corde nostro procuret: an non mille seris, & repagulis esset seruandum, ne euelleretur? Semen enim quod cælum profert, merito seruandum est. Alterũ est, quid seruare Dei oracula p̄dest, nisi ea faciamus? Seruate, inquit, & facite. Certè literati homines, scribæ, & Pharisæi verba diuina seruant: sed non omnes seruant, vt faciant. at non est ille beatus qui seruat, vt doceat, sed vt faciat. Misericordia enim & bonitas in eos, q̄ sunt memores mandatorũ Dei, ad faciendũ ea. ¶ Porro facienda sunt, q̄ prædicator dicit, quia in cathedra Dei sedet, & verba Dei docet. Dices: quid si errores doceat? Planè dum nescitur, an erret: facientes quæ dicit, meremur. Meretur. n. vetula erras ex mandato prædicatoris, quem vera dicere credit. vbi non operis iustitia vetulam cõmẽdat, sed obedientia p̄dicatoris.

Iuxta opera eorũ nolite facere: Profectò hoc audito sermone, erat cur contristarentur Iudæi, qui si suos Pharisæos non imitarentur, vix habebant, quem possent imitari. Sed õ gēs Christiana, non est vobis propositus, hic aut ille prædicator, quem sequamini. Propositus est vobis Christus: exemplar fulgentissimũ, in quem transformemini, cuius vestigia sequamini. Audite prædicatorẽ, sed aspiciate Christum: autorem fidei, & consummatorẽ. Prædicat prædicator voce: prædicat propositus Christus opere. Sapietẽ Petrus. Proposuit Pater Christũ, vt sequamini vestigia eius. quare? quia peccatum non fecit, nec est inuentus, in ore eius dolus. prius fuit, peccatum nõ facere: mox, dolũ non loqui. ¶ Ergo inquit: quæ faciunt non facite, sed quæ dicunt: quia illi magistri sunt non dicendi, sed faciendi. Magistros dicendi elo-

quẽtia facit. Magistros Christianitatis facit Spũs sanctus, q̄ fecit alios Doctores, alios Prophetas. Ephes. 4. mendacissima persona, seu larua, est prædicator dicens, nõ facies. Si. n. magister Christianus es, Spũs sanctus te fecit: & non es tu q̄ loqueris, sed Spũs in te. si non facis quæ dicis, iam nõ in te loquitur Spiritus. aut certè te spiritui tubam, seu organũ spurcum offers, per quam Deus insonet, gladium ferruginosum manui diuinę tribuis, quo scindat, diabolus ei offers, per quẽ diuina opera faciat. õ vos prædicatores, qui gloriam in excelsis Deo canitis, pacemq; terræ affertis, cõtendite, vt Angeli sitis õ qui desponsare Deo animas cupitis, videte: vt famuli sitis, Abrahę fideles. Qui tubæ estis, quibus sint congreganda Israelis agmina, videte vt argentæ tubæ sitis non terrenæ.

Sed quæ nam sunt mala Pharisæorum vt illa nostri caueant prædicatores. Primum est. Alligãdo onera importabilia, quæ ipsi nec digito moueri volunt. Quid nam hoc est õ Christe seruator? An non tu per manus Moyse graues, legem dedisti, & eã importabilẽ? dicẽte Petro, onus eam fuisse, qd̄ neq; nos inquit, neq; patres nostri portare potuimus. Cur ergo aliis crimen impingis, cuius tu videris autor fuisse? Rursum: quomodo verũ est, Pharisæos neq; digito onus contingere: cũ ieiunent bis in Sabbato, decimas dent eorũ quæ possident: nec iniusti sint, neq; auari. Et Paulus pharisæus viuebat sine querela. Quod si per onera traditiones intelligas: sanè in illis, nimij potius sunt ferendo, quã morosi non contingendo. Demum: quid vis cum dicis, digito, non contingunt? Si pede aut manu dixisses erat id facile: sed digito, obscurum? Ad hæc videri responsũ poterat, si de tempore nostro intelligamus. Onera hæc importabilia esse excommunicationes, suspensiones, interdicta, irregularitates, & cetera onera Ecclesiastica: quæ Prælati Christianis imposuerunt: cum tñ eorum pleriq; ab excommunicationibus, & aliis censuris liberi sint: pleriq; nõ ieiunent, aut carnibus abstineat. ¶ Sed libet rem hanc introrsum aspicere. Onus quod cuiq; nostrum imponitur, non est hæc aut illa legis particula, sed lex tota. Hæc. n. est colligata fascis, & manipulus collo impositus. Nõ ergo queritur Dñs, quod Pharisæi non contingat vnum, aut alterum præceptũ, sed quod totũ onus digito non tangat. Quid. n. si Pharisæus decimas hinc det: illinc verò odiat, inuideat, superbiat? Profectò partẽ legis fert, non totam. hi ergo sugillatur, quòd cum totam legem alligent, non totam mouere contendant. ¶ Sed audi: Non eos Dñs accusat, quòd onera alligent: sed quòd alligent importabilia, quæ ipsi nõ moueant. Aperiat Dñs sensum nostrum, vt hæc penetremus. Planè lex Christi sine amore, sine spiritu, vix portabilis est. At non accusatur Deus eam legẽ ferens. Si. n. tulit, dedit etiã spũm, & vires, quibus portetur lex: imo quib; iugũ fiat suaue, & onus leue. Quòd si etiam prædicatores digitis legem mouerent, &

perficerent, darent & ipsi (suo modo) spiritum, seu gratiæ vires. (Ita Paulus dicit: Cupio videre *Roman. 1.* vos, vt aliquid impertiar vobis gratiæ spiritualis) id est, daret per ipsos Deus, fieretq; ista ratione lex portabilis, quæ ex defectu amoris & spiritus importabilis videtur, at defectus amoris sæpe ex defectu venit prædicatoris, dicentis non facientis, alligantis onera, non ea mouentis. Profectò qui legem mouit, & perfecit, nouit etiam quomodo sit illa ferenda: & quomodo ad orationem sit recurrendum: vt viuendum, vt vires ad ferendum ipsa præstet. Videtes verò auditores legem à prædicatore ferri, & modum quo sit ferenda, inspicientes: concipiunt & ipsi vigorem, animantur, accenduntur, inflammantur, arripiunt onus. At vbi humeros prædicatorum liberos ab onere vident, recusant & ipsi onus, putantes ferri non posse, quod illi doctores ferre recusant. ¶ Interim nescio an aliquid mysterij in illo verbo lateat: nec digito contingere volunt. Res spirituales licet manus non habeant, digitos tamen tres dicuntur habere, quibus res moueant. *Isai. 34.* Ira Isaias: qui tribus digitis appendit orbem terre, tres illi digiti sunt potentia, sapientia, bonitas, iis tribus digitis, contingi, moueri, & portari lex dei debet. Et is perfecte portat, qui omnibus portat. Qui animose fert legem, non adeo tamen prudenter, is vno fert digito: qui verò animose, prudenterq; sed non amanter fert, duobus eam digitis portat. At qui legem non amat, imò abominatur, vt Pharisæi illi, is neq; vno digito contingere vult. Id est quod in Pharisæis Christus accusat. Intelligent Episcopi, quid in iis quos ad prædicandum accersunt, requirere debeant. ¶ Attende nunc: Illi imponunt onus ore, non manibus, non portant, non mouent, imò nec contingunt, ille portat, qui legem impleuit, is non portat, sed mouet, qui cupiens perficere legem, eam aggreditur, victus tamen carnis fragilitate, sub onere ruit, is non portat, nec mouet, sed contingit, qui optat quidem à peccatis egredi & legem incipere, non aggreditur tamen, nec tentat, an armatus incedere possit. Is verò nec digito contingit, qui legem odit, qui que nihil legem curat.

1. Reg. 17.

Secundum peccatum, cuius Dominus Pharisæos accusat, est: quia omnia faciunt, vt videantur. Dices: an non necesse est Episcopis, vt videant homines opera eorum bona, & ita glorificent Deum? Adde: quod Theologi fatentur, gloriam esse inter bona humana præcipuum. cur ergo Pharisæi traducuntur, quærentes quod adeo bonum est? Equidem, quod ex bonis humanis humana gloria quærat, forsitan non esset scelus horrendum. At quod omnia & diuina, & humana: sacra & prophana, ad venandam gloriolam inclines, non potest non esse piaculum. Quod enim Dominus instituit in gloriam suam, & cultum suum, id eò referendum est, at si tu horum adulterator, hæc tibi velis desponsare, proprio marito viduata an non est facinus? Lege Caietanum in fine Secundæ Secundæ. ¶ Sed profundius

penetra. Vita Christiana tota consistit ab intus. tota est in homine interiore renouando. Si igitur tu totam vitam extra consumis, nihil curans interiora: hoc est cum vita Christiana ex diametro pugnare. ¶ Scito vitam Christianam Deum semper præ oculis habere: vt quæ vnice diligat, & deprecat: vt cui vni totam se consecret, cui vni contendant sua facta probari. Iam si omnia facias, vt hominibus placeas, Christi seruus non es. (vt inquit Paulus) ergo directissime pugnas cum vita Christiana Charitatis, vt igne, ascensus sursum est. Cupiditatis, vt terrenæ est descensus deorsum, de hoc statim.

Tertium Pharisæorum peccatum est superbia, & celsitudinis appetentia, non quouis loco, nec inter quosuis, sed excellentiæ in conuiujs, in Ecclesia, in foro. Itaq; estimabant se Pharisæi meliores iis omnibus, qui in Ecclesia, & in foro conueniebant. O Luciferinam superbiam, quæ sicut Lucifer cathedram in cælo, vt esset similis altissimo, quæsiuit & Pharisæus in Ecclesia, (quæ cælum quoddam est,) cathedram meliorem similem altissimo, quæ rere enim cathedram super omnes, est Dei cathedram quæ rere. Vtinam non hac scabie essent nunc infecti, qui litteratorum & religiosorum nomen sibi vendicant, qui ex professione locum inferiorem essent potius venaturi.

Quartum peccatum: ex tertio nascens est, velle vocari ab hominibus Rabi, Pater, Magister. Id nobis explicat Paulus, dum dicit, Corinthiis suis se dissidia: alius dicentibus, ego sum Pauli, ego Cephe, vt & nunc mos est deuotis hominibus, maxime fœminis dicere, pater meus ille, confessor meus iste. Iactabant ergo primi illi ad fidem conuersi: alij quod à Paulo essent conuersi, alij quod à Cepha, & à summis Apostolis. Vt Apostolus meminit, dicēs: existimo me nihil minus fecisse, à magnis Apostolis. Nascebatur hic affectus non uis illis Christianis, ex Pharisæismo: vbi honoris causa discipuli, se cuiusdam dicebant esse magistri, quæ etiam ratione & magistri circuibat mare, & aridam: vt multos haberent discipulos: non in Dei, sed in suam gloriam, circuibant igitur terram, vt vnum facerent profelytum, à quo Patres, magistri & Rabini vocarentur.

¶ Hoc præmissis: Cùm Dominus vetat vocari magistros, non vetat pietatem, & reuerentiam, sed id ipsum quod Paulus dicens: Cùm sit inter vos zelus, & contentio, super patribus & magistris: nonne carnales estis: & secundum hominem ambulatis? Igitur carnalem illum affectum, vnde dissidia nascuntur in vita Christiana, hunc prohibet Dominus. Vult te, patrem tuum diligere, & plenis buccis patrem nuncupare, sed quod eum qui te Christi pietatem docuit ita carnaliter ames, vt inde aut tu aut ille in superbiam incidatis, id verò prohibet Dominus. Voca magistros, & rabinos, quantum velis, sed ita magistros factiosè nuncupare, vt cæteros aliorum discipulos contempnas, vt quæ ex tui amore magistri Deum obluiscaris, id Dñs vetat. Videant religiosi

Psal. 44.
2. Corin. 5.

Galat. 1.

Isai. 14.

1. Corin. 1.

2. Corin. 11.

Math. 23.

1. Corin. 3.

fices, quo sibi maiorem gloriam parent, vilio- rem materiam pulcherrimo operi subiiciunt. Ut quo vilior materia est, eo artificis plus resplendet manus. Si vis igitur, vt Deus pulcherrimum in te opus perficiat, humilia te: quo te viderit in oculis tuis vilio rem, hoc præclarius absoluet opus. ¶ Et nescio quid causæ sit: quod cunctæ res exiguæ, sunt nobis gratiores. exiguus puer, exiguus vitulus, catellus, Emanauit ne hoc nobis ingenium, ex diuino? Cui exigua & humilia placent, adeo vt nisi efficiamur paruuli, non intrabimus in regnũ cœlorũ. Cũ Saul paruulus esset, rex inauguratus est. Dauid omniũ fratrum minor vngitur in regem. Et profectò nemo est qui non humiles amet, & exhorreat superbos. quis enim superbo conuiuet? Et quis non cum humili conuersabitur? ¶ Dicitum mihi hæcenus est: quod hõ sit vniuersa vanitas, imo omnium malorum pelagus. quomodo igitur in eum intrabit omnium bonorum pelagus Deus: nisi se homo euacuet, liberetque se per gratiam Dei omnium malorum abyssò? Ad me ipsum, inquit, anima mea turbata est, propterea memor ero tui. Ita planè: Tunc dignum est memoriam habere Dei, cum anima turbatur ex intima in spectione sui. Vis igitur Deum, vis oleum exultationis, pete vasa, sed vacua, & non pauca. id est vt te non in paucis, sed in multis euacues. Vis animam tuam sanari? gustato eam: & vbi eius amorem gustaueris, clama: Mors in olla. Si no ueris mortem ollæ tuæ, inuenies vitam animæ tuæ. ¶ Ideo enim Deus exaltat humiliatum, quia generosus est Deus. Nihil verò tam natiuũ generosis, quàm parcere subiectis. Remittit enim leo quas conceperat iras, vbi subiectum conspici- cit inimicum. ¶ Et equidem naturalissimum cuique est, afflictis commisereri. Ea enim ratio- ne rethores docent, in causa difficili, vt se dicturus humiliet. Hac enim via auditorum sibi ani- mos conciliabit. Cũ ergo Deo proprium sit misereri, miseros quærit, quorum misereatur. Imo cum nulla in Deo maior sit virtus quam misericordia: ita nihil magis amat, quam humi- les, in quos se effundat. & nihil magis aduersa- tur, quam superbos, qui diuinæ misericordiæ non secredunt egere. ¶ Finge Deum ditissimum esse flumẽ omniũ gratiarũ, fonteq; ois boni, nũ fons aut flumẽ p accliuia subit? Minimè: sed p decli- uia. omnis ergo vallis hoc flumine implebitur. omnis mons & collis deseretur. Iacobus dicit: Omne datum optimum, de sursum est: descen- dens. Descendens, inquit, si descendit: igitur in humiles descendet, non in elatos. ¶ Adde illud Domini: Si quis biberit ex aqua: quæ ego da- bo, fiet in eo fons aquæ salientis. Si quæris vnde orietur fons: addit, flumina de ventre eius fluent aquæ viuæ. Cur nõ dixit: fluẽt flumina ex capite, ex pectore, ex corde? Et cur non dixit: aquæ cur- rentis, sed salientis? Certè, quia per ventrem: lo- cum vilem, infimum, & abiectum intelligimus.

quo circa, si ex te, aquæ emanaturæ sunt, ex tua vilitate, & abiectiõne, ab imo tuæ cognitionis sunt emanaturæ. lam si aquæ salient, ex imo loco salient. Nec. n. salit aqua nisi ex infimo loco. ¶ Item, stultus es: si alia ratione exaltare te vis, nisi ea, quã Christus exaltatus est. at hic per Cru- cem exaltatur. humiliavit enim se vsque ad mor- tem, & mortem Crucis. Ergo vel membra nos non esse Christi fateamur: vel sicut ille ambula- uit, ambulemus. Consilium fuit Deo viam ad cœ- lum nobis aperire. sed nulla nisi humilitatis aper- ta est. ¶ Iam quid credis in cœlo esse? Certè est humilitas. Omnis illa beatorum curia, humiliũ curia est. Quid enim aliud est, quod Ioannes vi- det: seniores in facies suas procidere, nisi humi- litas, ex Dei & sui cognitione dimanans? Sicut in inferno non sunt nisi superbi. Dicitum enim est: Superbia eorũ, qui te oderunt ascendit. ama- bit ergo Dñs humiles in terra: similes illis quos amatin cœlo. ¶ Demũ: vt arbitror, nulla in terris beata esse anima potest, nisi humilis. etiam secũ- dum rationem naturalem. Cũ enim vita hæc sit plena malis, quasi sagitis: & plena laqueis, & re- tibus: quis euadere poterit volantes sagitas, ex- pansos laqueos, nisi qui se contrahit, & paruulus efficitur?

Væ autem vobis Scribæ.

HIC mirari libet Dei largitatem, hominũ ve- rò ex Deo dignitatem, ex se indignitatem. Profectò si homines claudunt regnum Dei, iidem aperire possunt. An non miraris diuinam ma- gnificentiam? qui regnum suum, (imo seipsum) in manibus hominum statuit: & clauem eis de- dit, qua scilicet illam cœli ianuam aperiant, & claudant? Rursum, non miraris clauigeros hos qui in sua ditione, regnum ex manu Dei habent? Quod si id miraculum erat tempore legis vete- ris: quanto maior est tempore legis noue, in qua Christus apertè Petro, & eius vicariis, clauem tra- didit regni cœlorum? quanta verò socordia est, tantum negligere munus? Imo quantum scelus, cœlum occludere, cum esset aperiendum? Vo- luit Deus regnum suum aperire, & Christus il- lud aperuit, & magno suo sumptu aperuit, de- ditque tibi clauem vt aperires. Tu verò contra claudis. quod si tibi tantum clauderes, tibi tan- tum malum efficeres: at cum aliis claudas: sum- mum est nefas. ¶ Non negligenter audiendum est verbum il- lud: non finitis intrare volentes. Nam insitus à natura nobis est ignis hic, & impetus quæren- di semper beatitudinem. Nihil enim facimus, quo non eam quæramus. Contendunt quippe etiam mali, intrare in beatitudinem: licet deci- piantur, in terra quærentes: quod in cœlo quæ- rere debuissent: sed tandem illa terrenorum in- quisitio ex naturali, ad quærendam scilicet beatitudinem, propensione descendit. Quærent igitur eam omnes

Ioannis. 12
Philip. 2.
1. Ioanis. 2.
Apocal. 4.
Psal. 73.
Væ vobis, q clauditis regnũ cœ- lorum, an- te vos. vos enim non intratis, nec finitis in- trare.

Math. 23.

Math. 19.
1. Reg. 15.
1. Reg. 16.

Psal. 38.

Psal. 47.

4. Reg. 4.

4. Reg. 4.

exaltat

Vid. Diuũ Thomam. 2. quæst. 30. art. 4.

Isa. 40.
Iacobi. 1.

Ioannis. 4.

Ioannis. 7.

aquas salientis

omnes, licet malè quærant multi. Si ergo mali doctores auxilio sunt ad malè quærendum, & vt quærat in inferno, quod erat in cælo quærendum: an non rectè illis Dominus inclemat vā? Iā sunt multi q̄ melius nati verā fœlicitatem inuenire contendūt, atq; ita volūt intrare. His si mali doctores p̄ fœlicitatē offerāt infœlicitatē an non hoc summum piaculū est, æterno vā dignum? At miser illi quibus regnum clauditur, decimas & redditus dant doctoribus suis, vt aperiānt: & ipsorum doctorum professio est aperiāre: & ipse Deus in populis est, cupiens vt sibi aperiatur: & in doctoribus cupiens, vt aperiānt. Quale verò est hominem ē ianua cœli eiicere, & in infernū coniicere? *Episcopi, ō predicatores*, quis docebit vos fugere, a iudicio gehennæ? Id certum vobis sit: si non finitis intrare, hæc vna causa est: quia vos ipsi non intratis. at si intratis: causa est, vt intrent alij. *Quam multis votis erat a Deo efflagitandum, vt non lineret vicarios suos viam cœli obstruere: vt que in locum suum eos sufficeret, qui id facerent; quod ipse fecit. erat quidem ianua cœli occlusa, & Angelus in porta Paradisi, districtum, & flammantem habens gladiū, ne quis intraret. At Christus suum fudit sanguinem, quo gladij flamma extingueretur, & Angelus statione pelleretur. Hoc exemplum vobis ō doctores accipite. Quod si non placet, Christo placeat: vt vobis submotis, nos intrare compellat.*

Mathæ. 3.

Genesi. 3.

Lucæ. 14.

Vā, vobis q̄ comedi- zis domos viduarum, oratioe lō ga orātes. *Secundum: vā, est, contra eos, qui oratione proluxa armati, imbecillium domos inuadunt. Verè indignissimum erat, antam orationi iniuriam irrogari: vt ipsa tanti mali esset instrumentum. Sanè anima ab oratione digna, exit diues: amoris plena: Dei desiderio languida: æternorum cupiditate feruens: bonorum suorum oblita: diuitiarum suarum prodiga: proximorum nexu ligata: imbecillium miseris compatiens. Exit tandem vel diuina, vel Deificata. Qui ergo fieri potest: vt longa oratio, aliena futuriat, quæ propria despicit. Qui fieri potest, vt oratio Dei, in eos seruiat, qui sunt Deo relictī? At certum est, Deo relictos esse pauperes: qui pauper est orphanorum? et iudex viduarum. Quāto igitur vā, digni sunt, qui Deo, contra Deum armantur: qui que Deum faciunt, contra Deum insurgere? Igitur existima, cum oratione abuteris, te Deo ipso abuti. Et cum oratione viduam lædis: te, Deo, Deum læsisse. Cuius verba sunt. quod vni ex minimis fecistis, mihi fecistis. Et quidem ferri poterat, si viduæ domum per orationem in aliquo læsisse: at quod orando, totam eius domum deuores, id quis ferat? Agè nunc vide an plerique, qui in Deo gloriantur, lites contra viduas, & orphanos intentent? Et si in omnibus ferè vincant, & prætextu religionis pauperum facultates deuorent? Ex dictis multa colligere est. Primum: Caue ne abutaris oratione. Secundò: ne rebus diuinis arme-*

Psal. 9.

Psal. 67.

Mathæ. 23.

ris contra pauperes. Tertium: Attende, Deum curam habere viduarum, & orphanorum. Quarto, mirate, qui fieri possit, vt longa oratione oras malus sit. Sed credo longam illam, non adeò veram orationem fuisse. Alio qui dictum est, qui cōseruat legem, multiplicat orationem.

Ecclesi. 35.

In tertio vā, illud mirandum occurrit: quod legis zelus, adeò Iudæos accenderit: vt quo vnū facerent profelytū, mare circuitent & aridā: Cur nō ergo Christianos idem zelus inflāmat? Illos instimulabat zel⁹ legis, nō gratiæ: Moyfi, nō Christi timoris, nō amoris: sanguinis pecudū, nō sanguinis Christi: Cur ergo nos ita desideremus ignauī? Illi peccatores habebant zelū Dei, non secundū scientiam: nos verò, zelus domus Dei non comedit. Quod si non zelus Dei, sed auaritiæ potius ignis, illos ad orbem circumeundum animabat: an non hoc magis facies confundit nostras: quod malicia fuerit, quā bonitas potentior? Reuera stupendum est, quod nostri homines, ad aurum comparandum tot subeant pericula, ad æternitatem verò adipiscendā sint adeò segnes. Cū Paulus dicat: humanum dico propter infirmitatem carnis vestræ, sicut exhibuistis membra vestra, ad circumeundum vestris cupiditatibus orbem: ita exhibete, ad dignum Deo cultum offerendum. Porro, quā est maior virtus, quā querere, parta tueri? Imo quā est summa crudelitas, quē summo nisi filium peperisti, magna rabie necare? Circumisti orbem, vt Deo filium dares. Et in terra Dei, coram oculis Dei, a Deo aufers: diabolo tribuis. an non id summum flagitium est? Flagitium verò par, illud etiam erit, te interficere filios Dei, quos Deo summis laboribus, alij pepererūt. ō si excitaretur hoc verbo, qui Christiano nomine gloriantur, ne nouiter ad fidem conuersos, malè tractarent? Sunt exempla morum nostrorum, adeò corrupta: illos que adeò exasperamus, vt se potius velent iugo infidelium premi, quā nostra societate participare. At graue dubium: Quomodo nouiter conuersi, malo nostro exemplo, fiant duplo filij gehennæ, quā nos? Cū potius, nos digni hac duplici pœna essemus, vt autores duplicis culpe? Credo id esse dicendum, culpa hominis, semel a Deo illustrati, qui que bonum Dei gustauit verbum, dupla est, ad culpam eius, qui nunquam illustratus fuerat, qui que nunquam virtutes expertus erat seculi venturi: vt habet Apostolus: Porro pharisei isti, vtpote a malis parentibus orti, & qui ipsi genimina essent viperarum: nunquam diuino fuerant lumine perfusi. At profelyti, vt diuina luce conuersi, si postea conuertebatur a sancto mandato, duplici & culpa, & pœna digni erant. Igitur peccata eorum, qui semel diuinam gratiam hauserunt, sunt multo maiora.

Vā vobis, qui circuitismare, & aridā, vt faciatis vnū profelytū.

Roma. 70. Psalm. 58.

Roman. 6.

Ierem. 16.

neop Syti

Hebr. 6.

Mathæi. 3.

2. Petri. 2.

Duplex

¶ Iam, nouimus, quod duplum in sanctis literis, nota sit non taxati numeri, sed maioris. vt illud, fiat in me spiritus tuus duplex, id est, magnus. & illud

4. Reg. 2.

& illud: de quinque panibus & duobus piscibus, de quo supra. Igitur duplo filius gehennę, id est, maximè puniendus in gehenna.

¶ Hinc collige multa. Primum: Per malos ministros, aliquando infideles conuerti, & diuina veritate illustrari. Secundũ: si hi conuersi peccent, grauissimè peccare. Tertium: Dignum esse, vel vnum conuertendum propter quem, mare, & aridam circuiremus: sicut pharisęi circumibant. Nam & Christus, pro vno etiam animam fudisset. Adeo charitas non quærit quę sua sunt.

1. Corin. 13

¶ Quartò: Infideles minus peccare (aliis paribus) quàm si conuersi, postea peruertantur. Quintò O labores castos, & malè collocatos, eius qui circumiuit mare, & aridam: qui noctes diesque laborat, vt prædicet: si sua corrumpat vita, quem comparauerat doctrina: si & ipse, & quem conuerterat, sunt ambo in gehenna torquendi.

Vē, qui dicitis, q̄ iurauerunt in templo nihil est qui in auro, debitor est. Philipp. 2

In quartò vā: sunt quædam mihi annotanda. Primum: Reprehēdit Dominus pharisęos: quod magis auro templi, & donis altaris afficiebatur, quàm ipsi templo, & altari. videlicet magis amantes sua, quàm Dei. An non istud vā quibusdam clericis quadrabit: qui cupientes beneficia, non de Dei cultu, sed de donis altaris curant: nihil aliud quærentes, quàm quantum dona & redditus valeant. Item & Canonici quidam, cum sermo est, de templo vel altari, nihil curant, at si

Canonici

mentio sit de opimis distributionibus, currunt ad horas. ¶ Nota quod in tribus prioribus vā nunquam Dominus in pharisęos excanduerat, at in hoc quarto vē, duces eos vocat cęcos, & stultos. Vt notaret in clericis grande esse auaritię malum. Cuius argumentum, non aliud quæras, quàm quod auaritię causa, pharisęi, & Iudas

Math. 26.

Christum morti tradiderint. Reuera magna cęcitas est, donum aspicere non curantes eam manum quę donũ largitur. Oculos erige, & si amas censum: eum ama, cuius causa censum lucraris. Cur porcus es, soli glandi attentus, nunquam glandiferam quercum aspiciens? Certè habes, quod cupiditas cęcos efficiat. An nõ cęci sunt: qui non vident ea quę perpetuò in manibus versant? Quid verò aliud versamus clerici, quàm Deum quem quotidie in altari tractamus? Si ergo semper donaria templi, nunquã verò Deum videmus, an non cęci sumus? ¶ At non solum cupiditas facit cęcos, sed etiam stultos: & in fide errantes. Quid enim aliud est, quàm error infide, id quod pharisęi dicebant: quod iurari in templo & in altari, nihil sit. Agnoscis verum esse, quod Paulus dicebat: Cupiditas est radix omnium malorũ: quam quidam appetentes errauerunt à fide.

1. Timo. 6

¶ Secundò notandum illud: qui iurat per altare, iurat & in eo, & in omnibus quę in eo sunt. Pari ergo lege, qui habet altare, habet omnia donaria quę in eo offeruntur. Cur igitur, qui curam habet animarum, cum ius in altare habeat, non item ius habet in omnia altaris donaria? Iniquum videtur: te altare possidere, &

Eodcm.

Vicarij

altari ex toto inservire: alterum verò ab altari omnia sibi dona corradere. ¶ Tertio notandum: quod templum sanctificat omnia, quę templi sunt. Vt iam non liceat, res templi, in profanos vsus, (nisi sacrilegè) conuertere. Quanto igitur verius, altare sanctificabit, omnia donaria & redditus, qui altaris causa clericis offeruntur? Quod si census ex altari sanctificantur: iam videant illi, an in profanos conuerterint vsus. Videant, an sacrilegum sit altaris donaria meretricibus conferre. Euangelium enim est, quod altare sanctificat donum. Ne ergo sancta proiciantur canibus, neque margaritę offerantur porcis. ¶ Quartò: Si templum illud, & altare antiquum, in quo sola erat vmbra futurorum, (id est, in quo nondum Christi aderat præsentia) sanctificabat dona adeo, vt crimini daretur pharisęis, quod nihil ipsum estimarent: quanto magis sanctificabit nos nostrum altare: & criminis arguemur, si non summo ipsum pretio estimauerimus? Et quia in altari, aqua vino commiscetur, populi cum Christo vnionem significans, fit planè vt in altari populus Christo vnitus Deo offeratur. Sanctus igitur populus est, quem ipsum altare Deo, & sanctificauit & obtulit. Cur ergo populus sanctus, rebus se prophanis immiscet?

redif.

Math. 7.
Hebr. 10.

In quinto vē, illud mihi dubiũ occurrit, quid sibi velit, iudicium, misericordia & fides. Quę cũ sint grauiora legis, essent nobis apertius scienda, & obnoxius obseruanda. Sat scio D. Hierony. in capit. Malach. 6. & Isai. 16. Explicasse hoc vocabulum iudicium. Vt facere iudicium sit, quę agas, cum ratione & iudicio agere. Sed nescio, an sit apertius: iudicium significare equitatem: & frequentius iuris sonare rigorem, quomodo si in cunctis ferè locis accipias, omnia iure quadrabunt. Vt illud: in iudicium ego veni in mundum, id est, in equitatem, & rigorem. Et illud: Pater omne iudicium dedit filio, id est, omnem equitatem, & iustitię rigorem. ¶ Porro apertum est: quid misericordia significet. ¶ Fides verò licet Caietano significet veracitatẽ, atqui arbitror, fidem viuam significare. Ad id credendum adducor ex testimonio Micheę. Vbi cum Dominus: idem quod nunc argumentum tractaret, contēneretque oblationes, quę sibi offerebantur: ita dicit. Indicabo tibi o homo, quid sit bonum, & quid Dominus à te requirat. Vtique facere iudicium, diligere misericordiam, & sollicitum ambulare cum Deo tuo. Quę ego verba, nunc à Christo adducta existimo, vt idẽ sit Christo fides, quod Micheę, sollicitum ambulare cum Deo. At sollicitum ambulare cum Deo: est ipsum vehementius amare: eiusque offensam, diligentius cauere. Id verò, fides viuã est. Porro hæc sunt grauisima legis. Deo fidem viuam seruare, proximo indigenti, misericordiam largiri: peccanti verò iustitię equitatem seruare. Hęc enim tria, in duobus illis, de Dei & proximi dilectione

Vē, qui
decimatis
mētã &
relinquitis
grauiora.
iudicium,
misericor-
diam, & fi-
dem.

Ioannis. 9.

Ioannis. 5.

Micheę. 6.

Mathæi. 7.
& 22.

dilectione mandatis cōcluduntur. Idem enim est fides viua & amor Dei. Idem verò misericordia, & iudicium, quod amor proximi.

¶ Iam quia in lege veteri, multo vehementius quærebatur rigor, quam benignitas: ideo primo loco requirebatur iudiciū. At quia in lege noua potius inquiritur amor, quam seueritas: idcirco ferè tacetur iudicium, & pximi præcipitur amor, Vt quando is puniendus erit, ex amore puniatur.

Ioānis. 16.

¶ Et arbitror, hæc tria esse, quæ Dominus dixit: de quibus Paracletus arguet mundum. De peccato quidem, quia non credunt, inquit, in me. En tibi fides. De iustitia quia ego, inquit, ad patrem vado. id est, arguet mundum de iustitia, seu probitate, & misericordia: quia Christum occiderunt, & ad patrem ire fecerunt. De iudicio demū, quia omnis iustitiæ rigor, in mundi principem seruatus est.

Galens.

Sed alterum, occurrit subtilius dubium. Cur de mentha, anetho, & cymino: potius quàm de aliis rebus, mentio facta est. Et cur de horum decimatione. Et planè si Galeno & experiētia credimus, mentha amarorem quendam habet, quo lumbricos interficit. Habet etiam acerbitem, qua sanguinis eiectiones reprimat. Quod profectò quadrantissimè conuenit rigori iudicij: quo nocentes, & sanguinarij opprimuntur & occiduntur. Anethum, multo est mitius. Sed andis enim doloribus apponitur. Quod quadrat misericordiam, pauperatis dolores sedanti. Cuminum flatus tollit: Id quod viuæ cōgruit fidei. Hæc enim est quæ flatus, & superbias hominum tollit, dans gloriam Deo, vt Paulus habet.

Roman. 4.

¶ Porrò non vult Deus, ex his tribus, solas sibi decimas dari. Imo verò vult, integram fidem, plenam misericordiam, sincerumque iudicium. Contra pharisæi contenti, non nihil fecisse misericordiam, non nihilque mortuæ habere fidei, iam putabant se sanctos esse. At Dominus ex his legis grauissimis, non querit quæ parua sunt, sed quæ integra. O vos igitur Christiani, qui forsitan, ex his non decimam, sed neque centesimam Deo datis, caueate hoc væ.

Væ, qui mundatis, p de foris est calicis, sed intus, pleni estis rapina.

Væ sextum, illius admonet: quòd nos sumus vasa, quorum extimum, corpus sit: intimum anima. Intra vasa hæc liquor est, cibus est. Amor videlicet, & cor nostrum. Quem cibum cupit sibi dæmō, cupit mūdus, cupit homo, cupit & Deus. Nescio quis sit huius cibi sapor: quem sibi tantopere cuncta desiderant. At si, esurus, & bibiturus est Deus ex corde, & amore nostro: potius comedet & bibet, ex eo quem nobis ille dat, quàm ex quo nos illi damus: at quia vasa animata sumus: non nihil ex vase, hæret cibo, quem dat Deus. Ne Lutherus putet, hic iam contra nos triumphasse. Vasa nos sanè sumus: sed quæ aperire oportet, aut claudere. dictum enim est: aperi os tuum, & implebo illud. quasi dicat: O vas, tuum os aperi, vt impleam te eo cibo & potu, quæ ego esurus & bibiturus sum. qua ratione, & illud in-

Psal. 80.

telligitur. Qui aperuerit mihi, intrabo ad illum, & cœnabo cum illo. Quid cœnaturus es? Num manducabis carnem taurorum, aut hyrcorum sanguinem potabis? Minimè, non igitur, cœnabis nisi quæ diuina sunt. Tu ergo afferes tibi cœnam? vasis, (id est, nostri) erit os aperire, aut claudere: & in domo nostra cibus condictur, & parabitur, qui ex Deo veniet, & ex quo Deus cœnabit. ¶ Iam vbi anima plena est liquore, quem Deus bibet: & fructu, quem edet, adeò Deus ea anima gaudet: vt eam, fontem hortorum: & puteum aquarum viuentium esse asserat. Videlicet, quia in orto, cibi: & in puteo, aquæ inueniuntur, vis videre Deum sitientem: audi quid fœminæ dicat. Mulier da mihi bibere. Vis videre Deum cibi suauitate gaudentem: audi quid dicat: fauus distillans labia tua: mel, & lac sub lingua tua, & denum meliora sunt vbera tua vino. ¶ Quis hic non clamet, ô Deum vnice humanissimum: num tibi cibus in domo tua deest: vt cibum hominū cupias? An non tu dixisti: si esuriero non dicam tibi. Meus enim est orbis terræ, cur ergo, nos nūc, vasa tua nominasti, que mundari cupis, vt tuos in nobis cibos manduces? ¶ Sed quis potius grâdi clamore, eos qui ad Deum conuersi sunt, admoneat: vt quia vasa Domini sunt, & cibum Domini portant: perspiciant, quid portent. Si fas dicere est, ex vberibus anime lactatur Deus. Dices num Deus, ab vberibus animæ pendet? Respondeat sponsa dicens, quis det mihi te fratrem meum, sagentem vbera matris meæ? Quod desiderum sponsæ, Christus ex vberibus matris dependens, corporaliter impleuit, & spiritualiter implet: cum ad sponsam dicit: Erunt vbera tua sicut botri vineæ: & guttur tuum sicut vinū optimum. & sponsa respondet: Dignum dilecto meo ad potandum, labijsque & dentibus illius ad ruminandū, & infra, Surgamus, (inquit) ad vineas, ibi dabo tibi vbera mea. Dedit nobis sponsus hæc dicendi facultatem: cum dixit, qui fecerit voluntatem patris mei, ipse meus frater, soror & mater est. Si anima patri obediens Christi mater est: quid mirum si eum illa lactet, sique ille ab eius vberibus pendat? Imo verò, cum fratrem cibus, & potas: cumque illi viscera miserationis effundis: tunc existima Deo sitienti, vbera lacte plena ad mouisse. ¶ Vbera igitur, seu vasa quæ Deum cibant & potant, magnopere oportet munda seruari. ita planè. Sed caue, ne mundiciam queras, in extimo vasis, id est, in corpore. Anima est, quæ munda seruari debet. Quod vbi feceris, mundum te crede corpus habere. munda, inquit Dominus, quod intus est vasis, vt fiat, quod & foris est, mundum. ¶ Cur igitur Lutherus dicit: nihil nos in nostra iustificatione operari. cum dicat Dominus: munda, quod intus est vasis? Si mundaturi sumus: aliquid, & multum facturi sumus. ¶ Ne verò vageris, querens quo cibo, & potu Deus, in vase tuo mundo alatur. Scito amore Dei, & proximi, ipsum velle vas tuum, atque vbera repleti.

Apocal. 3.
Psal. 45.

Cantic. 4.

Ioannis. 4.
Cantic. 4.
Cantic. 7.

Psal. 49.

Cantic. 8.

Cantic. 7.

Eodem.

Mathæ. 12.

Mathæ. 23.

Mathæ. 22.

qui similes
estis sepul
chris de al
bati. de fo
ris specio
sis, iustus 1
mundis.
Prouer. 18
Beccm mort

In septimò vè, Dominus dicit: pharisæos esse sepulchra, ossibus mortuorum plena. Ego verò sub eius facultate adicerem: eum, qui in peccato mortali est, non solum sepulchrum, sed paruum quendam infernum esse. Eum, maxime qui in profundum peccatorum venit. Profectò Philosophi concesserunt, hominem quendam mundum esse minorem. Abbreuiatus enim mundus cuius hō est. Et sicut gloria cœli abbreuiata est in quouis iusto: ita horror inferni abbreuiat⁹ est, in quouis iniquo. Vnde & sanctæ literæ, animã iniquam dicunt, cubilia esse, vbi habitent dracones: desertum esse, vbi habitent bestię: locum esse, vbi sint tenebræ, & vmbra mortis: & demum sepulchra esse, ossibus & omni spurcitiã plena. ¶ Sanè, ossa vires sunt, & potentiæ animæ. Vt enim super colūnis ædificatur domus: & super ossibus consistit corpus: ita potentiis suis anima nititur. Nec enim anima sine potētis suis erit. Hæc ossa, si Deus in anima est, irrigata sunt: & si sancta deuotio adest, ossa sunt medullata. Id verò præcipuè, cū omnia ossa dicunt: Domine quis similitibi? Gustantes enim potentiæ animæ quàm suauis est Dominus, dulcedinem in Deo sentiunt: quam cum in creaturis non inueniant, in ea verba prorumpūt: Domine, quis similis tibi? Contra si Deus ab anima absit: ossa sicut cremium arefcunt: Putredo, in ossa ingreditur, & vermes subter eis, scatēt: vt cecidit Abucuch. Tunc confringūtur ossa, & dissipātur secus infernum, parum est confringi, & dissipari: imo verò moriuntur, vt hic Dominus asseuerat. ¶ At si ossa hæc: Dei vita destitura, ad cœlū interim suspirent, suspiciãt, clamēt, spes vitæ est. Nam apud Ezechielem dicitur: quod erant multa mortua ossa in campo quæ quia nõ sepulta iacebant, sed cœlum discooperta videbant, reuixerunt. Quid verò est? Ossa discooperta, & non abdita esse, nisi adhuc inter ossa & cœlum respectum esse, suspirium, & clamorem? Quod si iam ossa, sub profunda consuetudine, sepulta latent, id est, si vires animæ, sub habitibus vitiorum diu iacuerunt, hæc Ieremię, mortui sempiterni vocātur, cum dicit: In tenebrosis collocauit me, quasi mortuos sempiternos. Hæc vocātur propriè, ossa mortuorū, sub sepulchri lapide clausa. Quod malum à se Dauid optabat auerti, dicens: nõ me demergat tempestas aquæ, nec vrgeat super me, puteus os suum. Vrgeri enim os, est lapide claudi. Et Ieremias flens dicit: Lapsa est, in lacum vita mea, & posuerunt lapidem super me. Videlicet, quia peccatum Iudææ, vbi erat firmatū, & velut sepulchri lapide clausum. Hic est, infœlicissimus hominis status: vbi nullū ossibus cum cœlo cõmerciū est, in quo statu Dominus pharisæos esse dicit. ¶ Verū si quis sua sic ossa sepulta intelligit: ne desperet. Lazarum enim Dominus excitauit, sub lapide sepulturæ iacentē. In qua excitatione, licet Dominus lachrymas fundat, sed tandē defunctū excitat. Ideo enim sub lapide monumēti, abdi voluit, ipse defunctus: vt hos defunctos lapi-

de conclusos, secum ad vitam reuocaret. Et ideo ipse, cum Iona, ad profundum descendit aquarū, (à morte, vt à ceto, voratus:) vt nemo quamuis peccato voratus, desperet: se, è mortis, & peccati faucibus, eripi posse. Id enim significauit Ioseph, à fratribus in cisternam veterem demissus, & postea e ductus fratrum factus saluator. Quia videlicet Dominus, ad pœnam peccato veteri debitam, descendit: vt inde fratrum suorum comodo e ductus, eorum posset esse seruator.

In octauo vè, lis doctoribus est: quid peccauerint pharisæi: iustorum monumenta facientes: vt Dominus tantum vè, illis interminet? Quātum conicio, duplex peccatum peccauerunt. Primū, quod viri iniqui, ac proinde pfani, ossa prophetarum auderent contrectare. Si enim Sobnæ volenti in loco religioso sibi sepulchrum excidere, (cum tamē iniquus esset) dictum est, quis tu hic? Et quasi quis hic? quia excidisti tibi sepulchrum. quasi diceret: Quid profano, cum sacris? quid Beliali cum Christo? Si igitur Sobnæ iniquo, fas nõ erat, in religioso loco sepeliri, quanto fortius diceretur his vè, qui cum iniqui essent, religiosa sanctorum corpora tangebant? ¶ Nouimus etiam: quod sacrificia, incensum & reliqui cultus, à sanguineis manibus exhibitū, abominabiles Domino sunt, vt ait Isaias: ergo & sepulchrales honores, viris sanctis a peruersis exhibitū, abominabiles Domino erant. ¶ Alterū peccatū erat quod dicerent. Si fuisset in diebus patrū nostrorū, non essemus socij eorum in sanguine. Quæ sunt verba peruersorū, & in viribus suis cõfidentiū? At profectò nullum non malum audet animus iniquus, si à Deo relinquatur, Cuius rei argumētum est Iudas Christum prodens: imo & argumētum est, pius Petrus Dominū tam fœde abiurās. Contra vir pius dicit: nisi quia Dominus adiuit me, paulomin⁹ habitasset in inferno anima mea: ac si diceret: nisi me Dñs adiuuisset, quid minus quam dæmon, efficerem? Et quid non fecissent pharisæi in prophetas: qui ita faciebāt in Dominum prophetarum? ¶ Porro, huius literæ sensus planus est: vos dicitis quod patres vestri occiderūt prophetas. Testificamini igitur verbo quod estis filij eorum. Implete ergo mensuram patrū vestrorum, vt idem & facto testificemini: quod facietis, me & meos occidentes.

Dicam nunc: quædam moralia puncta. Primū: Hi qui in peccatis sunt, & sanctorū reliquias serico, & auro concludunt, sibi eas ad collum suspendentes: an non isti ædificant monumēta iustorū? Ex alia parte, Christum Dominum in suo corde occidentes, & fratrum suorum, (fortasse innocētium,) sanguini insidiantes. ¶ Secundum: Multo patenti⁹ idem reperies, in his qui basilicas ædificant, in honorem iustorum, cū sint ipsi peruersi. ¶ Tertium: Occultius idem faciunt mali prædicatores. Cū enim exornant sanctorum dicta, & facta, (quæ horum sunt monumenta.) An non tibi videntur exornasse monumēta prophetarū?

Idem

Iona. 2
Genesi. 37
Vz, qui
elicitis se
pulchra p
phetarum.
estis planè
filij eorum
qui eos oc
ciderunt.
Isai. 22.
Isai. 2.
Math. 26.
Math. 26.
Psalm. 93.
Vz, qui
elicitis se
pulchra p
phetarum.
estis planè
filij eorum
qui eos oc
ciderunt.
Isai. 22.

Isai. 35.
Deute. 32.
Isai. 9.

Psal. 65.
Psal. 34.
Psal. 33.

Psal. 34.
Psal. 101.

Abach. vlti
Psal. 148

Ezechi. 38

Threno. 3

Ioannis 11

Psal. 68.

Threno. 3.

Ioannis. 21

Cal. 9.

Math. 27.

Idem malifaciunt scriptores: qui cum sint ini-
qui, audent explicare sensa sanctorum. Multo
verò peius, qui proximū odit, sepulchrum illū,
in corde suo parat. Si igitur proximus iustus, &
sanctus est, certè, qui eum odit sanctorum edificat
sepulchra. Imò & ille qui mortale peccatū
parat committere, non propheta aut iusto: sed
Deo ipsi edificat sepulchrū. Ut enim qui iustus
esse cupit, in anima sua, Christo parat templū,
& sedem, ubi sedeat: ita qui peccatum adornat,
sepulchrum adornat, ubi Christum in obliuione
sepeliat. Idq; maximè, si peccatum diutinum
fuerit. Demum corpora nostra, monumenta
esse debent iustorum, in quibus iusti non ui-
uunt. Viuunt enim, non in carne. Sed illuc, ubi
est terra viuētium, Præcipitur ergo nobis, vt po-
tius iustorum, quàm monumentorum rationem
habeamus.

Ideo ecce ego mitto.

Tria mihi hoc loco, annotatione digna vidē-
tur. Summa Dei benignitas in homines: sum-
ma hominum malicia in Deum: summa Dei am-
maduersio in peccatum. Primum facile cognos-
cimus, cum Deus dicit: Ecce ego mitto ad vos,
occidendos à vobis. Ego Deus summo amore,
& charitate, qua vos diligo: summa prouidētia,
quā cōmodis vestris consulō. Ego, creator ve-
ster: Ego pater vester. Mitto nomine meo: loco
meo: Vt videlicet putetis illos esse me. Nec tamē
mittentis, vel amor vos continet: vel autoritas
terret, inquit Dominus, Sicut me misit pater, &
ego mitto vos, illa videlicet auctoritate, sapien-
tia & charitate: quā me pater filium naturā mi-
sit: & ego vos filios, per gratiam mitto. Itaq; cū
Apostolos videas: & Christos, & Deos, videri
existimes. Quod si magno probro datū est regi
Ioas, quod Zachariam filium Ioiaq; (a quo tot
susceperat beneficia) interemerit: quāto probro
dabitur Iudæis, qui occiderint apostolos, & ali-
os discipulos: ab eo missos: à quo tanta bona sus-
ceperant: & certè, legatos principum omni se-
curitate gaudere ipsa natura iubet. Cur igitur le-
gatos Dei, in salutem hominū missos, homines
interimunt? Maximè, cum hi Dei legati, nō va-
cui ad homines venerint. Nam cum Dominus
dicit, Ecce ego mitto ad vos, intellige, mitto in
vestrum cōmodum, cœlestes naues, cœlestibus
bonis oneratas. Cur igitur, parricidis manibus
in profundū eas mortis demergitis? & quidem,
omniū hominū approbatione, sapientes & lite-
rati, (hi maximè, qui spiritu Dei agūtur) in om-
ni ueneratione suscipiuntur. Cur igitur vos oc-
ciditis sapientes & literatos: quorū sapientia,
Salomonis collata sapientia, nō erat equalis. Sa-
pientia enim apostolorum, non erat huius secu-
li, neq; eā aliquis principū hui⁹ seculi cognouit.

Sunt mihi hoc loco nū nulla aduertenda.
Primum. Non est hic sermo de prophetis, sapi-
entibus, aut scribis, qui Christum præcesserūt,

Sed sermo est de apostolis, qui eum secuti sunt.
Id probatur ex textu dicente: ex eis alios occide-
tis, alios lapidabitis. Est igitur sermo, de occide-
dis, & non de occisis. Item dicit, ex eis crucifige-
tis: at non legimus antè Christi aduentū aliquē
prophetā crucifixū. 2. Propheta videtur di-
ci, qui vaticinentur de futuris. Sapientes qui cō-
sulant de presentibus. Scribē qui referant præte-
rita. 3. Non sunt diuersi propheta à sapien-
tibus. Sed ijdem apostoli, vt erant sapientes, &
scribē: ita erant propheta. In quos enim insilit
spiritus Domini olim propheta dicebantur, vt
Samuelis, & Saulis historia docet. At, in die Pē-
re costes spūs sanctus in apostolos venit.

4. Habent Episcopi exemplū in Christo: quos
prædicatores mittere debeant. debent n. esse vi-
ri, in quibus sit sanctus spiritus: viri prudentes,
Et in sanctis literis docti, vt simul sint propheta,
sapientes, & scribē. 5. Quod Iudæi cum Do-
mino tunc fecerunt, quotidie in ecclesia fieri
existima. Cum n. prædicatores idoneos, aut per-
sequimur, aut nō recipimus, locū gerimus pha-
risæorum. Habes igitur pectus Domini, sum-
ma in nos charitate refertum. Qui adeo nostri
amans est: vt dilectos suos, imò illū dilectum fi-
liū suū: persequendos, imò occidendos: vt, vel
vnum profelytum faciat: mittere nō cessat. Sed
de hoc supra, in parabola de vinea, expressius.

Iam accipe hominis impietatem. Ex illis in-
quit, alios occidetis & crucifigetis. Deū immor-
talem, & quale est hominis ingeniū? Cur attol-
litur & superbit homo, qui tātum flagitium au-
det? Cur miser adeo furis: vt in legatos Dei, in
Deū ipsum insurgat? Cur adeo insanis: vt in tuā
vtilitatē, in te ipsum sauias? Quis vidit vnquā
tale? Si hi Dei legati, ad vos missi, vos aut vestra
raperent, non erat adeo in eos sequiendū. Nunc
verò, quid mali fecerunt? Legatione funguntur
pro Deo, obsecrant pro Christo, vt reconcilie-
mini Deo. Et vos in eos & in Christū peccatis?
& sanguinē testamēti pollutū ducitis? Agno-
scis igitur, quis sit homo: agnoscis, perpetuū car-
nis cum spiritu odiū, perpetuas mundi cū Chri-
sto inimicitias: agnoscis diaboli cum Deo irre-
conciliabile bellū. Cum igitur homo, sine Deo,
caro sit, mundus sit, membrū diaboli sit: quid nō
cōmittet flagitij? Nemo ergo dicat, si in diebus
patrū fuissem, scelus eorum non admississem. Hō
enim admalū est ab adolescentia pronus: & ad
malum à diabolo instigatur: imò profectō, quē-
dā mala intentat hō, quē vix demonē tentasse
credas.

Nunc accipe summā impietatis pœnā: vt ve-
niat, inquit, super vos, omnis sanguis iustus. Vbi
grauia mihi occurrunt dubia. Primum. Cur in
occisores, & crucifixores apostolorū, omnis san-
guis iustus veniet? Secundū, Cur mentio est, de
sanguine Abel, & Zachariæ: non verò de san-
guine tot prophetarū, qui in diebus Manasses
regis fuerunt occisi. Tertium: Quis fuerit ille
Zachariæ?

Psalm. 147.

Psalm. 87.

Ioannis. 20.

Psalm. 87.

2. Paralip. 24.

occis.

Roma. 8.

1. Corin. 2.

1. Regū. 9
Acto. 2.

1. Regū. 9
Acto. 2.

1. Regū. 9
Acto. 2.

1. Regū. 9
Acto. 2.

1. Regū. 9
Acto. 2.

1. Regū. 9
Acto. 2.

Ad heb. 10.
Galat. 5.

Ioannis. 8.

Genesi. 4.

2. Paralip. 33.

v Zachariæ.

Zacharias? Quartum. Cur non dixit, in Iudeos venturum suum sanguinem: sed solum venturam crucem, & lapides apostolorum, & aliorum Christi discipulorum? Ad hæc, vt clarius respondeam, libet à tertio inchoare. Et quidem si constaret Zachariam Ioannis patrem, fuisse occisum inter templum, & altare: nulla erat difficultas in toto textu. At quia id non constat, & maiores nostri ferè huc propendunt omnes, vt Zacharias hic sit filius Ioiaque, ita & ego profiteor: ille enim occisus est inter templum, & altare. san atrio templi, & occisus est à populo publica auctoritate Regis, vt hinc Dominus dicit (quem occidistis) sicut. 2. Paral. 24. habetur. ¶ Iam nunc, ad secundum dubium est nobis gradus, & quid ego optarem dicere: mentionem fieri de Abel & Zacharia exclusiue. Vbi nota: sanguinem Abel vindicatum. Quia eius, occisor Cayn à Lamech interfectus est. Rursus sanguis Zacharie vindicatus est: Ioas rege occiso, & populo mille calamitatibus affecto, vt citato loco textus habet. At omnis sanguis iustus, inter Abel & Zachariam, inultus fuit. Nec enim dabis iustum, in eo intervallo occisum, de quo vltio scripta legatur. Nisi forsitan Naboth. Sed Naboth, non à Iudeis: sed ab Israelitis, id est, à Samaritanis occisus est. Achab enim nõ erat Rex Iuda. Quia igitur, omnis ille sanguis iustus, fusus fuerat, sine sumpta vindicta, quæ legatur, ideò dicit Dominus: illam vindictam nõ dum sumptam, effundet in vos Deus: illam sumet à vobis. ¶ Quod si hæc plana solutio, quia noua, rejicitur, dicendum erit: non hic esse mentionem de Abele, aut Zacharia, vt de personis quibusdam: sed de eorum statibus. Abel pastor fuit ouium. Zacharias summus pontifex: est igitur sensus, veniet in vos omnis sanguis ab infimo statu, ad summum hominum gradum: vt solet à nobis dici. Omnes mors proripit: à Papa, ad eum qui non habet capam. Rursum Abel, priuato odio occisus. Zacharias publico consensu. Abel in agro, id est, loco pphano: Zacharias in atrio templi, loco sacro. Igitur sensus est. veniet in vos omnis sanguis publicè, & priuatim effusus: in loco sacro, & prophano dispersus: infimè & sumè conditionis hominum.

¶ Etsi hæc placet expositio, nõnulla colligere ex ea licet. Primũ: Si sanguis Abel, & Zacharie, non semel, sed bis vindicatur: quanto magis vindicabitur sanguis iustus, qui ad huc videtur inultus? Magna est ergo Deo ratio sanguinis iusti. Et pfecto durus sermo videbatur ille: Ego Deus Zelotes vindicans in tertiam, & quartam generationem: at hic vides vindicari in tricesimam, & quadragesimam generationem. Nam Abel pcesit annis multis pharisæos hos, cum quibus controuersia est. Nemo igitur viros pios, eosq; maximè qui pcedant persequatur: nemo eis molestus sit, nemo tangat pupillam oculi Dei, Christos meos (vt ipse inquit): nemo in prophetis eius malignetur. Quod si malignari contige-

rit: vindicanda iniuria est, aut in ipso qui fecerit, aut in successoribus eius. Fit ergo ex dictis facile: nos labores nostros omnes ascribere debere nostræ culpæ: si vnquam persecuti sumus pcedentes. ¶ Ad primum iam dubium venio: Cur in Pharisæos illos, omnis sanguis iustus veniet? primum, quia occidentes Apostolum, occidebant Christum. Occidentium enim apostolum hæc erat mens, is animus: si possent eradicare Christum è terra viuentium. Cui voluntati Dominus respondit, cum Paulum persecutorem alloquitur: cur me persequeris? nec enim Pauli nisus erat contra Stephanum: sed contra Christum. Si igitur in apostolis, Christus occidebatur (ex pharisæorum, animo): sicut Christus excedit omnes iustos: & sicut omnis iustorum iustitia, ex Iusto hoc (quem nubes pluerant) dimanabat: ita qui hunc iustum occidit: omnes iustos cum eo occidit. igitur meretur pnam pro omnibus iustis. Agnouerunt pharisæi, Christum esse suum Messiam, saluatorem, & iustitiam, cum eo simul ortam. Si igitur rabie feroci apostolos occidebant (ne in illo nomine pcedarent) fit sanè vt omnes iustos, ictu vnico obtruncare vellent. Ergo, rationis efficacia hæc est, in Christo sunt omnes iusti: At in Apostolis Christus occidebatur, odio iustitiæ. Igitur qui Christum (ex illo odio) occiderat, omnium iustorum debitor est. Interim clamo, o vos qui mortaliter peccatis, perspicite quòd Christum occiditis, peccatum vestrum mortale est, quòd mortem affert vitæ. Sed heu non affert vitæ in vita: sed vitæ in peccatore. ¶ Secundum. videntur mihi priora ante Christum secula, tenebris & veritatis caligine plena: at Christi & Apostolorum secula, multo illustriora sole. Adeo enim Christi pcedatio erat aperta: adeo miraculis illustrata: adeo vitæ altitudine fulgida: vt reuera plena esset terra lumine, & scientia Domini. Iam qui in tenebris manes, occidit: ferè meretur veniam. Quia Paulus dicit, veniam consecutus sum, quia ignorans feci in incredulitate. Porro pharisæi, non ceci, sed videntes, Christum, & suos occidentes, merentur totam eam pnam, quam priores ferè ignorantes meruerunt. Alligabat misericordes Domini manus, priorum seculorum ignoras incredulitas: effusa ergo est ira in videntes, quæ ferè effudi in ceci nõ debuit. Clamet igitur pcedator, grauius est persequi pcedatores, & eis non acquiescere: quam antiquorum sanguinem effudisse. Omnis iustus sanguis veniet super his, qui veritati iam fulgenti, non obediunt. Nam nostrorum temporum mala, ex hoc fonte dimanant, ¶ Expende, an locus ille Pauli hic quadrat? Adimpleo ea quæ defunt passionum Christi, in carne mea. Passus sanè fuit Christus in carne sua: reliquum est, vt patiat in carne pcedatorum suorum. Quod licet cedat in comòdum ecclesiæ: at cædit in immensum vltionis pondus contra persecutores. ¶ Ad 4. Dubium respondeo, mitem

Hæc fuit
sententia D.
Basilij, ho-
mi. 25.

Genes 4.

3. Reg. 21.

1. Timor.

Exodi. 20.
& 34.

Prad

Zachar. 2.

Psal. 104

Math. 25.

Act. 9.

Act. 7.

Isai. 45.

Math. 22.

Isai. 45.

Act. 7.

Isai. 22.

1. Timor.

Ioanis. 8.

Colos. 3.

mitem Dominum noluisse mala minari, his qui crucifixerunt eum: sed minatus est persecutoribus discipulorum. Videlicet proprię oblitus iniurię, memor iniurię suorum. Et forsan condonata est hęc pœna crucifigentibus: cum Dominus dixit ignosce illis, quia nesciunt quid faciunt. Forsan hoc verbum patri æterno alligauit manus, tanti sceleris vltices. Sed culpa sequentium, vsq; ad mortem discipulorum, eas dissoluit. Ad dit iam, Amen dico vobis, venient hęc omnia: quę omnia non enim retulerat nisi sanguinem iustum effusum. Sanè quia illa quę Dominus cõ ceperat, adeo erant horrēda, adeo crudelia, adeo multa, vt effari vix posset. Ideo tacuit, sed in passione dixit, tanta futura hęc omnia mala: vt rogaturi essent homines mōtes, vt se operirēt, &c.

Ierusalem *quę occidis, quoties volui, vt gallina.* Libet sentim gallinā hanc exponere: primum gallina exponit se frigeri, niui, & pluuię: vt tegat pullos, si sub dio sint. Profectō cum Dominus in deserto iacebat: frigoribus & pluuijs patens, hanc gallinam referebat. Id est, quod Psalmus dicit, scapulis suis obumbrabit tibi, & sub pennis eius sperabis. Sed hoc ex sequentibus erit lucidius. ¶ 2. Exponit se gallina miluorum rapacitati: cum quibus, vnguibus, & rostro contendit: adeo, vt nonnūquā gallina pennas amittat in pugna. Vides ne Christum crucifixum: agnosce gallinam sine pennis. Venerat Dei iustitia, rigorq; famescens, peccātes pullos raptura: exponit se, nostra mistis & pugnatix gallina, cōtra Dei iustitiam, pro peccantibus pullis: hęc potens, illa amans: hęc sanguinis cupida, illa pullorum mater. Contendit gallina contra Dei iustitiam: nunquam tam fuit atrox in seculo pugna. Tandem gallina sine pennis percussa, vulnerata, pullos defendit. Id significauit gallina dicēs: si me queritis, finite hos abire. id est, ne tangatis pullos meos: Ego me pro illis obijcio: vides ne, quā sit verū illud, quod gallina ad Deum dicebat: in me transierunt irę tua, & terrores tui cōturbauerūt me? Certè quia hos excepit gallina, ne exciperent pulli.

¶ 3. Cum gallina tegit pullos suos sub alas: pianè suum eis impartitur calorem: & subinde eorum in se recipit frigus. Agnosce igitur Christum inopem: vt sua nos inopia ditaret. Agnosce Christum factum hominem: vt nos efficeret Deos. O quantum frigoris, laboris, & doloris nos illi cōmunicauimus. verè enim languores nostros ipse suscepit, & dolores ipse portauit. Vides ne crucis tormenta? frigora nostra illa sunt. At contra, vides in ecclesia Christi gratias & dona? Christi calor illa sunt. ¶ 4. Cum gallinā ferè exhaustam vides, credere par est, pullos eius exhausisse vigorem. Pulli enim crassu sculi fiunt, ferè matre consumpta. Cum ergo audis Laurentium in prunis, firmum: Andream in cruce constantem: pingues Christi pullos audis. At contra, cum Christum audis, in horto, & in cru-

ce, arescentem: intelligis pullos matris suxisse pinguedinem. Illamq; matris maciem, in pullo rum adipem conuersam. ¶ 5. Quā verò gallina, cui pulli sunt, clamosa sit: nunquam non cloccitat: sed tūc maximè, cum pullus quispiam pipit derelictus. Porrò gallinam nostram clamosam esse, satis indicat locus ille proverb. sapientia foris clamitat, in plateis dat vocem suā. Quā verò accurrat pipientibus pullis: ipse docet, cū dicit: clamabit ad me, & ego exaudiam eum: cū ipso sum in tribulatione. Docet etiam David, dicens, clamaui, & Dominus saluabit me: & rursum, Ad Dominum cum tribularer, clamaui, & exaudiuit me, & rursum in tribulatione mea inuocaui Dominum. En pullus pipiens: iam nunc audi gallinam: intonuit, inquit, de cœlo Dominus, & altissimus dedit vocem suam.

¶ 6. Illud verò ne utiquam prætereundum. Aperit gallina alas suas, sub quas pullos admittat: aperitura, si liceret, & corpus: vt eos intrō reciperet. Ita aperuit Dominus in cruce brachia sua, vt nos omnes susciperet. Et quia ei fas fuit, corpus & cor aperire: iccirco, latus aperuit & cor, vt nos intrō ingrederemur. Nec eo contentus, sua nos membra esse voluit: vnumq; sibi nos effecit. Ita enim ille habet: volo pater, vt vnum sint: sicut ego & tu vnum sumus. Adeoq; voluit, sui cordis penetralia, omnibus patere, vt pullis suis dicat, intra in gaudium Domini tui. Atqui in gaudium Dei planè nemo penetrare potest, nisi ad vltima & intima cordis admissus. ¶ 7. Demum nihil gallina edit, quod aut non det pullis, aut impartiat. Ita planè nihil Dominus habuit, cuius nos nō participes efficeret. Nam sic ait, sicut me misit pater, & ego mitto vos, cōmunicauit mihi Pater bona sua per naturam, cōmunicauit vobis bona mea per gratiam. Ego Christus, pastor, Doctor, Rex, Sacerdos, Pontifex, in dextera Dei sedens, Deus. Hęc omnia nobis, nostro modo, ille donauit: vt nulla esset buccella panis, quam Christus ederet: & quam alijs non cōmunicaret.

Audisti gallinę ingenium: iam audi pullorū, id est, hominum, debitum. ¶ 1. Credere quilibet Christianus debet, ortum se ex fomento & calore gallinę. Itaq; in Christo, id est, in vi, & efficacia meritum Christi, nati sumus. Cum vides Eliseum expansum super puerum, & eius calore puerum rediuuū: An non succurrit tibi, Christū esse gallinam, cuius complexu & calore, mortui pulli (qui sumus nos) reuiuiscamus. ¶ 2. Estimare quilibet Christianus debet: quod si Dei gratiam habet, Christi calore habet. Vt sicut heret ex gallina pullis calor: ita heret ex Christo pijs gratia. Quod si calor, vita quedam est, vitam ouis impartiens: vt ex ouis, pulli gallinę similes nascatur: vides Christiane, si pius es, te propè Deum esse. nam Christus gallina (quę te exclusit) Deus est, & Deum te ferè facit. gignit enim quiduis sibi simile. Quod & diuus Ioā-

Luce. 21.

Luce. 22.

Mathæ. 4.

Psalm. 90.

Ioānis. 19.

Psalm. 87.

Corin. 8.

maxi.

Mathæ. 26.

Prover. 1.

Psalm. 90.

Psalm. 34.

Psalm. 4.

Psalm. 7.

Ioānis. 19.

Roma. 12.

Ioānis. 17.

Mathæ. 23.

Ioānis. 20.

Iob. 36.

4. Regū. 4.

Ioannis.1. nes afferunt, cum dixit: potestatem dedit eis, filios Dei fieri. His s. qui ex Deo nati sunt, quasi diceret, pullis, qui ex gallina nati sunt.

¶ 2. Intelligat Christianus dum pius est, se subalis Christi esse, atq; ideo se à Christo alendum. O igitur pulli, nolite solliciti esse, animę vestrę quid manducetis: nec corpori quo induamini. Hęc enim õnia, vobis vestra præstabit gallina.

¶ 4. Aduertat Christianus, quod sicut ipse Christi est: ita & alij, Christi sunt. Omnes enim pulli (cum sub alis matris sunt) æquales ferè sunt, non odia gerunt, non corrixantur, non pugnāt. Cur igitur nos Christiani subalis Christi pugnamus? certè in ventre Thamar, fratres corrixentur, in ventre Rebeccę fratres pugnēt, at subalis gallinę, id est, Christi, id minimè licet.

Genesi.25. ¶ 5. Vt pulli sub alis sunt, velut in abscondito: ac ideo in silentio sunt: ita & Christiani sub alis Christi sileant, vnicum illud præsidium sibi esse putantes. Ita enim & Dominus ad Achaz dicebat. vide vt sileas, videlicet Dei præsidio tutus. Cur ergo Christiani, in laboribus remurmuramus? Si sub alis Christi sumus, sileamus. Sumus enim nos, de quibus Dauid dixit, abscondes eos in abscondito facies tuę. Proteges eos, in abscondito tabernaculi tui.

¶ 6. Iam, sicut contra miluos, nullum remedium pullis est, nisi gallinę. Ita nec nobis contra demones aliud præsidium est nisi, Christus. Nec enim aliud nomen sub cælo datum est hominibus, in quo oporteat saluos fieri, nisi in nomine Iesu Christi.

Isaiz. 7. ¶ 7. Cum pulli grandescunt, solet gallina velut læta pinguescere. Erat igitur nobis, vehementer conandum vt grandesceremus, si non ob aliud: certè, vt Christo gaudium & lætitiā exhiberemus.

Iā quoties, hęc gallina vult, nos nunc: illos tūc congregare: & nos nolumus? planè nullus est, nec barbarissimus hominum, quem Deus non illuminet, instimulet, & velut impellat: vt pullus gallinam sibi cibum afferentē agnoscat. Vnde enim nos alimur nisi à Deo? quid enim habes

1. Corin. 4. quod non accepisti? Cum ergo ex necessarijs, nihil Deus relinquat ad nos congregandos: quis non videat quā sępe ille nos congregare velit? Ah nos nolumus. O homo quid est: quod non vis esse sub tegmine alarum diuinarum? fomentum non vis diuinum? protectionem fugis diuinitatis? beatitudinē renuis in cælo & in terra? O hominis insaniam: at non insania sola, sequitur enim in textu. Relinquetur Domus vestra deserta: ac ideo vacās: vt intrātes in ea septē demones, fiant nouissima hominis peiora prioribus. Deserta: vt in ea habitent vlulę, struthiones, & dracones. Deserta: vt non inde Deus primitias colligat, sicut de montibus Gelboe. Deserta: ac ideo vidua, quę erat Domina gentium.

Threno. 1. Expendis ne verbum illud, Relinquetur vobis? Intelligis ne verbi energiam? equidem summū bonū hominis est, hominē relinqui Deo. Quod

Luc. 11. Dauid explicauit, dicens: Tibi relictus est pauper: pullus videlicet matris suę. Si igitur summū bonum est, hominem relinqui Deo: quale malum erit, hominem relinqui sibi? Si relinqueris tibi (cum sine Deo, sis demone inferior) quid nõ in te faciet demon? Memor esto, quid fecerit in corpore iusti Iob. O quid fecisset in anima, si facultas ei data fuisset? Precor te, expende, quid sit, Deum hominem deserere (videlicet, non dando auxilia efficacia, quibus conuerti deberet.) Deserit tunc pastor ouem: medicus infirmum: vita languentem: lætitiā tristem: anima corpus: Deus hominem.

Vltimus locus in textu est. *Non me videbitis donec dicatis. Benedictus qui venit in nomine Domini.* Qui locus intelligi nequit, de generatione Iudeorum, quę eo tempore erat. illa enim in peccatis suis mortua est: ac ideo nunquam dixit, benedictus qui venit in nomine Domini. Rursum intelligi nequit de generatione Iudeorum in die iudicij damnata. hi enim nõquam in Christum benè afficientur. Debet igitur intelligi, de generatione Iudeorum, aliquanto ante iudicij diem. De quibus Paulus ait: cum plenitudo gentium intrauerit: tunc Israel saluus fiet. Hi igitur corde fideli, Christo (quem oculis fidei videbunt) dicent: Benedictus qui venit in nomine Domini: vt sit sensus huius loci, generatio Iudaica, hætenus vester maritus fui: hætenus vos in humeris meis portavi: hætenus salutem vestram quęsiui: prophetas, scribas, & sapientes mandavi. Iam à modo libellum repudij vobis trado, à modo vos desero. Non maiorem vestri, quàm aliorum infidelium curam habens: ad generationem quippe meliorem me confero, nec licebit iam me in vestra generatione videre: donec proximè ad iudicium ad me conuertamini: & videatis me, in spiritu per fidem: & in Eucharistia, per panis speciem: & forsā aliquis vestrum me in carne videat, per reuelationem. Et equidem Dauid videns arcam Dei dicebat, sic in sancto apparui tibi: vt viderem virtutem tuam & gloriam tuam. Quanto igitur vehementius, qui Eucharistiam videt, Christum videre dicetur,

Sit illi gloria & imperium in secula
amen.

2. Regū. 1. Sit illi gloria & imperium in secula
amen.

Threno. 1. Sit illi gloria & imperium in secula
amen.

Psalm. 9. Sit illi gloria & imperium in secula
amen.

Psalm. 9. Sit illi gloria & imperium in secula
amen.

Psalm. 62. Sit illi gloria & imperium in secula
amen.

CAPVT XXIII.

Et egressus Iesus de templo.

Videri hęc
omnia. nō
relinque-
tur lapis su-
p lapide,
qui no de-
struatur.

PRIMA HVIVS
Euangelij pars, non est
adeo difficilis, vt terribi-
lis. Locus ille templi, Deo
sacer: Dei laudibus sono-
rus: domus Dei: Domus
orationis: Christi vestigijs
sacratu: Diuę Marię, san-
ctorum, & angelorum p̄sentia insignis, ita cor-
ruit: vt in eo lapis super lapidem non maneat.
Videlicet, quia Christus inde egressus est. Nul-
la ergo regia dignitas: nulla sublimis eruditio:
nullum illustre genus: nullę aggestę diuitię du-
rant: si inde Christus egrediatur. Stupeat licet,
& admirentur mortales, humanas edificatio-
nes, auro, genere, literis, & dignitate fulgentes:
vanum tamen est, vbi Christus non est.
¶ Et quod mirere magis. Ipsa anima, prius Dei
p̄sentia, eius amicitia, eius diuitijs gaudens:
ipsa anima cælum facta: vbi egreditur Christus
non iam cælum est: non iam pulchras habet e-
dificationes: sed misera fit, in qua nec relinquitur
lapis. Quis non admiretur, animę sanctę
edificationes? Quis non attonitus spectet ani-
mam Christi sanguine redemptam, sacramen-
tis Ecclesię diuitem, eximijs auxilijs Dei mu-
nitam, singularibus donis donatam! At hæc
omnia, si Christum habitatorem non habent,
penitus corruunt. Et, o rem, omni considera-
tione dignissimam? Non relinquitur lapis, om-
nia mēta, omnia opera, quę prius fecisti, cor-
ruunt, si peccasti, nihil tibi illorum valet. Rur-
sum, omnia dona, quibus anima tua donata
erat, pereunt: vbi enim gratia non est, nulla ple-
na virtus est, manet sanę fides, sed mortua. Et
tibi manet: non ad edificium, & profectum: sed
ad perditionem & damnationem.
¶ Profundius intremus. Vbi anima in infernum
corrui: nullus in ea lapis super lapidem manet.
perit acumen intellectus ad verum: voluntatis
propensio ad bonum: dignitatis celsitudo ad do-
minium: perit animę libertas: diuinitatis con-
fortium: Imò & ipsa animę immortalitas, ita
uiuendo moritur: vt miraculum sit, quod viuat.
Tandem, si in inferno, nullus est ordo: nulla er-
go relinquitur edificatio. Adeo enim & ipsa
animę cum corpore coniunctio, mille tormen-
tis quassatur, vt & aliud miraculum sit: quod tam
diu perseueret. ¶ Huius animę specimen est:
anima illa, quę in profundũ malorum, per con-
temptum, & peccandi assuetudinem descendit.
¶ Digna planē, est in inferno, delinquentis ani-
mę pœna. Ipsa peccando, nullum lapidem in
suo ordine reliquit: nullus igitur in ea ordinatus
lapis relinquitur. Ordo enim erat, vt creatori

suo cuncta subderentur: hunc ordinem anima
peccās destruit: cum Deum celsissimum demo-
ni vilissimo subiecit. Certē edificium orbis ita ha-
bet, vt Deus sit in tecto domus: tum angeli: dein
de homo: sub quo omnia corporalia, sub quibus
mors, infernus, peccatum. Porro anima peccan-
do, hunc ordinem inuertit, nihil in suo loco re-
linquens. Facit enim vt omnia diabolo seruiant,
iusta ergo pœna percutitur, si omnia quę anima
habet, (etiam naturalia) peruertantur: anima si
quidē in inferno, est sub omnibus rebꝯ collocata.

Secunda huius Euangelij pars sequitur.
Quę quām sit difficilis, tanta su-
per ea, autorum diuersitas declarat. Alij enim si-
gna per eam destructionis Ierosolymę, explicari
dicunt, Alij signa destructionis mundi, explica-
ri defendunt. Ego verò affirmatissimē contem-
derim, hęc ordinem tradi, & cathenam, eorum
quę a Christi passione, ad diem iudicij futura
sunt. ¶ Credebant apostoli a morte Christi, re-

Accesserat
discipuli,
dicentes.
dic nobis,
quādo hæc
erant, &
quod si-
gnum ad-
uentus tui.

Actor. 1.

Isaie. 32.

stituentum regnum Israel: non amplius futura
famem, pestem, bellum: sed futurum: vt populus
federet, in pulchritudine pacis, in tabernaculis
fiducię, & in requie opulenta, Sicut & nunc Iu-
dę credunt. Ab hac persuasione eos, & nos Do-
minus diuellit: Docens quem sit mundus ha-
biturus statum, ab eius recessu, vsque ad suam
secundum aduentum. ¶ Quām verò sit hæc
nostra sententia vera, facile quiuis colliget, qui
Marcum Mathęi abbreviatorem, attentius lege-
rit, ijsdem enim ferē verbis Marcus loquitur,
quibus Mathęus. Atqui apud Marcum, ita habe-
tur. In diebus illis post tribulationem illam, sol
contenebrabitur Mathęus ita: statim post tribu-
lationem dierum illorum, sol obscurabitur. Por-
ro dies illos Marcus dixit, futuros tantę tribula-
tionis quales nunquam fuerunt. Iam argumen-
tum est euidens: si post dies summę tribulatio-
nis, statim sol obscurabitur: At non dum plenē
sol obscuratus est: ergo tribulatio illa summa, nō
dum facta est. Perge porrò Si in diebus summę
illius tribulationis, erit vę p̄gnantibus. Ergo
si tribulatio illa non dum fuit: vę etiam p̄gnan-
tium non dum fuit. Et eadem ratione, nec tem-
pus illud p̄cessit, in quo fideles admonentur,
vt ad montes fugiant. ¶ Idem ergo tempus est,
in quo abominatio futura p̄nuntiatur: & in quo
summa tribulatio erit: & in quo vę p̄gnanti-
bus erit: & fuga fidelibus indicitur. Et post quod
statim sol obscurabitur & Christus ad iudican-
dum veniet. Futura sunt hæc, non p̄terita.

¶ Rursum, Mathęus dicit, p̄dicabitur Euan-
gelium in vniuerso orbe, & tunc erit cōsumma-
tio. Cum igitur consummatio nondum sit: neq;
p̄dicatio in toto orbe facta est. licet diebus no-
stris, parum absit, vt in toto orbe Euangelium
effullerit. ¶ Apertus ergo literę ordo est, vt om-
nia referantur ad temporum successiones: vt sit
hic sensus: quęritis a me, o discipuli, quando mū-
dus consumabitur: admoneo vos, multa prius

v iij futura.

futura. Primum, veniet multi, in nomine meo. Id est, qui dicent se Christos esse: vt Simon, Menander, Ben Cozba, Mahumetus. 2. erunt praelia, & opiniones preliorum. i. prelia, & preliorum seminaria. Erunt item pestilentie, fames. neque enim aduentus Christi, hec generalia seculi abstulit mala. & in his nondum finis. 3. Tradetur Christiani in tribulationem, occidetur. Quod factum est, vsque ad tempora Constantini, & Theodosij. 4. Erunt Christiani odio omnibus gentibus. cuius veritas diebus nostris testatissima est. Neque enim est natio, que nomen Christianum non odio habeat: Iudei, Persae, Turcae, Tartari, Indi. 5. Erunt multi pseudo prophete: quos ex Lutheranis, plures videmus, quam vellemus. 6. Abundabit iniquitas, & refrigescet charitas. quia a predicatoribus frigidis, frigidus populus instituitur. Id vero malum, a diebus multis patimur. 7. Predicabitur in toto orbe Euangelium, Cui rei ab annis 60. opera nauatur strenua. diebus enim nostris, ignota omnibus seculis nationes, audierunt Euangelium Christi. 8. Erit abominatio desolationis in loco sancto. quod signum nondum venit: cum venerit, summa erit orbis tribulatio. Tunc vix pregnantibus, tunc aderunt Antichristi, qui inducent electos, si fieri posset, in errorem. Inde erit nonum signum. s. solis obscuritas. Et decimum. apparebit signum crucis, & veniet Christus. Hic est rerum omnium cursus, & cathena: cuius cum maiorem partem cernamus completam: certum est & reliquam complendam.

Ex his, tandem habes, quid sit mundus. est enim thesaurus errorum: seminarium bellorum: locus pestilentie: tortor famefcentium: afflictio fidelium: odium Christianorum: iniquitatis abundantia: charitatis gelu: pseudo prophetarum fons: Antichristi pater. Quantum hic locus ab inferno distat? At libenter in his malis habitamus. in experti meliora. ¶ Habes secundum, quam nulla Christiano promittitur in hoc mundo requies. Vndique te vallant, o Christiane miserie. tu tibi fugam in montibus colloca: non terrenis, sed coelestibus. tibi Christi professio non mundi gratiam, sed odium conciliauit. Non vnus aut alterius, sed omnium gentium. Sed age singula attingamus.

In primo signo, nos Christus admonet, dicens. *Quia venient multi in nomine meo, videte, ne seducamini.* Vbi primum nota, quanta sit hominum impudentia, qui Christi nomen sibi arrogare audent. Quis fore crederet hominem tot miseris obnoxium, qui sibi nomen Deitatis vendicaret, & munus? Ego, inquit sum Christus, o summa hominum temeritas! o etiam diuinitatis, summa celsitudo, que tanta est: vt nemo sit, qui eam non appetat. Est plane angelis, & hominibus diuinitatis insitus appetitus. At diuinitas, non comparatur arrogancia nominis diuini: sed abiectione anime, & vite puritate. 2. Nota quod dicitur, & multos seducant. O nostram stultitiam, & sto-

lilitatem: qui in re tanti momenti seducimur. Vix credimus Christo, tot miracula facienti, ventura certo predicanti, nos ad Deum conuertenti, totum orbem per exiguos homines illustranti. Et credimus, & seducimur a falsarijs? Plane video, naturale esse homini, summum bonum amare, & desideratum gentibus expectare: sed que non caecitas est, cuius se summum bonum venditanti, victas manus porrigere? Christus, expectatio gentium est, desideratus eorum: quem etiam irrationalia ingemiscunt, & parturiunt. Cur ergo credas ei, qui Christus non est? 3. Illud verbum: videte ne seducamini: in gentis fiducia est: quasi dicat. Ea feci, que nemo alius fecit. Opera a me facta testimonium perhibent de me, Ideo etiam si angelus de caelo, aliud Euangelium attulerit: videte, ne seducamini. 4. Aptè vero Dominus, principium suarum admonitionum id statuit, ne seducamur: sciens fundamentum, & radicem vite Christiane esse fidem rectam, non fictam: in Christum genuinum, non factitium. Vtinam, verum non factitium Christum, sibi multi depinxerint. Credentes, si totam vitam peccent, in morte fore saluandos. Cum tamen verus Christus dicat, contendite intrare per angustam portam, multi enim quarent, nec poterunt.

In secundo signo, secunda admonitio est. *Audituri estis praelia, videte ne turbemini.* Non turbetur cor vestrum, neque formidet: si in Deum, & in Christum creditis. Per fidem habetis accessum in gratiam Christi: state ergo, & gloriamini in tribulationibus: scientes quod tribulatio patientiam, operatur. Hic sunt, quedam annotanda. Primum, praelia ponuntur in capite malorum: vt pote a quibus, omnes ferè soleant oriri miserie. Secundum, si praelia, pestis, fames, terræ motus, initia sunt dolorum: quanti erunt ipsi dolores? si talia initia, qualis erit & finis? O verè dictum. totus mundus in maligno positus est. qualis igitur radix malorum est mundus: vnde tales prodeunt rami? 3. Cum mala que Christus hic recenset sint summa, que homini contingere possunt: cur in tantis malis, Christus suos non turbari iubet? Quid: marmora ne sumus? pectus ne nobis est eueum: aut cor ferreum? Num meliores sumus, quam patres nostri, qui hec mala timuerunt? Timuit Ieremias bellum, doluit famem. Fugit Elias Iesabelem: & pre molestia fastidiuit vitam: cur Christus nos iubet esse securos? Certè, quia hæc mala naturalia sunt. At fides in Christum viua, supra naturam est. Si supra demones infernum, & mortem, viua fides imperium habet: imperet: Si gladium: dstringat. Nolite inquit timere, qui occidunt corpus: imò eo ipso ne timete: quia occidunt corpus. Si sola ea timenda sunt, que animam a Christo diuellunt: reliqua non sunt timenda. Dicit enim Paulus, neque mors, neque vita, neque vlla creatura, poterit nos separare a charitate Dei, nulla igitur creatura timenda.

Cenel 42.
Roman. 8.

Ioannis. 16.

Ioanis. 10.

Galat. 1.

Concil.
Tridenti.
1. Timo. 4.

Math. 7.

Luc. 13.

Ioannis. 13.

Roman. 3.

1. Ioanis. 5.

Ierem. 14.
3. Reg. 19.
Eodem.

Marci vlt.

Luc. 12.

Roman. 8.

Primum signum indicium

ra timenda. Si Christiani accesserunt ad montem Syon, ad ciuitatem Dei viuentis, ad Ierusalē cœlestem: qui ad cœlestia accesserūt, quid timeant terrena? Profectō, qui gloriatur in tribulationibus, nō facile turbatur ab eis. Qui omne gaudium existimat, cum in varias tentationes incidit: facile permanet firmus. Cum talibus igitur, Christus loquitur.

Admonitio tertia est. *Tunc tradent vos in tribulationem.* Prius admonuerat, de malis generalibus, nō timēdis. Nunc de malis, quę speciatim propter confessionem Christiani nominis, euenient. Sunt verō mala hęc, tribulatio, mors, odium. Scandalizabuntur in nobis multi: trademur à falsis fratribus: odio habebimur à veris: surgent pseudoprophete ex nostris, & seducuntur multi: erunt pleriq; frigidi, & iniqui: & qui charitatem habebunt, tepescerentem habebunt. ¶ Horum sensus, planus ex Marco habetur. Ex quo colligere licet, quōd vt sensim prædicabitur Euangelium, per diuersas mundi ætates, & regiones: ita sensim per easdem regiones, & ætates, Christiani odio habebuntur. Non est igitur sensus, quōd totus mundus, vno aliquo tempore, Christianis oditurus sit. Sed quōd, vt sensim prædicabitur Euangelium: ita sensim habebitur & odium. ¶ Cur verō Christus, Euangelium suum cum suorum tribulatione, & morte, prædicari voluit? Nulla enim ciuitas erit, nō Christiano sanguine tincta. Resp. cœlum est rotundum: & in quauis eius parte, est Dei gloria, à beatis videnda: voluit ergo Deus, ex singulis orbis partibus, ad singulas cœli plagas martyres euolare. Vt nullus esset in cœlo locus, qui non martyrum sanguine fulgeret. Emisit ergo orientalis terra martyres, ad orientalem cœli plagam: ita & occidentalis, australis, & Borealis. Et quod de martyribus diximus, de reliquis sanctis dicendum videtur. Iam sicut, à qualibet mundi parte, voluit Deus sanctos in cœlis habere. Ita, à .4. angulis terrę, voluit malos in infernum descendere. Rotatur ergo per orbem Euangelium (sicut sol in gyros suos reuolutus) ad cœli rotam sanctos, ad inferni pœnam malos, emittēs. 2. Sicut in Iudęa, Euangelij prædicatio, in Christi tribulatione, & sanguine fundata est: ita & eiusdem in orbe promulgatio, in prædicatorum tribulatione, & sanguine fundari debet. Tu igitur qui prædicatum munus affectas, vide an prædicationem, tuo tingi sanguine cupias. Qui enim filij generandi sunt, prædicatorum cupita morte gignētur. 3. Prædictio Christi: qua prædixit suū nomen in toto orbe diffundendum, suę diuinitatis argumentum clarissimum est. Quis enim nisi Deus, rem tam longē futuram (quām nostra experientia comprobauit) prædicere potuisset? Certē, tempore Christi, nulla Antipodum notitia erat: at nūc, etiam illis Euangelium prædicatum est. 4. Quo tempore, abundat iniquitas, friget charitas. abundans enim iniqui-

tas, Deo manus ligat, ne charitatem multis largiatur. Et si largitur, non feruescentem largitur. Vt enim abundantia bonorum operum Deū mouet, vt larga manu opes effundat suas: ita & abundantia iniquitatis, eum veluti cogit, vt manus contrahat suas. Hoc loco, id dicitur, quia abundabit iniquitas, refrigescet charitas multorum. Fieri tamen nequit, quin aliqui sint charitate feruentes: vel. 10. vel. 5. alioqui cum Gomorra periremus. Aliqui igitur, sunt qui feruent, multi tamen sunt, qui frigent. Sunt enim pauci qui seruantur. s. qui perseverauerit vsque in finem, saluus erit. 5. Quo loco videtur indicari, quōd sicut ordinariē, & ex comuni cursu: qui malē viuit: malē etiam moritur: ita qui benē vixit, & perseverauit, hic benē moritur & saluatur. Qui enim fiat, vt Diues Deus tunc se à seruo suo subtrahat: cum eius est remuneraturus labores? Qui fiat vt bonus Deus, quem per totam vitam seruauit, in morte relinquat? Qui fiat vt adiutor, in opportunitatibus, in tribulatione, in illa mortis tribulatione deserat? ergo qui exultant in malis, consenscunt in malo: vt in Ecclesiastico habetur. Et nationis iniquę, dirę sunt consumationes. vt Sapiens ait, & peccatorum mors pessima. Contrā, pretiosa in conspectu Domini, mors sanctorum eius. Plantati enim in domo Domini, in senecta erunt huberi, & benē patientes: vt laudes Domini annuntiet. 6. Prædicabitur Euangelium regni. Igitur Euangelium facit reges: facit enim regale sacerdotium: vocat ad regnum Dei: aperit regnum Dei: ius dat ad regnum Dei. Quid ni? si similes Deo faciet: faciet, & reges. Regia membra sunt pij, Christi regis. Iniuriam ergo irrogat Euangelio, qui peccato seruit, 7. Prædicabitur Euangelium, in testimonium omnibus gentibus, vt s. Apostoli, omnibus gētibus testes essent Christi. Vita enim eorum, prædicatio, & miracula, testimonium præbent cunctis, quis Christus fuerit. Rursum Euangelij prædicatio, bonis testimonium est ad gloriam, malis ad pœnā. 8. prædicato Euangelio per orbem, erit consumatio. Quę. n. in orbe sunt, gratia Christi fiunt. Quia omnia in ipso condita sunt. siue quę in cœlis, siue quę in terris. Et ipse primogenit⁹ est omnis creaturę. Tandiu ergo mundus durabit: quādiu per orbem, Christi nomen annuntiabitur. Cum verō per omnes prouincias, exierit prædicatio Euangelij, finietur orbis: qui hoc vnum expectabat.

Admonitio quarta est. *Cum Christiani viderint abominationem desolationis dictam à Daniele (quę acutē intelligenda est) tunc, qui in Iudęa sunt fugiāt.* ¶ Hoc, loco multa mihi sunt dicenda, licet nihil interim, de hebdomadibus Danielis attingam. Non quōd earum difficultate victus succumbam: sed quōd in alio nostro libello, rei difficillimę, clarissimam lucem inuexerim. quā causa, nolui locum hunc re non necessariā grauare.

In calce igitur noni capitis, ex Daniele, ita legitur: Erit in templo abominatio desolationis, &c. At hebraicè aliquanto differenter. sic enim habet: Et super templum abominations desolationis. Scio Munsterum & Sanctem, pro templo legisse, expansionem. hoc modo propter expansionem abominationum, erit desolatio. At cum. 70. interpretes, & Christus Dominus legerint, templum: non est, cur nos expansionem legamus. Stat ergo textus hebræus ita, super templum erunt abominations desolationis. Vbi, non vnica abominatio futura, indicatur in templo: sed multæ. Et ita planè à tempore Christi passi, multæ abominations fuerunt in templo. Prima, quam Pilatus induxit. 2. quam Adrianus Cæsar. 3. quam mauri inuenerunt. In templo enim Salomonis suum colunt Mahumetum. 4. verò est, quam expectamus: reliquis maiorem. De qua Paulus hæc verba prædixit: filius perditionis qui extollitur super omne quod dicitur Deus: ita, vt in templo Dei sedeat, ostendens se, tanquam sit Deus. Hic qui in templo Salomonis (hoc enim templum per Emphasim, eo tempore, templum Dei dicebatur) sedebit, omnium sententia Antichristus est. Cum igitur inter abominations templi, hæc maxima erit, iure Dominus eam expressit, dicens: Cum videritis, abominationem desolationis, (id est, Antichristum) tunc qui in Iudæa sunt, fugiant. Meritò quidem dicit, qui in Iudæa sunt, cum enim eo tempore, Antichristus in Iudæa versabitur: eo etiam loco, eius tribulatio maximè grassabitur. Licet enim in alia loca, tribulatio fundèda sit: at maximè in Iudæa, vbi Iudæi, cum suo Antichristo, Christianis persecutionem parabunt. Admonentur igitur, vt fugiant nullam de rebus: solum de vita, rationem habentes. Et quia tribulatio per aliquot annos est sequutura: orare nos iubet, ne in sabbato, aut hyeme fugiendum nobis sit. pijs enim Christianis maximè afflictis, piaculum videbitur in sabbato, id est, in festo fugam adornare.

¶ Nota secundò, Erit tribulatio: qualis non fuit, neq. fiet. Deus bone, cur tuos adeò vrges? Cur hostibus tuis tantum virium concedis? Cur mundum adeò malo sine consumas? Prima resp. est. Res spirituales, nonihil naturalibus proportionantur: at in corporalibus, mulier in tristitia, & dolore filium parit. Et quò maior est edendus puer, maiorem dolorem incutit matri. Dolorq. ille acerrimus esse debet, qui matrem parientem occidit. Iam mundus hic noster (omnis. s. hæc creatura) nunc parturit, & ingemiscit partum eternitatis. Cum ergo, hic partus edendus erit, mūdus necessariò dolebit. Et quia summa res est quàm parit, acerrimus dolor erit in partu: tantusq. erit: vt eo dolore sit mundus moriturus. moritur Rachel, cum filium dextræ parit, qui filius eternitas est: nam in dextra Dei longitudo dierum. Et moritur Christus: cū par-

tum Ecclesiæ Christianæ editurus est. & quia partus rei eximie erat edendus, eximius dolor Christum parientem oppressit. Illa planè maledictio, quàm maledixit Dominus Heuq. dicens: In dolore paries filios: non Heuam solam parientem implicauit: implicauit Christum in cruce: implicabit mundum in fine: sicut & Paulum implicabat, cum partus doloribus afflictatus, dicebat. Filioli, quos iterum parturio, donec formetur in vobis Christus. Sola Virgo Sacerrima summum paritura filium, sumos dolores euasit. At certè quos euasit ad præsepe: sustinuit ad crucem. Vbi doloris acerrimus gladius eius tenerrimum cor trāsuerberauit. ¶ Altera responsio. est. acerrimus dolor, & terribilium maximus, dolor mortis est: quem hæ partes corporis maximè sentiunt, quæ in homine sunt nobiliores. Cū igitur morietur mundus: nobilissimas eius partes, (pios. s.) maxima quassabit tribulatio. quia in eas, mali corporis humores, maximè grassabuntur. ¶ Tertia responsio. quia cum demoni, iam iam neganda erit ledendi licentia, tunc concedetur ei: vt liceat maximè ledere.

¶ Quarto. Erit maxima tribulatio piorum: vt maxima dei mansuetudo prouocetur: t ad iudiciū exeat: & vindictam de malis hominibus sumat. Alioqui pius Deus. nisi tam vehementi iniquitatum clamore (sicut in Gomorra) non erat ad vltionem irritandus.

¶ Quintò Deus, non eiecit malos, ex sua hereditate: nisi cum est illorum completa malicia, vt de Chananæis, sacra habet historia. Cum igitur mali sint mundi hereditate pellendi, necesse est: vt per summas iniquitates eorum malicia compleatur. ¶ Sextò. Nemo in cælum iturus est, non plenè purgatus, voluit igitur Deus hoc breui compendio: pijs in hoc seculo purgare. siquidem post diem iudicij, iam nullum purgatorij erit. Instituitur ergo purgatorium præsens, ijs qui purgatorium postea, non erunt habituri.

¶ Quò, cōtra Lutheranos purgatorium esse cōvincitur. Et quanta sit purgatorij pœna, fideles colligere possunt.

¶ Vltimo. Nota illud. Nisi breuiati fuissent. Intellige, mundum hunc nostrum, naturali Dei ordinatione casurum (contrà, quàm philosophi arbitrati sunt) id indicat eius quotidiana diminutio, & velut aperta senectus. Priora secula fuere viridia, iam nunc natura marcescit. Quòd verò antiquatur, prope interitum est. Scit ergo Deus, quot sint dies quibus duraturus erat mundus, naturali ordine seruato. Hos igitur seculi dies Deus abbreviabit: ne in errorem inducantur electi. Vt enim mali homines, qui naturali ordine, erant longum victuri: propter scelera sua, non dimidiant dies suos: sed sicut fœnum velocius arefcunt: imò sicut fœnum tectorum, quòd prius quàm euellatur à natura, exsiccat à Deo: ita & malus mundus non implebit dies suos, sed eius dies exsiccabuntur, & abbrevia-

Loc 9 dam
elis

in templo
Solomonis
ista a mes
Telsa. 2.
dos furcos
A referunt
Percegrim

Antichristy

Ioanis. 16.

Roman. 8.

S. beatiq
lugent

Genesi. 35.

Prouer. 3.

Genesi. 3.

Galar. 4.

Aristote.

Genesi. 18.

Genesi. 25.

Hebræ. 8.

Psal. 54.

Psal. 36.

& abbreviabuntur.

¶ Hinc est iudicio meo: quod cum Angeli omnia naturalia norint, diem iudicij tamen nesciunt, quia eum diem pater posuit in sua potestate.

1. Cor. 1.

Admonitio quinta est. ne Christiani exeant à locis suis, (in quos se receperant,) ut Christum videant.

Si enim exierint presens impendit periculum. Adeo enim Antichristus, & sui, prodigijs editis fulgebunt, ut qui conspexerint homines, facile in errorem abducantur. Vbi primum aduerte. Dæmonis potentiam adeo magnam, ut signa faciat magna. Aduerte item: quam sit electionis potentia maior: quæ electos non sinet abduci. Aduerte tertio: fieri non posse, ut electi, actu cadant: quod Theologi sensum compositum dicunt. Licet enim cadere possint: sed actus cadendi, est cū electione repugnans. Dixit ergo Dñs: o Christiani, qui partim tribulationū pondere: partim charitatis feruore, meum optabitis aduentum: cauetè ne, ex locis vestris, ad videndum exeatis. non erit opus vestro exitu. Ego enim cum venero, non in terram, sed in aëra veniam, ad quem locum, ego vos congregabo. Vbi enim fuerit corpus meum, eo vos ego adducam aquilas meas.

¶ Sunt hic multa dignissi, primum, illud fulgur exit ab oriente. Non dicit sicut fulmen: quod exigua lucis est: sed sicut fulgur, quod unico ictu totum aërem illustrat. Ita igitur Christus veniet: totum aërem ab oriente in occidentem illustraturus. eam lucem videbunt, & qui in oriente, & qui in occidente fuerint. Planè vallis Josaphat erit precipuus iudicij locus. At mortales, per terrarum spatia diffundentur, ludicis lumen videntes.

¶ Secundò dicit: sicut fulgur exit ab oriente. Unde Dominus videtur ab oriente exiturus. Cui apud claudis communis Christianorum sensus, credentium, quod in oriente humanitas Christi sedeat. Ab eo ergo loco veniet, vbi nunc est. Ut enim ascendit Dominus super cælum cæli ad orientem: ita descendet è cælo cælorum, sicut fulgur ab oriente.

¶ Tertio, sicut fulgur exit. Fulgura è tenebrosis nubibus rutilant, quo indicatur, aduentum Christi tempore tenebroso, & cælo nubilo futurum, nam quod noctu veniet Dominus, testatur Euāgelista, dicens: Media nocte clamor factus est: ecce sponsus venit. & illud, dies Domini sicut fur de nocte veniet. & in illa nocte erunt duo in lecto vno. Et item: dies Domini sicut fur in nocte. Igitur ut Dominus media nocte natus est omnibus: ita media nocte, velut nascetur piis, quæ erit nox hominibus, sed dies Christo. Ideoque dies Domini dicitur.

¶ Quarto sicut fulgur, dicit: non sicut fulgura, ut intelligas, breuissimo tempore iudicium complendum: atque etiam subito & inopinatè. Ergo, vigilate, quia nescitis diem neque horam.

¶ Quintò: Sicut fulgur illuminans omnia. Illa

enim clarissima lux, adeo splendebit, ut sufficiat illuminare, etiam occulta cordium. Licet enim corporea erit lux illa: erit tamen instrumentum deitatis: quo illuminabit Deus cordium secreta. ¶ Porro quod dicit: Vbi fuerit corpus, congregabuntur & aquilæ. Indicat primò illud Pauli. Rapiemur in nubibus, obuiam Christo. Itaque corpus Christi rapiet ad se corpora nostra, nõ quidem violenter: sed eo modo, quo aquilæ subleuantur in cælum. ¶ Secundò indicatur: quod virtute humanitatis Christi, illa aquilarum congregatio fiet. Ideo enim non dixit: vbi ego fuero: sed vbi corpus meum fuerit. Igitur, sicut humanitas Christi, fuit instrumentum meritorum Christi: ita & erit instrumentum eleuationis corporum beatorum. Et sicut virtus odoris allicit aues in locum, vbi earum cibus est: ita & virtus odoris suauissimi à corpore Christi prodeuntis, alliciet ad se corpora nostra. Et licet potuisset dicere: vbi fuerit corpus, congregabuntur membra eius: maluit tamen indicare, quod sicut diuinitas Christi est cibus animarum, quò rapiuntur animæ beatæ: ita & corpus Christi est cibus corporum sanctorum, quò beata corpora rapiuntur.

¶ Tertio: Indicatur etiam nobilitas corporum beatorum, sicut enim aquilæ sunt regnæ auium: & solet dici, eas esse diuinas: ita & corpora beata erunt excellentissima corpora: imo, ferè diuina. Erunt enim iuxta Apostolum, corpora spiritalia, forsàn cælis nobiliora: seminata quidem in ignobilitate, surgentia in gloria. ¶ Quarto: Indicantur etiam dotes corporum beatorum, in primis agilitas & leuitas: par, & maior leuitate aquilarum. indicatur etiam Christum solem esse, in quem aquilæ suos figant oculos. O, rem stupendam, corpora adeo graua, leuia fieri, sicut aquilarum.

Statim autè post tribulationē.

NON sum adeo lippientibus oculis, quin huius loci difficultatem videam: Sed age aggrediamur. In primis statuere cupio hystoriam iudicij ad literam. Hystoria hæc est. ¶ Primò: Siue interuallo notabili, post persecutionem Antichristi, sol obscurabitur: itaq; non interuenient dies illi quadraginta quos Lyra commemorat: sed statim post tribulationem illorum, sol obtenebrabitur. Neque post illam tribulationem, intercedet fidelibus pax: sed statim peracta tribulatione, tenebræ aderunt solis. Ut manifestè conuincit verbum illud. statim post tribulat. sol obscur. Secundò: Sol obscurabitur, non per interiectum nubiu, vel ad apparentiam hominū: sed per miraculosam luminis perditionem. Erunt dies illa iudicij, dies veritatis, non apparentiæ. Tertio: Qua etiam ratione, & Luna miraculose lumen suum amittet. Quarto, cadet item reuera stelle

7 5 ra stelle

1. Cor. 4.

1. Tella. 4.

1. Cor. 15.

1. Cor. 15.

Sistoria huius iudicij

1. Cor. 15.

Math. 25

1. Thes. 5. 2

Luc. 17.

1. Petri. 3.

Media nocte

nocte

Marc. 13.

*stella vere
cadent*

caeli contremiscunt.
Iob. 26.
2. Petri
ultimo.

Eccles. vlt.

Math. 25.

Math. 24.

Philip. 3.

2. Corin. 15.

ra stelle. Deo aliquot illarum vibrante deorsum, quò sic expaueant hominum animi. Neque maioris id miraculi est, quàm quòd sol aut luna luce priuentur. Neque rursus necesse fuerit, illas cadentes stellas in terram ruere: sed sat erit, si in elemento ignis permaneant, aut aeris: donec in locum suum remeare iubeantur. Quintò: Tunc cœlorum virtutes commouebuntur, id est, cœli ipsi tremet: vt solet tremere terra, iuxta dictum Iob: Columnę cœli tremiscent. & Petri: Cœli magno impetu transient. Erit verò ille tremor, & commotio aperta. Sexto: Quo etiam tempore, magno mugitu sonabit mare, & flumina: vt Lucę 21. habetur. ¶ Fient hæc omnia ita: quia mundus tunc moritur. Vt igitur, cum quis moritur, oculi amittunt suam lucem, concutiuntur membra, effluit aluus: ita oculi mundi, (qui sunt sol & luna, & stelle) lumen sensim perdent. Quatiuntur eius ossa: quę sunt cœli. Effluet magno mugitu mare: qui aluus mundi est. ¶ Porro, cum hæc fieri incipient: homines nihil tale metuentes: sed in agro suo laborantes, ad molam suam molentes, in lecto suo iacentes, euigilabunt: egredientur aliqui è domibus suis, current ad publicas vias: spectabunt sursum in cœlum: arescent præ timore, & expectatione aduenientis iudicij. Sentient enim eum clamorem, sponsi esse ad iudicium venientis. extimescent, expauescent, labentur in terram. ¶ Hominihus ita pavidis: En tibi Crux Christi descendit: cunctis astris splendidior: mediam mundi noctem, suo splendore, in meridianam lucem conuertens. Hoc est signum filij hominis. Descendet inquàm, non ad aërem: In cœlo enim consistet. Apparebit, inquit, signum filij hominis in cœlo. Vt intelligatur: futuram lucem, non iã huic Soli deberi: sed meliori multo luminari, scilicet Cruci. Nouę verò rei miraculo homines attoniti: cum lucentem Crucem vident, nigredinem, & tenebras proprię conscientię cognoscent. Plangent se omnes tribus terre. Quid ni plangent inimici Crucis Christi: cum ipsa splendentis Crucis lux, impietatis impios condemnabit. ¶ Veniente verò Cruce: & fixa in cœlo: ecce sonitus, & clangor immensus tubarum & buccinarum intonat, altius perstrepat, totum implet orbem. Non erit fictitiu, sed verissimi sonus: ipsissimus quem tubę præliorum edere solent. O Christe, prælium inis? Contra quem sunt hi sonitus, contra quem belli apparatus? Num contra hominem? Vermis est, multo minori apparatu in nihilum redigetur. Sed ita par est: vt suam ille ostendat magnificentiam, vt vel hac ratione, qui hæc agnoscimus, caueamus à tanta ira: quã tanta bellica pompa demonstrat. ¶ Dicit Apostolus: in ictu oculi, in nouissima tuba. Vbi expende, si nouissima tuba, igitur multę erunt tunc tubę. Et si nouissima: clangent prius aliqua, & demum alia. Eueniet igitur ita,

Christo descendente. totus mundus intonabit, immenso belli sonitu. ¶ Et quia Psalmus dicit: Ignis ante ipsum præcedet: certum mihi est, ex pedibus Domini, rotandum ignem, qui omnes tunc viuos absument: quique purgabit terram. Vt impleat, quod à Petro dictum est: elementa calore soluentur. Nec tamen ascendet ignis ille, nisi quò aquę diluuij ascenderunt. Nam supra eum locum Christus omnibus spectandus consistet. perstrepat igitur tunc omnia sonitu: sed peracto mundi incendio, clanget nouissima tuba. Et Archangelus voce magna (vt Apostolus ad Thessalonicenses est autor) clamabit, vocans mortuos ad iudicium. Aderunt omnes, nullo excepto. ¶ Tunc mittet Dominus Angelos: qui è medio malorum congregent pios. Hi in aëra rapiuntur: expectantes vltima iudicis verba. Hęc hystoria.

Primum se offert: Cur Dominus vult solem, lunam, & stellas obtenebrari? Cur vult hunc mundum emori? Primò quidem: vt vel tunc impij compuncti, ad pœnitentiam redeant: & pij, si quid dignum pœna fecerunt, desinant erratum. Secundò: Ita necesse erat: vt senio confectus mundus, cum moritur, mortis edat signa. Tertiò: Ita manifestat iram suam iudex: vt intelligamus iã nunc: Si cœlum iram descendens iudicis ferre nequit, sed obtenebratur: & defluxum patitur stellarum, quid tunc peccator ferre poterit? Quarto: Ita implet, quod in Sapiëntia dicitur. Accipiet armaturam zelus illius, & armabit creaturam ad vltionem inimicorum. Intelligent ergo impij totum orbem contra se iratum, tenebris armari: vt tenebris, & morte obruat Christi inimicos. O miserum me qui videbo creatorem & creaturas oēs contra me armari: me videlicet imbecillum, fragilem, & infirmum. Addit locus citatus. acuet diram iram in lanceam: & pugnabit cum illo orbis terrarum contra insensatos. Quintò: Sicut moriente Christo, sol & luna tenebris obtegeta sunt, & terra tremuit: ita moriente genere humano in impijs: multò magis obscurabitur orbis, hinc dolore morientis heri, hinc rabie offensi Dei accensus. Sextò: Necesse est vt moriatur Christus, si resurrecturus est: moriatur granum frumenti, si renouandum est: ita si futurus est nouus mundus, si sol fulsurus est septies, moriatur igitur. Vt doceat nos: si victuri sumus, prius moriamur oportet. Septimò: Si tantis tenebris mundus tegitur, vbi iudex venit iratus: non id igitur opus est iudicis: non est opus suu irasci, condemnare, punire: alienum opus eius, peregrinum opus eius, vt apud Isaiam habetur: Peccata nostra velut eradicant Deum à sua natiua pietate: Aliòqui, si lubens & gaudens venisset ad pœnam, rideret orbis, plenaque cuncta gaudio essent.

Secundò illud offertur: Cur Christi Crux in cœlo fulgebit? Et quidem iudicio meo, non apparebit solum, sed & fixa in cœlo manebit. Quid enim

Psalm. 96.

2. Petri. 3. Eodem.

1. Thessa. 4.

Math. 25.

*cur sol
obsc.*

Sapien. 5.

torra

Eodem.

Math. 27.

Isa. 30.

Isa. 28.

en. m

crux
in celo

enim? Si cicatrices in Christi carne perseverabunt: Crux nō erit in celo perseveratura? Quid ni, Crux Christi erit in celo, si caro nostra erit in celo? Sed agē cur in celo Crux?

Genes. 3.

¶ Primò: Si Deus gladium flammeum ante Paradisum collocavit, vt homines ab eius ingressu arceret: quid mirum, si Crucem in celo, (id est, meliori Paradiso) collocat: in qua est flamma gladij extincta, & acies hebetata?

¶ Si duces cum triumphant: vrbe aliqua capta, victorię vexillum in summa arce constituunt: quid mirum si Christus cœli arce capta per Crucem, Crucem in cœli collocet loco? Certè regnū cœlorum vim patitur, & violenti rapiunt illud: rapiunt verò per Crucem. Collocetur igitur, in regno cœlorum.

Math. 23.

¶ Profectò conuenit clavis ianux: Si igitur cœlum tunc toti piorum multitudini aperitur, (qui tunc in carne cœlum conscendet,) an non quadrat Crux cœlo: per quam, vt clauem, cœli ianua aperta est? Nam fortasse Crux est clavis illa Dauid: quæ vbi aperit, nemo claudit: & vbi claudit nemo aperit.

Apocal. 3.

4. Reg. 2.

¶ Crux, currus igneus est, qui Eliam è terra in cœlum sustulit. Quid mirum igitur, si vero Elia super cœlū eleuato, eius Crux ad valuas cœli remaneat? ¶ Profectò. Baptismo Christus baptizari voluit, in Crucis torculari: & coarctabatur spiritus eius, donec perficeretur. Optabat igitur Christus Cruci affigi: optabatque cœlum illud nobile & spirituale, (suum scilicet corpus) Cruce insigniri. Quid igitur mirum, si cœlum hoc materiale, eadem Cruce velit exornari?

Luc. 22.

¶ Insculpiatur ergo Crux cœlo: quia non erat fas beatos Crucis aspectu in æternum priuari, regnantes: quam ita coluerunt, & dilexerunt, in terra militantes. Paulus dicit: Absit mihi gloriari, nisi in Cruce. Dignum ergo est, vt Crucem, quam coluit in terra, videat in celo. Arbitror enim quòd tam exhilarabit oculos beatos Crux in celo, post iudicium visa: quam exhilarat cœlum, & Sol, in suo orbe refulgens.

Galat. 6.

¶ Et quidem: venter qui beatos genuit, Crux est: mater quæ peperit, Crux est: pectus, quod lactauit Crux est. Erat verò indignum: matrem, quæ filios cœlo donasset, extra cœlū collocari.

Sapient. 5.

¶ Ponitur in celo Crux: Vt sciant impij: quòd sicut pios, ipsi insensati, habuerunt in derisum: vitam illorum, æstimantes insaniam, & finem sine honore: at postea videbunt eos inter sanctos computari, & inter filios Dei eorum sortem esse: ita Crucem, (quam æstimauerunt stultitiā, ignominiam, & scandalum,) videbunt inter stellas lucentem, sole & luna multo splendidior. Restituit ergo Cruci Christus honorem, quem ei mundus abstulerat. O rerum omnium mutationem, o noua omnia facta. Quis credidisset vnquam: furcam, & suspendium cœlo donanda? Certè, rerum omnium dedecus & honor, Crux erat: at eadem decorem cœli supera-

3. Corin. 2.

bit. Vult ergo Dominus, se potentem ostendere, qui mundi horrorem, facit beatorum lætitiā. Quid in homine faciet rationali: qui hoc in Cruce fecit irrationali? ¶ Demum sicuti fuit arca Noë, super montes Armenię collocata: postea quam homines ab aquis diluuij seruauit: ita & Crux, vbi homines ab aquis huius seculi, seruauerit, in cœli montibus collocabitur.

Genes. 9.

¶ Crux in celo est arcus fœderis in nubibus, de quo dixit Deus: Videbo arcum, & non amplius nocebo hominum generi: ita Cruce cœlis suffixa, non amplius pij damnū sentient. ¶ Demū Crux apparebit in celo, vt notetur cœlum Cruci deberi.

Genes. 9.

¶ Tertium illud occurrit: *Videbunt filium hominis venientem in nubibus, cum virtute multa, & maiestate.* Ego credo rem ita futuram, vt toto orbe, per Crucem in celo fulgentem illustrato, impiis que plangentibus: ex parte mundi orientali, nubium maximus turbo apparebit. Nubes illa parte ima caligabunt: sed parte supera, vehementissimè lucebunt. Ex parte infera, fulgura & fulmina vibrabuntur. Vnde, ignis forsan ille exardescet, qui terram comburet. Ex parte supera, apparebit Christus cum sanctis suis veniens. Cogit me ad id dicendum Psaltes, qui dicit: Nubes & caligo in circuitu eius, iustitia & iudiciū correctio sedis eius. Ignis ante ipsum præcedet: qui inflammabit in circuitu inimicos eius. Alluxerunt fulgura eius orbi terræ: vidit, & commota est terra. Cogit me item Sapientia, quæ cum agit de iudicio, ita dicit: Ibunt directè emissiones fulgurū & tanquam à bene curuato arcu nubium, exterminabuntur. A petrosa ira plenè mittentur gradines. Vult igitur Dominus, nubes, fulgura, gradines, iudicio adesse: quibus exterreat impios, illis rebus tā malè vsos. Omnia ergo cœlestia, contra miseros terrenos depugnabūt. ¶ Porro quod dicit: *Veniet, cum virtute multa.* Ita sanè ad excitandos mortuos: ad glorificandos pios: ad exterminandos iniquos: ita sanè vult ostendere gloriam suam, & diuitias misericordię suæ, in vasa misericordię. Ita vult ostendere iram, & notam facere potentiam suam, in vasa irę aptata in interitum. Quis verò & magnitudinem glorię à Dei multa virtute profectam intelligere: aut magnitudinem pœnæ à multo Dei furore prodeūtem sustinere poterit? Rectè Paulus: Scientes terrorem illum Domini, hominibus suademus. Quod verò dicit: *Veniet in maiestate,* id est veniet tota Angelorum curia comitatus: toto sanctorum agmine stipatus: veniet, cum luce immēsa: & (vt supra dixi,) cum incredibili tubarum fragore. Vt videant impij, heretici, & infideles, quem contempserunt. Vt perpetuò heretate impiis pavor ille, à iudicis visione conceptus: & dolor ab eius amissa gloria procedens. Vt rursus pij aueant, cupiant, & gestiant glorię illius infinitatem.

nubes
iudicij

Psal. 96.

Sapient. 5.

Roman. 9.

Ibidem.

2. Cor. 1.

¶ Quartum illud est: *A quatuor ventis, & à summis cœlorum.* Et quidem ventos producit Deus à thesau

à thesauris suis, id est, ab intimis, & reconditissimis terræ visceribus. Congregari ergo à quatuor ventis est: congregari ex abditissimis terræ locis. ¶ Quod verò dicit: *à summis cælorum*. aperiri ex philosophia potest. Cum enim multorum sanctorum corpora in ventum & aërem versa sint, (corpora enim combusta in aërem conuertuntur) fit: vt Angeli piorum corpora reposcant ab aëre, qui in sanctis literis cælum dicitur. Sed Ieremias hunc locum amplius exponit, dicens: Inducam super Elam quatuor vêtos, à quatuor plagis terræ, & ventilabo eos, in omnes ventos istos, non erit gens, ad quam non perueniant profugi Elam. Colligi igitur à quatuor ventis: nihil est aliud quam colligi, ex omni dispersione terræ. Et colligi è cælis: quam colligi, ex omni dispersione aëris, in quem multa sanctorum corpora fuerunt conuersa.

Quintum & difficile est, *ab arbore ficidiscite*.

Cur ficus electa est in parabolam? Maxime cum ficus, etiam Februario mense folia mittat? Cur ergo dicit Dominus: cum videritis fici folia nata, dicitis: propè est æstas. Ad hoc dico, non habere textum: cum ficus protulerit foliola seu gemmas, tum propè esse æstatem. Sed habet, cum ficus teneros habuerit ramos, & folia grandiora, tunc propè est æstas. Nam folia illa non habet nisi mense Maio, aut propè, tum verò propè est æstas. Sed iam age parabolam explicemus.

¶ Cum Ecclesia nostra, prælatos suos, & principes teneros habuerit, & delictos: cum plena habuerit folia, id est, verba multa, & eruditionem multam, sed sine fructu: propè est æstas iudicij. In primitiua Ecclesia, erant Episcopi ad labores durati, minimeque teneri: non admodum valebat tunc Theologorum Scholastica eruditio: erant verba pauca, opera multa. Longe erat tunc æstas, nunc verò: habes, quid velim.

¶ Sed intimius penetra: In Paradiso duæ fuerunt arbores. Altera vitæ, altera scientiæ boni & mali: ita in Ecclesia duplex est arbor. Altera est Crux, vita scilicet spiritualis, arcta, & angusta, lectulum scilicet in quo sponsa spòsum quaerit. Altera est caro nostra, vita scilicet animalis, & terrena. Cum verò nata fuit Ecclesia: Crux dura protulit ramos suos, Apostolos scilicet, Martyres, Monachos, Virgines. Erat tunc ficus carnis nostræ in hyeme, tota fœda, & deformis. At vbi processit hyès: cœpit sensim caro nostra mollescere, & in gemmas erumpere. Diebus verò nostris, tota ramis plena est: tota frondosa & decora est, propè igitur est æstas.

¶ Et nota: quod caro nostra arbor est boni & mali: Crux contra, arbor est mali & boni, id est. Qui è fructu carnis edit: nunc quidem bonum edit. Dicitur enim est: Recepisti bona in vita tua: sed postea, qui bonum comedit malum sentiet. Est igitur arbor primo boni, postea mali. At Crux nunc quidem mali: sed postea boni. ac ideo, caro nostra arbor scientiæ, crux verò arbor

stultitiæ dicitur. ¶ Cur verò caro nostra: & eius animalis vita, ficus vocetur, audi: Vix credo est arbor, ficu fragilior, adeò, vt prouerbio locum dederit: ficulneo baculo fragilior. Nulli edificio ficus arbor est apta. Vmbra habet pessimam. Adeò, vt qui sub ea dormiat, stupidus ferè surgat. Ocissimè senescit. Esa pediculos gignit. At à cælo non tangitur. Quam commode hæc carnali vitæ conueniunt? Ea enim nihil fragilius, Non est edificio cælesti idonea. Vmbra mortis habet pessimam, quia mors peccatorum pessima. Ocissimè omnis carnalis voluptas finitur. Vermè conscientie gignit. Et à cælo non tangitur: Carnales enim homines in labore hominum non sunt, & cum hominibus nõ flagellantur. ¶ Hæc verò carnalis vita est: quæ Antichristum profert: pseudo prophetas gignit: in errore Christianos abducit, vide quos pariat fructus hæc arbor infelix. Cum verò ficus hæc, ramos protulerit suos, carne quidem teneros, foliis verò diuitiarum, verborum, eruditionis fulgentes: sed sine fructu, tunc propè est æstas.

¶ Vbi nota: Non hæc dici æstatem regnum Dei: sed eam summam tribulationem quam sunt pij passuri: quando triticum electorum, ardoribus torrebitur, falcibus metetur, tribulis atteretur: Sed reiectis zizaniis, in horrea Dei congregabitur.

Sextum est: *Non præteribit generatio hæc*. Nota, apud Dauidem, & Isaiam de duplici generatione mentionem fieri. Prior fuit generatio vetus: literæ, & timoris. Altera est generatio gratiæ: spiritus, & charitatis. De hac dictum est: Ne derelinquas me, donec potentiam tuam auctiorem generationi, quæ ventura est. Et item: Annuntiabitur Domino generatio ventura. Et annuntiabunt cæli iustitiam eius, populo qui nascetur. Et item: Scribantur hæc in generatione altera, & populus qui creabitur laudabit Dominum. Et forsitan, de hac verificatur dictum Isaiæ: Generationem eius quis enarrabit? De hac Dominus dicit: quod non præteribit generatio hæc, donec omnia fiant. ¶ Licebit etiam, de Iudeorum generatione intelligere. Neque enim contemnendum est, quod eorum generatio, per tot secula duret, gens omnibus gentibus exosa, sine rege, sine lege, sine vrbe, sine prouincia, sine Theraphin.

Septimum, idque difficillimum, *de die illa nemo nouit nisi Pater*. Vbi duo certa statuo. Primum: nouit Christus secundum diuinitatem diem iudicij. Hanc nemo nisi Arrianus negabit. Alterum est, nouit etiam secundum humanitatem diem iudicij, hanc nemo negabit qui Christum iudicem fateatur. Agè igitur, qui fieri potest, vt ipe Christus de se dicat, quod neque filius nouit? ¶ Ad hoc primum respondeo: Quod dies illa dicitur dies iræ: furoris: ultionis: zeli: vindictæ: vt ergo non nouit Dominus operarios iniquitatis,

Psal. 134.

Ierem. 49

Genes. 2.3.

Math. 7.

Cantic. 3.

Genes. 3.

Luc. 16.

2. Corin. 7.

fig

Psal. 33.

Psal. 72.

Math. 23.

Psal. 70.

Psal. 21.

Psal. 77.

Isai. 51.

Sophon. 1.

Math. 7.

ab aere

ficus

Prælati

Math. 25. quitatis, ipse æquus: & vt non nouit virgines fa-
2. Corin. 5. tuas, ipse sapiens: neque peccatum nouit ipse
 bonus: ita neque nouit diem iræ, ipse clemens:
 neque diem furoris, ipse patiens. Nouit sanè diem
 illum: sed non nosse dicitur: quia refugit: exhor-
no nouit diem iudicij
Ioannis. 3. ret: dolet. Planè cum Christus primum venit:
 non venit, vt iudicet: sed vt saluet. Saluator igitur
 nescit iram, non nouit furorem. Veniet posteà in
 secundò aduentu: non iam pius, sed zelator, & tunc
 diem furoris sciet. Interim verò quòd ad saluandum
 misericors venit, iram, & furorem dicitur ignorare.
Ecli. 36. At pater æternus, apud quem, sicut est misericordia,
 ita & ira, diem iræ planè cognoscit.
¶ Secundò respondeo: Christus (vt homo,) dicitur
 vir dolorum, & sciens infirmitatem: quia omnem
 dolorem, & infirmitatè cognouit, proprio eas
 gustu degustans. Nouit ergo eas proprio experimento.
 At iram illam iudicij, dolorem illum: terrorem: calamitatem:
 miseriam: Christus non gustauit. Solis enim damnandis
 relinquuntur illa gustanda. Nullus interim viuorum,
 neque homo: neque Angelus: nec ipse Christus, (vt
 homo:) illius doloris acerbitem gustauit: & ideo non
 nouit. Pater verò, infinitate suæ sciëntiæ, nihil non
 comprehendit. Ideo dicitur cognosse, & æstimare,
 quod Christus (vt homo) non nouit: quia non gustauit.
¶ Tertio respondeo: Anima Christi finita est: ac ideo
 infinitum comprehendere nequit. Auctor est Thomas: Por-
 rò, quia ira Dei, (qua in impios sequitur,) infinita
 erit: ideo Christus (vt homo) eam nescit: Sed solus
 Pater eam comprehendere omnino potest. Filius vt
 homo comprehendere non potest, qui videtur germanus
 literæ sensus. **Tanta enim erit Dei Patris ira in die
 illa, vt mens finita, eam comprehendere omnino nequeat.**
¶ Quarto respondeo: Anima Christi nescit diem
 illam, neque horam: quia tunc neque dies est, neque
 hora. Cùm enim cœli cessarunt à motu, dies naturalis
 non est, neque hora. Hora enim & dies fiunt à
 regulato cœli motu. Est ergo sensus: neque ratis
 discipuli, quòd die, hora, aut mense, iudicium erit.
 Non erit tunc horarum, aut dierum ordo, quæ ab
 hominibus cognosci solent. Incipiet tunc æternitas,
 quæ soli Deo à natura sua nota est. **¶** Quintò
 respondeo: Animam Christi, & Angelos, considerari
 posse in naturalibus suis: aut etiam cum diuina
 reuelatione. Dies ergo iudicij: vt pote omnem
 naturam superans, nulli menti creatæ naturaliter
 nota est. Igitur mens Christi, secundum suam
 naturam, eum diem dicitur ignorare: quem Pater
 æternus, ex sua natura cognoscit. **¶** Sextò
 respondeo: Sacram scripturam non abhorrere à
 formalibus locutionibus. Nam Ioannes dicit: qui
 natus est ex Deo, non peccat: sed neque peccare
 potest. Intelligens quatenus ex Deo natus est.
**Rursum dicit: qui in Deo manet, non peccat, id est,
 quatenus manet: ita etiam filius Dei diem iudi-**

cij non nouit, id est, quatenus magister Ecclesie est,
 Pastor: Rex: Dux: Saluator: Nouit tamen quatenus
 iudex futurus est. Si enim quatenus magister, &
 pastor nouisset: id Ecclesie reuelasset. Quæ enim
 audiui à Patre, (inquit,) nota feci vobis. Et, verba
 quæ dedisti mihi, dedi eis: & ipsi acceperunt. Et
 itè: spiritus suggeret vobis, quæcunque dixi vobis,
 quod ergo non docuit Ecclesiam, dicitur non
 nouisse: vt Ecclesie magister.

Sed agè, quæ erat necessitas, quòd Christus hæc
 verba diceret: quæ fuerunt multis errandi occasio:
 & quæ Christo videntur dedecus impingere? Primum:
 vt nemo fidelium, precibus in æternum pullaret,
 aut homines: aut Angelos: aut Christum: vt diem
 iudicij reuelaret. Desperant igitur homines se hanc
 rem posse cognoscere. Secundò: Nullam Christus sui
 honoris habet rationem, vbi agitur de nostra salute.
 Vult potius, vt vigiles habeamus animos, expectantes
 Dominum nostrum: quam quòd sciamus eum scire,
 quod nos voluit nescire. Tertio: Si dixisset se
 scire, nec reuelaret: notam suæ charitati inureret.
 potius ergo voluit, firmam nos de sua charitate
 habere opinionem: quam de eius omni scientia,
 certum habere conceptum. Dixit enim: vos dixi
 amicos: quia quæ audiui à Patre, nota feci vobis.
 Quarto: Ne quis per Epistolam: aut Prophetiam: aut
 reuelationem, se diem iudicij nosse iactaret.

Octauò: Explicandum est illud: *erant edentes & bibentes.*
 Quæ verba Emphasin habent: id est, toti id curâtes.
 Et certè nostra humanitas has duas habet cupiditates:
 alteram edendi, vt seruetur individuum. alteram
 nubendi, vt seruetur species. si igitur qui toti se
 huic curæ (quam Dominus in seuit nostræ naturæ)
 subiecerunt, damnantur: quanto potius damnabuntur,
 qui se totos dederunt superbiæ: avaritiæ: & aliis quæ
 non Deus: sed diabolus zizania dispersit.

His verbis voluit Dominus admonere: quod prius iam
 admonuerat: scilicet ne solliciti simus animæ,
 quid māduret, &c. sed quæreremus prius regnum
 Dei, & reliqua omnia essent nobis ad manum
 futura. Neue grauentur corda nostra, crapula,
 & ebrietate: sed diei iudicioris incertitudo:
 præmiorum, & pœnarum infinitas, animos nostros
 haberet erectos, atque suspensos in cœlestia
 desideria. Præcipit id Paulus dicens: Reliquum
 est: vt qui habent vxores, tanquam non habentes
 sint: & qui flent, tanquam non flentes: & qui
 emunt, tanquam non possidentes: & qui vtuntur
 hoc mundo, tanquam non vtantur: præterit enim
 figura huius mundi. Et, volo vos sine solitudine
 terrena esse: sed infinitatis illius curam habere.
 Quod si præstaremus: quadraret in nos illud
 Apostoli. vos non estis in tenebris: vt dies ille
 vos sicut fur comprehendat.

Vltimo explicandum est: Cur Dominus speciatim
 meminit, de molentibus in mola: de recumben-

Ioannis. 13.
 Ioannis 17.
 Ioan. 14.

Math. 24

Ioannis. 13

Math. 23

Math. 6.

Luc. 21.

1. Corin. 7.

Eodem.

1. Tesal. 5.

cumbentibus in lecto: de laborantibus in agro.

¶ Primò: His verbis circūiuit omne hominum genus. Viros, fœminas: pauperes, diuites: nobiles, seruos: vigilantes, dormientes: vrbanos, rusticos. Secundò: Hoc explicatur ex Exodo, vbi habetur: Morietur omne primogenitum in terra Ægypti: à filio Pharaonis, vsque ad primogenitum ancillę, quę est ad molam. id est, à summo ad imum: Sic ergo cum assumit Deus, ex sedentibus in lecto, vsque ad molentes in mola, intelligimus eum assumere ex summis vsque ad imos. ¶ Et nota: Primam hoc loco haberi rationem eorum qui in agris sunt: quia rusticationem creauit altissimus. Postea primus ciuitatum structor fuit Cain. Vltima verò ratio habetur de ociosis. ¶ Nota etiam: vnus assumetur, & vnus relinquetur. O vtinam media pars hominum saluetur: optandum illud esset. Et non tantopere formidaremus tremendum illud, quod ex quatuor seminibus partibus, sola quarta profecit. Vigilandum ergo nobis erit, si ex duobus vnus est relinquendus. ¶ Assumetur, inquit, & relinquetur tacetur interim quò assumetur, & vbi relinquetur: neutrum enim humanus animus capere poterat.

Vigilate itaq; quia nescitis.

SI sciret Pater familiās, qua hora fur veniret.

Hoc loco, nomine furis, non diabolus, neque aliquis alius: sed solus Christus significatur. Id ita esse ipse contextus arguit, qui sic habet. Si sciret Pater familiās, qua hora fur veniret, vigilaret: ita & vos vigilate: quia nescitis, qua hora filius hominis veniet. Manifestè hinc se comparat furi. Idem in Apocalyp. 3. Si non vigilaueris veniam ad te, sicut fur, quod repetitur Apocalyp. 16. ¶ Cur verò Dominus sic se nominauerit, non est facile dictu: sed, prima ratio sit: quia malis hominibus non de die, sed noctu veniet. (Vt fures solent) Piis non venit Christus vt fur. Nam iuxta Apostolum, vos non estis in tenebris: vt dies illa, tanquam fur vos comprehendat. At quia mali in tenebris sunt peccatorum: Christum vt furem, sentient. de quo dictum est: Quod cum peruerso peruersus erit. Videbitur igitur impiis peruersus Christus. Secūda: Et sicut fur non expectat, vt furetur: quo tempore vigilantior est Pater familiās, sed quando est somniculosior: ita Christus non abducet ex vita impium, cū aptior ille cœlo est: sed aliquando cum est ineptior: & inferno habilior. Falluntur ergo, qui credunt: tunc Christum homines vocare, cum sunt illi meliores: imò si impij sunt, aliquando vocantur, quando peiores sunt: vt ludas apertè monstrauit. Tertia: quia fur non venit, nisi vt furetur, & mactet, & perdat. Ita Christus contra impios venit: vt eos donis quę habent spoliēt, occidatque: ea morte, de qua dicitur: eum timete, qui

animam mittere potest in gehennam. Neque factis erit Christo, impium expoliasse, & mactasse: nisi & cum omnino perdat: vt bonum ei esset, si natus non fuisset. O miseriam, is qui in furem hunc incidit: non solum expoliatur, nec semiuuus relinquitur: sed ita mactatur, ac si nihil vitę haberet: & id quod habet melius esset, si non habuisset. Iure flebat Ieremias dicens: Factus est mihi quasi inimicus, & quasi hostis. At misero qui spoliatur, non fit Dominus, quasi hostis: sed fit acerrimus hostis: nõ quasi inimicus: sed fit acerbissim. inimicus. vt verè Propheeta dixerit: Versus insidians factus est mihi, leo in absconditis. ¶ Ergo cum aufert Dominus à viro pio temporalia bona, fur fortè dici potest: sed fur est meridianus: non nocet, aut parum nocet: sed vñ cum ab impio bona abstulerit æterna, fur tunc est nocturnus. ¶ Dices, si fur est, quid furatur? Certè, quicquid bonum tibi esse potest, relinquens quicquid noxium esse potest.

¶ Non fueret perfodi domum suam. Num potest homo diuinę resistere volūtatī? Si ille vult domum fodere, quis homo est, vt non sinat? Ad hoc primum respondeo: Quod viri sanguinum, & dolosi non dimidiant dies suos. quod Ezechias dolebat dicens: Dixi in dimidio dierum meorum, vadam ad portas inferi. id est, ex impiis esse videbar, quorum Deus dies dimidiat. Cum ergo peccator, à peccatis suis cessat: tunc non finit quod Deus illi dies dimidiet. Neque ergo finit, quod sui corporis domum perfodiat, iubet igitur Dominus, vt vel certè à peccatis cessemus: sicque non sinamus, vt domus nostras ille perfodiat. ¶ Secūda respōsio est. Apostolus dicit: Licet terrena hæc habitatio corrumpatur: illa tamen quę in cœlis est, non manufacta, in æternum est duratura: hæc verò habitatio cœlestis cum nos peccamus, destruitur. Deus enim illam perfodit, quã nostra merita prius construxerant. Iubet ergo Dominus vigilare: nec committere, vt perfodiat Deus cœlestem illam mansionem: quam à baptismo in cœlis cœpimus ædificare. ¶ Tertia respōsio est: Anima quę vigilat, quęque diligit aduentum Domini cum Paulo: statim vt ad mortem sentit se vocari, & Christum pulsare intelligit: confestim illi aperit. Cupiens dissolui & esse cum Christo: cupiensque transire in locum tabernaculi admirabilis, vsque ad domum Dei. Non ergo finit se perfodi: quę venientem statim aperit. Porro peccatrix anima, quę adulterum, id est, peccatum habet in lecto, id est, conscientia: cum mortem pulsantem, & Christum sentit venientem, voluntatis ostium occludit. Neque enim vult mori. At Deus languore corpus perforante, animam è domo educit. Sinit igitur peccator corpus perfodi, nolens Christo voluntatis portas aperire.

¶ Quartò. Cauti viri, cum mensis Martius adest, ipsi sibi venas secant: sanguinem minuunt: malos humores potionibus euacuant: atque ita nõ sinunt

Matth. 26.
Luc. 10.

Thren. 2.

Thren. 3.

Roma. 9.

Psal. 54.

Isai. 38.

2. Corin. 4.

2. Tim. 4.

Apocalyp. 3.

Philipp. 1.

Psal. 41.

v. 273
idem

finunt medicū, venas corporis scindere aut aperire. Contra viri in se indulgentiores, corruptos in corpore fouent humores: atque ita medicis corpora sua perfodienda concedunt: Ita plane pij homines carnem mortificant. Vt ita eam effodiendi occasionem non prębeant. Sed Christianos negligentes perforat Dominus. Aliquando sicut medicus, vt sanet, in morte verò, sicut hostis, vt perdat. Vigilate itaque, ne vos Dominus sicut hostis perfodiat.

¶ Quinto: qui domum habet egregiè edificatā, murisq; fortibus cinctam, nihil furem, aut hostem timet. Porro cui domus est excelsa, & debilis, is vigilet, curetque: vt si quis in pariete infirmior est locus, is instauretur & reparetur. Alioqui an sicut furi dederit (si locum nouerit) vt fodiat & furetur. Ita plane si virtutibus plenus, moribusq; integer fueris, minimè fines animam tuam diuine vltionis gladio feriri: At si maculā dedisti in gloriam tuam, si culpam admisisti lethalem: Christus veniens in morte, per illam culpę rimam, intrat: vt te expoliet. Egregiè Isaias: inter reliquas felicitates, quas viro pio pmittit, vnā illā dicit: vocaberis (inquit,) edificator sapientium: quod Hebręis sonat, vocaberis reparator ruinarum: indicās pij hominis vigilantiam, qui in id vigilet semper: vt nulla suę conscientię pars ruinas habeat: quas non reparare contendat.

¶ Sexto: ô Christiane, si intra Christum es, si te in petra abscondis, nõ sine te perfodi. Obiicit Christum tibi murū, & antemurale: ne timeas, iam pro te Christus in Cruce perfoctus est. securus esto, non veniet ad te calix. At si extra Christum es, te para. Angelus venit percutiens: percutiet te: percutiet primogenitum tuum: nisi te Christi sanguine linitum viderit. ¶ Septima respõsio: Peccasti & langues, vult Dominus tunc rumpere parietem corporis tui: antequam id fiat, tu illi obieice lachrymas, gemitus, & pœnitentiam: hac ratione fines quidem perfodi domum. sed patri, non furi: amico, non hosti: illi, qui ad te ditandum, non expoliandum venit.

Ideo & vos estote parati. Qua ratioe parabimur: egregiè explicauit Lucas: Sint lumbi vestri præcincti, & candelæ ardentes in manibus vestris. Tria igitur exigit Dominus, castitatem in lumbis, misericordię oleum in vasis, charitatis cœlestem lucem in operibus. Castitas mortificat carnem. Misericordia exornat animā. Sed lux charitatis illustrat vtrumq;. Amor igitur Dei, amor proximi, & carnis castigatio paratum hominem reddit. Et id fortasse est, quod infra requirit Dominus, ab iis quos in cœlum subuecturus est. Videlicet, vt virgines sint, lampades habeant, cum oleo accensas. In virginitate, castimoniam intellige. In oleo, misericordię opera. In luce, gratiam.

Et sanè res digna consideratione, cur adeo amet Dominus corporis castificationem. Dicit enim Jeremias: postquam conuertisti me, percussi fœmur meum. Videlicet, quia castigabat se, absti-

nendo etiam ab iis, quę conjugati sibi concedunt. Quod fortasse significabat, quod post luctam Jacob cum Angelo, emarcuit fœmur. Vt enim nobis cum Angelo luctatum est, incipimus confestim, naturali quadam inclinatione carnem affligere. Profecto, quia Angelus hic cū quo luctamur, habet gladium, sed sup fœmur: ideo percutit fœmur antagoniste. Memeto Patriarcharū: videbis eos suā carnem cohibuisse. Iob fœdus cū oculis pangit, ne virginem videat. Abraham vix acquiescit Sarę roganti, vt cum Agar congregiat. Isaac, vna Rebeca contentus vivit. Qui verò ex maioribus illis, paulò fuerunt in libidine effreniores, pœnam culpę suę, non exiguam retulerunt. Satis id Samson, Dauid, & Salomon, ostenderunt.

Quis putas est fidelis. Refert Lucas: postquam Dominus præcedentia verba dixisset: Petrum, a Domino quęsisse: Ad nos dicis hæc, an ad omnes: Tunc Dominus cum docuisset, quę ad salutem generalem erant necessaria: videlicet lumbos habere præcinctos, & lucernas in manibus ardentes: subiunxit, quę prælatis essent necessaria. Dicit ergo: quis putas est fidelis seruus &c. Vbi primum verbum est, Fidelis. equidem, cum Petrus Christum filium Dei confessus est, se fidelem exhibuit. Qua causa Dominus ei prælationis promisit dignitatem. Et licet promissionem Dominus Petro non impleuerit, nisi ter interrogato, an Christum amaret: atqui hoc loco nulla de amore mentio est: sed solum de fidelitate. Vt taceant heretici qui dicebant, statim non esse prælatum, qui amare desierit.

¶ Secundū verbum est: Seruus. vbi multa egregia sunt. Primum, est humilitas. Seruus es: non dominus. te ipsum agnosce. Secundò: Inter Christianos, nomen serui, dignitatis est nomen. Paulus epithetum illud, nunquam non vsurpat dicens. Paulus seruus IESV Christi. Et quid mirum, si Paulus id sibi asserat: cum Dominus dicat: Non veni ministrari, sed ministrare. Tertio: aduertat Prælati: eo nomine non solum, seruum Dei & Christi se fateri: sed eorum etiam, quibus prælatus est. An non id satis esset: vt prælatus in suo contineretur officio? ¶ Verbū tertiū est: Prudens. de quo diximus supra, cū de serpentū prudentia agerem.

¶ Quartum verbum est: Quę constituit Dominus. Faceßat iam Luther, dicens: Pontifices non esse superiores iure diuino: sed solo hominū delectu sublectos. Mentitur: Imo constituit Dominus super familiam suam. Sed heus tu attende: familia hæc, Domini familia est, filiorum Dei, heredum cœli: quam si rectè alueris, tanta dignitate dignos effeceris: sin minus: heu in infernum, è tanto rerū protrudes fastigio. Vide obsecro, quid sit prælatum esse familię Dei. Principum pedagogum: filiorum Dei magistrum. O re omnium summam. ¶ Quintum verbum est: Vt det illis cibum in tempore. Vbi video sanctos doctores consentienter locum exponere de prædicatione. Ego verò, vt

ita

Roma. 8.

Eccli. 47.

Isai. 58.

Exodi. 33.

Isai. 26.

Threno. 4.

Exod. 12.

Luc. 12.

Math. 25.

Eodem.

Castitas

Jerem. 31.

Genes. 32.

Psal. 44.

Iob. 31.

Genes. 16.

Genes. 24.

Luc. 12.

Math. 16.

Ioanis

ultim.

Roma. 1.

Math. 20.

Roma. 8.

Præl.

Roma. 8.

Præl.

Roma. 8.

Præl.

Roma. 8.

Præl.

Roma. 8.

Præl.

Roma. 8.

Præl.

Roma. 8.

Præl.

Roma. 8.

Præl.

Roma. 8.

Præl.

Roma. 8.

Præl.

Roma. 8.

Præl.

Roma. 8.

Præl.

Roma. 8.

Præl.

Roma. 8.

Præl.

Roma. 8.

Præl.

Roma. 8.

Præl.

Roma. 8.

Præl.

Roma. 8.

Præl.

Roma. 8.

Præl.

Pascere

ita esse, sed non maximum id esse credo. Cibus. n. Christianorum caro Christi est. dicente ipso: Caro mea vere est cibus. Igitur munus prelati est: digna reddere Dei familiam cibo diuino. Ad qua functionem, cum sit necessaria verbi predicatio, ea Prelatis incumbit. Quid igitur Episcopi coteti sunt, vicarios causidicos habere: qui lites tantum definiant: Minime hoc prelati officium est: aut certe officium minimu est. Pastor pascere gregem habet: minimu eius munus fuerit, si quos contendere contigerit, baculo eas auellere. Pascere igitur est propriu munus pastoris. Audi Ezechiele de pastoralis munere loquentem: Inducam eas (Pastor verus loquitur) in terram suam, pascam eas, in montibus Israel, in riuis & in cunctis sedibus terre: in pascuis vberimis, in montibus excelsis erunt eorum pascua: ibi requiescent in herbis virentibus. Et in pascuis pinguibus pascetur, super montes Israel. Parabolicè hec omnia dicta sunt, quin vno verbo audi: Prelatus es, & pastor, da hominibus Deu in cibum, fac eos Deum suu gustare, Deo ali, Deo pasci. Hoc erit dare tritici mensuram. Deum nosse, amare, & gustare, & videre, qua suavis est. Ea sunt demu pascua vberima: herbe virentes: montes excelsi, riuu lucentes: Tu gusta, & me non senties esse mentitum. Hinc igitur habes, quod sit pastorum officiu, quod ex eorum diluetudine penè in obliuionè abiit. Pre dica, lege, castiga, obsecra, increpa, o pastor. At hæc omnia eo dirige, vt familia tua carne Christi sumat in Eucharistia: Deumque, & eius saporem gustet in anima. Nec te credas, tuo munere functum, nisi hoc egregie peregeris. Porro quod dicit: Vt det illis cibum in tempore, elegatiss. est. Det Prelatus Deum hominibus in tempore vt Deus se illis det, in a ternitate. Det pastor in tempore, ne illo careat in inferno. Det pastor in tempore, cuique oni: illud de deo insinuans, quod illi sit pro tempore necessarium. Det in tempore, quando eo cibo anima idonea est.

Beatus ille seruus, quem inuenerit ita facientem. Nondixit, quem inuenerit, ita fecisse. Sed quid tibi vult quod sequitur? *Amen dico vobis.* (ne sine iuramento res tanta dici videatur) *super omnia bona sua constituet eum.* Num predicator, qui prelatus est, erit super omnes Angelorum ordines? Num in celo erunt prelati super omnes Martyres? Num facient chorum ipsi soli, sicut facit virgo beata? Quid est super omnia bona constituet eum? Primò quidem in hac vita, dum prelatus bonus munere suo dignè fungitur, super omnia bona, id est, super omnia dona Dni constituitur. Nā & Cerinthios laudat Paulus, quod in omnibus diuites facti essent: Nec illis quicquā deesset, in vlla gratia. Et 1. ad Corint. 3. dicit: Siue mundus, siue vita, siue mors, siue presentia, siue futura: omnia vestra sunt, vos Christi, Christus Dei. Sed speciatim Prelati habent Deum, velut sibi obedientem. Sicut de Iosue dicitur: quod eo iubente, obediuit Dominus voci homi-

nis. habent item donum, (si necesse foret,) faciendi miracula. habent donum prophetie. datur eis potestas calcandi supra serpentes. habent igitur potestatem super totam naturam. Adeo vt super egros manus imponant: imo super egros eorum vmbra cadat, & sanentur. An non id est habere super omnia ius? Quid? In iudicio iudicabunt orbem: super ipsum constituti. Dices, id conuenit viris Apostolicis. fateor: Sed tales vult Christus suos esse prelatos. Demum, in gloria, super omnia bona constituuntur. Vt sicut in terra status prelatorum est summus: ita & in celo. Nam licet eo ipso, quod Christus saluandi homines munus accepit, meruit sibi locum super omne principatum, & potestatem: ita & prelati, qui functionem saluandi homines habent, constituuntur super omnem principatum. Nec horreas vocè hæc, quod prelati habeant munus saluandi homines. Nam Apostolus 1. ad Corint. 9. dicit: Omnibus omnia factus sum: vt omnes facerem saluos. Et ad Roman. 11. dicitur: si quomodo ad emulationem prouocem carnem meam: Et saluos faciam aliquos ex illis. Hoc igitur munus generandi filios Christo, nutriendi, & saluandi, nec Angelis datum, ideo super Angelos est. Et quid mirum si super omnia bona constituitur, qui de bonis suorum subiectorum, quos ipse saluauit, ita gaudet, vt de suis. Statum hic prelatoru intellige, quod Apostolicus est: licet quidam prelati Apostolici non sint. De statu igitur Apostoloru que diximus sunt intelligenda.

Si seruus ille ceperit percutere conseruos: & bibat cum ebriosis. Vbi nota, quod cum Prelati mucronem alium non habeant, quo feriant: nisi excommunicationes, deberent illo gladio parcissime ferire. Alioqui malus seruus dicitur, qui percutit conseruos. Secundo nota: quam sit damnatum in prelati, conuiuuiis & computationibus indulgere. Sanè peccatum in illis mortale est. Tertio nota: partem cum infidelibus ponet: at infideles, nullum in morte remedium nouerunt. O miseros iniquos prelatos, quibus tantam Dominus pœnā minatur. Vt scilicet in morte ipsi sibi salutis remedium, velut infideles non requirant. Cur verò cum infidelibus mali collocantur prelati? Certè, quia qui domesticorum curam non habuerunt, sunt infidelibus deteriores.

CAPVT. XXV.

Tunc simile erit regnum.

RIMVM HOC STATUO: Parabolam hanc de iudicio extremo intelligi adducor ad id asseuerandum, Primò, quia hæc duo capita Christus voluit de hoc iudicio instituere. 2. Quia si de iudicio particulari esset mentio,

Prelatus bonus

Mathei. 20
Marci vlr.
Actor. 19.

Mathei. 19.

Ephes. 1.

1. Corin. 9.

Roma. 11.

Prel. malus

1. Timo. 4.

de Iona 2

1. Tim. 2

1. Tim. 2

1. Tim. 2

Ezech. 34

Genes. 1

1. Tim. 2

1. Tim. 2

Psal. 33

1. Tim. 2

2. Timo. 4

Ioan. 6

1. Timo. 2

1. Corin. 11

1. Corin. 1

1. Corin. 3

Iosue 10

mentio, dixisset rex, Simile est regnum: at nō dicit, Simile est: sed tunc simile erit. 3. Quia vsq; ad iudicium vltimum, non dormierunt omnes virgines. 4. Quia clamor medię noctis, & ianux clausura non aptantur nisi finali iudicio.

¶ 2. Et hoc statuo. Per virgines, solos hīc fideles intelligi: imō verō forsan solos Christianos. hīc enim Dominus, more prophetis trito, loquutus est. Illi verō suam Iudęam virginem appellabāt, vt Isa. 4. Reg. 19. Subsanauit te virgo filia Syon, & Isa. 47. Sede in puluere virgo filia Syon. Et Hier. 18. Quis audiuit talia horribilia nimis: quę fecit virgo Israël, & c. 31. Rursum edificabo te, & edificaberis virgo Israël. Sic igitur Dominus suam Christianitatem: suos. s. Christianos vocauit virgines. Idq; multis rationibus. Prior est, Virgo dicitur ea vrbs quę nunquam expugnata est. At cōtra Christianitatem, non preualebunt portę inferi. Impugnari potest, & ventis agitari: sed excitabitur qui in ea dormit Christus: ne naufragium patiat. Altera est, quia ceterorum coniugium polluit fēminas: at amplexus Dei non conspurcat: sed sanctificat animam. Ideo Jerem. 3. dicitur: Tu fornicata es cum amatoribus multis: tamē reuertere ad me: voca me, pater meus: dux virginitatis meę tu es. Vt enim Deus est ipsa puritas, ita cui coniungitur, purum facit. vnde & merito Zach. 9. dicitur. Quid pulchrum eius, nisi frumentum electorum, & vinum germinās virgines? Eucharistia enim vbi Christus est, & animę copulatur, virgines germinat. Igitur sicut monachorum professio dicitur hominum perfectōrū, licet sint multi imperfecti: ita & Christiana professio, est professio mente virginum, nescientiū peccare: licet multi peccent. Dictum enim est, quōd vbi semen Dei est, peccatū non est. Tertia ratio, quia cum omnis alia lex, immudiciam carnis pro mundicia teneat: sola vita Christiana est, quę carni frēnum adhibuit: & in ipsis etiam cōiugatis puritas est. Vnus enim vnā agnoscit solū: rursumq; a coniunctione se segregāt pij, vt orationi vacent. Igitur si vitam Christianam sectis alijs conferas, virginem inuenies, reliquas videbis prostitutas. 4. Ratio, quia cælum virginem est. Nihil enim inquinatum eō intrat, vt cōstuprare illud possit: ita & Ecclesia cælū est, aut certē regnum cælorum. ex se igitur ex virginibus est: Sicut & eadem Ecclesia regale sacerdotium est: ita & virgineum consortium. 5. Ratio. Deus cum te sibi seruum facit, hoc vnicū instituit, vt virginem te a peccatis habeat: vt procul te ab amplexibus dāmonis submoueat, Horsum sunt sacramenta Ecclesię instituta. Horsum Christi sanguis effusus. Horsum & ipse mortuus est: vt videlicet mundaret sibi populum acceptabilē, sine macula, sine ruga. Igitur, cum Christianum te profiteris, noueris te virginitatē mentis professum, & a te eam virginitatem Deum exigere: & quōd omnia quę in

Ecclesia sunt, ad illam te inuitant, & vrgent. Necte tamen preterea: quōd si virginem castā animam tuam exhibes Christo, exhibes sanē ad fœlix, & faustissimū matrimonium, fœliciss. nuptias: quibus tu possideas, quę illius sunt. Quis ad hęc non exclamet, & Dei munificentiam, & nostram stupiditatem. Cęsar is vxor es o anima, quid Cęsar is? imō Dei ipsius. Quod nam maius miraculum? 6. Ratio est: vt hac similitudine indicaret, tum ingenium, tū amorem, quem a nobis Dominus exposcat. Illum videlicet amorem, eam sollicitudinem, & anxietatem, atq; desiderium, erga sponsum videndum, quem habet sponsa, pudica virgo: cum nobili regi desponsata est, & ille quotidie dicit se citō venturum.

¶ Requies forsan cur Christianę animę dicantur. 10. virgines: nō verō, 20. aut alio quouis numero: & quidem cū requireret Abraham a Deo minimum numerum fidelium, quorum gratia Sodomitis parceret. Responsum est, quōd propter. 10. parceret. Christiani sunt planē, quorū gratia toti mundo parcerit. Alioqui totus mundus Deum ad iracundiam omnino prouocat. Hac igitur ratione sunt Christiani, illi. 10. Secūdo: quia in Psalterio dicitur: Deo canēdum in decachordo Psalterio. & rursū. In Psalterio decēchordarum. Cum igitur in sola vita Christiana Deo canatur: fit vt vita Christiana sit decachordum. & ita Christiani sunt. 10. 3. Habetur, Amos. c. 5. Vrbs de qua egrediebantur mille: egredientur ex ea. 100. Et de qua egrediebantur. 100. Relinquentur in ea. 10. in domo Israël, Vrbs in qua magnus est hominum numerus, mūdus est. Ex quo in Christianitate relinquūtur pauci, id est. 100. Ex quibus qui ad sanctimoniam vocantur (vt statim dicam) decem relinquūtur. ex quibus postea premio afficiendi tantū sunt. 5. vide hominum miseriam. 4. Christiani sunt, qui ad denarium eterne beatitudinis vocantur: si legitimē in vinea foderint. Vocati igitur ad denarium, decem ex fine vocantur. 5. Christiani vocantur ad implendas ruinas, ex nouem angelorum choris: & ad constituendum chorum angelis superiorem (nam beata Virgo Chorum per se facit) vocantur igitur ad decem choros. Et ideō. 10. dicuntur. 6. Denarius est numerus perfectionis, id est, vltraquem non ascēditur. Nulla. n. natio habet numerū vltra denariū: sed statim dicimus: vltra. 10. sunt. 10. & vnū, aut. 10. & duo, Intellige igitur professionē Christianā esse, vltra quam nihil aliud expectes. Lex naturę expectabat legem veterem: hęc nouam: noua non habet ascensum, nisi in cælum. Vnde Greci denariū, vocāt, decada, quasi dechada, id est, continentem & suscipientem omnem numerū: ita Christianitas omnē numerum virtutum cōtinet: quem Deus in baptismo, cuius Christiano infundit. Et nota hebreis esse vocem: ASAR, cuius litere medię, punctum capitale leuū, significat decem: si verō ad dextram punctum ad-

1. Cor. 13.

Genesi. 18.

xami. decem

Deuter. 32.

Psalm. 32.

Amos. 5.

Mathæ. 20

Psalm. 109

Denarij.

x das, signi-

das, significat beatum & diuitem. Significatur igitur nihil interesse, inter Christianum & beatum, id est, inter. 10. & diuitias, seu gloriam: nisi solam collocationem in dextra agni, nam dexteri beati sunt. O igitur Christiane, nunc ex denarijs es: contende curam tuam ad dextram reuocare: vt beatus efficiaris. ¶ Nam vehementer torquet, quid sibi velit: quod hę virgines acceperunt lampadas suas? & quidem difficile est nosse, quod nam vas sit: quod oleum: quod etiam lumen: sunt enim hęc tria in lampade lucēte. Arbitror vas esse, quemuis nostrum. Certē Iacob cū moreretur dicit de Leui, & Symeō: quod essent vasa iniquitatis, id est, homines iniqui. Et cum Gedeō vasis fractis vicit, significabat, quod cum quiuis seipsum frangit, & mortificat (si lumen interius est) tunc vincit. Et planē cum terrena respicimus, os vasis ad terram vertimus. At cum noscimus temporalium vilitatem, & cęlestia cupere incipimus, os vasis ad supera reuocamus. Sed interim oleum non est, neq; lumē. Oleum, nihil aliud est, quā viscera misericordię: opera pietatis in proximos. Si igitur peresus temporalium, meliora concupiscis, vas ad cęlum erectum est. Si pius es, & misericors ex animo, oleum vasi indidisti. Sed necdum lumen est. Quod igitur est lumen hoc? num fides, num charitas in Deum? Ego arbitror esse charitatem, & lucem quandam: quam Deus cui vult tribuit, cognitionem. s. viuam, efficacem Dei, quā animus videt se, Deum, religionem, mundum, infernum, peccata: quę non viderat prius, etiam si doctissimus, & sapientissimus esset. Dicit Apostolus cum Isa. Surge illumina: surge a mortuis, & illuminabit te Christus. O tu, qui tibi viuere videbaris: erige te, erige vas tuum, vt Deus te illuminet. Et. 2. ad cor. 4. Deus qui dixit de tenebris lumen splendescere: ipse illuxit in cordibus nostris: per quod clarissima reddita est sciētia Christi: habemus porro lumen hoc in nobis, vasis fictilibus, (imō verō vitreis, quę ad cuiusuis tactum cōfringūtur.) Habes ne, o lector, nos esse vasa fictilia: sumus igitur lampadam vasa, in quibus lumen habemus non dico lumen fidei. habent enim & peccatores habitum fidei. Solum mihi sermo est de luce, & claritate speciali, quam Dominus cōmunicat quibus vult. De qua claritate dicit Apostolus. Nos autem reuelata facie, gloriam Domini, velut in speculo recipientes: in eādē imaginem, & eandē Christi gloriam transformamur. At infideles, & hi qui pereunt, opertam habent faciem. sic enim inquit Apostolus. Evangelium nostrum, in ijs qui pereunt opertum est. Qui verō vocati sunt ad pietatem, sicut Paulus, circum fulsi radio diuini splendoris, norūt, quod sit hoc lumen. De quo meritissimē Dominus dicebat, Vide ne lumē quod in te est, tenebrę sint, quasi dicat, vide ne te lumē habere putēs: nec habeas tamen.

¶ Nam mecum expende: hoc lumē accensum, & quadam tenuis viuam durasse, & in fatuis, & in prudētibus, vsq; ad clamorem sponsi, media nocte venientis. Nam fatuę non dixerunt: accendite lampades nostras: sed date de oleo: quia lampades nostrę propē extinguantur. Tunc igitur viuę adhuc erant. Fit igitur, vt fatuitas fatuarum, non hęc fuerit, quōd lumen haberent extinctum: sed quia nō secum sumpserunt oleum: non in lāpade, sed in lecytho, seu gutto. Prudētes verō, in gutto seruarunt oleum: quo lumen fouerent, si languere contingeret.

¶ Ex qua consideratione multa notanda se offerunt. Primum est, accipiunt omnes virgines lampades suas. Igitur si vasa sumus nos, quiuis se accipit. Certē Dei sumus: sed ille relinquit nos in manu consilij nostri: & perinde permittit agere: ac si non sui, sed nostri iuris essemus. Alioqui quomodo tot regnaret peccata? 2. est. Licet nos nobis relinquat: ea tamen ratione relinquit, vt lampades simus, & luceamus: sicut luminaria in mundo, verbum vitę continentes, vt Paulus dicit. 3. est. Nos nobis Deus donat, vt lāpades simus: & cum eis accensis exeamus obuiam sponso. Tota igitur, viri Christiani vita est, expectatio venientis sponsi: & exitus quidam a se ad sponsum: imō exitus est ab hoc mūdo, ab hac vita ad cęlestem patriam. Est igitur vir Christianus Anna illa, Tobię iunioris mater: quou die ad montes pergēs, expectās si veniret filius. in quo vno illa dicebat, se omnia habere. illa igitur quotidie exhibat, & nos debemus quotidie expectare: dicit enim nos similes hominibus expectantibus Dominum suum. 4. Miseria nostra est quę nos dormire facit, & negligere, ex quo tardat Dominus: itaq; nemo est, qui non dormitet, & aliquando dormiat. ab ea. s. instantia, & feruore, quā prius incepit, declinans.

¶ Hactenus hęc omnia conueniunt virginibus, id est, Christianis, qui propē diem iudicij erunt, & nobis etiam, qui longe ab eo esse videmur. reliqua ijs solū conueniunt, quos dies ille vltimus viuos inueniet. Ex quibus, cum alij pifuturi sint, & misericordię cultores: reliqui, quāuis a Deo vocati & illuminati: operum priorum erunt desertores: prudentes illi, fatuę hi, erunt virgines. Reperiuntur ergo & hi, & illi in vltimo orbis die. Repentē omnibus obscuratur sol: amittit suum luna lumen: cadunt stellę, media nox fit. En tibi Christi crux, omnia illuminās. Intelligunt omnes sponsum venire, excitantur a torpore, & negligentia priori. Intelligunt se statim iudicandos. Quiuis conscientiam suā excutit. Pij memores sunt operū suorū, quibus pauperunt inopes, quibus vestierunt nudos & cęter. His operibus velut refocillatur, confidūt, lumen illud (quod prius acceperant) quo Deū agnoscebant, velut fomento adhibito, exhilarant. At cōtrā, qui hęc neglexerunt opera, cum se lumen videant accepisse, nec tamen pia opera fecisse, grauissimē

Eccli. 19.

Philipp. 2.

Tobiz. 11.

Tobiz. 10.

Lucz. 12.

Mathz. 23.

grauissimè dolent: eò potissimum, quia lumen habent, sed propè extinctum habent. Accurrunt ad pios reliquos, (erunt enim oēs tunc simul cōmisti: egressi videlicet ad crucis spectaculum.) petunt vt orent pro eis sponsum venientem. illi vix responsum dare volunt. Id tamen dicunt. Quid à nobis nunc ista queritis? Non sat temporis habemus, vt pro nobis oremus, vt nos spōso, imò & iudici venienti apparemus. Properate ad p̄latos Ecclesię, ad confessores: illi exhibēt gratiam Dei, suamq; p̄ hominibus intercessionem. Festināt miseri ad p̄latos sicubi inueniāt: ad Cōfessores: hos dum quærunt, ecce exit spōsus (antequem ignis omnia consumēs) quo p̄cto moriuntur illi, & hi. Resurgunt illi, & hi. Optant fatui, ad Dominū ire. Dicunt enim Domine quando te vidimus esurientē? Vt ergo iudicem dicunt Dominum: ita & ab eo admitti cupiūt, sed frustra. hęc videtur germana huius parabolę intelligentia quia nihil torquet in ea, nihil absurdi concedit, sed planè omnia declarat.

¶ Dices. Quid igitur ad nos (si hęc parabola de his qui proximi iudicio erunt) est intelligenda? Respondet Dñs, Vigilate, nescitis enim an vos futuri sitis illi, quos extrema mūdi dies reperiet.

¶ Igitur tria tēpora distingue. 1. ante diē rerum extremam. 2. est, extremus ille dies. 3. est post aduentum iudicis: post raptos in aēra pios: post eos, ad gloriam & corporum, & animarum admissos: dum tamen in aēre sunt cum iudice. In primo tempore accipiunt oēs virgines lampades suas, exeunt obuiam, dormiunt. In 2. tempore clamor sponsi venientis fit. id est, obscuratur sol, apparet crux, angūtur excitatę virgines, parant se orationibus: sed maximè operibus antea factis: petunt fatuę oleum, mittuntur ad Cōfessarios, illę eunt, & fortasse ibunt daturę elemosinas. (vt Chrysostomus anotauit.) In 3. Tēpore venit sponsus, rapiuntur in aēra pij, clauditur ingressus impijs. Clamant isti, Aperi nobis. At sponso nesciuntur. Distingue igitur tempora: & intelligētia sana, & plana patebit toti parabolę. Redeamus nunc, vt racemationem faciamus, ex vberē hac vinea: eò p̄sertim, quia quę in die iudicij cōtingent, similia ijs sunt, quę in cuiusuis morte accidere solent.

¶ 1. Simile est regnum cęlorum. 10. virginibus: igitur regnum Christianorum est regnum virginum, id est, eorum in quibus est castitas, pudor, pulchritudo. Eorum etiam qui ab oculis multorum, à frequentia & publico abstinent. Eorum demū qui ita pudorem zelantur, ac si diues esset thesaurus. Et planè regnum Christianorum, regnū cęlorum est: At in cęlis sunt sicut angeli Dei: ita Christiani in terra sunt (aut esse debent) virgines in omnibus, sicut angeli Dei. Quòd si nubendum est: sit thorax immaculatus

¶ 2. Porro Christiani nunc dicuntur. 10. quia sicut denarius oēs numeros claudit: ita & Christiana Ecclesia omnes etiam claudit, professiõe

quidem virgines, licet re vera habeant animas adulteras. O igitur, si Ecclesia nunc, tantū cōtineret bonos: non item malos. O si non esset fagena ex omni genere piscium. O si campus nō esset, in quo sunt tribuli, spinę, & lapides.

Mathæ. 13.

Mathæ. 13.

¶ 3. *Quę accipientes lampades.* Igitur tempus illud, noctis tempus erat: alioqui non fuisset necesse accipere lampades, vt occurrerent sponso. Tempus ergo vitę nostrę noctis tempus est, & tenebrarum. Dies est, si tempus gratię, tempori legis conferas. At nox est, si idem gratię tempus, eternitati beatitudinis compares. Si igitur nox est, sumenda tibi est lampas, quā videas: alioqui in via hac multa sunt p̄cipitia, tibi sumopere cauenda.

¶ 4. Iam si virgines hęc acceperunt lampades & exierunt obuiam sponso: igitur è peccatis suis exierunt: id enim est, exierunt obuiā. Planè cum Deus per gratiā suam illuminat peccatorem: ideò illuminat, vt exeat à peccatis, exeat à se, exeat à mundo, exeat ab omni creatura, & soli sponso se iungat. O mirabilem, illuminationis lampadisq; virtutem ardentis: ideò illuminat, vt reliqua videantur obscura: videantur plena periculis: videantur noxia, aut certè indigna quę amentur: solus verò Christus sit in quem totum, & oculi, & cor sint cōiicienda. Vis igitur videre si illuminaris? vide si te lumen agit, mouet, & vrget: vt soli sponso occurras, iungaris, & vniaris.

¶ 5. Ex qua aduersione intelligis parabolā hęc non de his intelligi, qui semper in peccato mortali iacuerunt: qui nunquā ex se, ex mundo exierunt: qui nunquam sponsi, aut desponsationis cum anima, sensum experti sunt. Quo terror grandis incutitur: videmus enim horū vocatorum, & illuminatorum tantam perijsse multitudinem. Quinq; enim perierunt ex. 10. Quām igitur sanctē Paulus ad Hebręos scribit, vt licet illuminati fuerint, ne collectionem suam deserant, vtq; patiētiam habeāt.

¶ 6. Porro cum dicitur, exierunt obuiam sponso, docemur in quo consistat vita Christiana. Videlicet: si exeamus occurrentes sponso. Quod Apostolus ad Hebrę. 13. docuit. Extra portam Christus passus est. Exeamus igitur ad illum, extra castra: improprium eius portantes: non enim habemus hic ciuitatem manentē, sed futuri inquit. Per ipsum ergo offeramus hostiam laudis semper Deo. Beneficię autem, & cōmunicationis nolite obliuisci. Quibus verbis totius parabolę sensum complexus est. nam cum dixit. Exeamus ad eum extra castra: notauit exeundum nobis, ab vniuersis quę videntur: coniiciendosq; esse oculos in solum sponsum. Cum verò dicit, Improprium eius portantes: castigationem carnis nostrę indicat, quod parabola in verbo, virgines, docet. Porro cum addit offeramus hostiam laudis, accensam lampadem coram Deo semper esse voluit. Demum cū adijcit. Nolite obliuisci beneficię, oleum voluit recondi in gutto. Age igitur, Christus exi-

Roma. 13.

Hebrę. 12.

Hebrę. 13.

Ioā. 5. 16.

Mathæ. 25.

Lucæ. 20.

Hebrę. 13.

uit à patre, & venit in mundum: postea reliquit mundum, & redijt ad patrem: tu igitur relinque mundum, & ito vbi est Christus, in gloria Dei sedens. exiuit ipse feminator. vt se in te feminaret: exi tu à te. vt te in illo semines. Exiuit ille, vt gigneretur à virgine, tu exi à te: vt ille gignatur in te. Demum exeamus à mundo, quæ retro sunt obliuiscences, & ad anteriora, id est, ad Christum respicientes. Exeamus à terra nostra, inquirentes eternam patriam, sicut maiores nostri exierunt, quærentes eternam hereditatem, à longe eam aspicientes & salutantes. ¶ 7. *Exierunt igitur virgines obuiam sponso, cum accensis lampadibus.* O si tam fuissent scælices: vt tunc clamor factus esset, & spõsus venisset. Intraissent omnes ad nuptias: quia omnes paratæ erât. O si omnes ij qui, à Domino vocantur, per intimam illuminationem, tunc vocarentur, per animæ à carne exitu: multò essent plures in cœlo. At distulit Dominus venire, cum omnes illæ paratæ erant, expectauit vsq; ad tempus, quo oleum deficeret in lampadibus fatuarum. Vbi igitur sunt fatui dicentes, eo tempore quemq; mori, cum ad cœlũ est paratior: imò verò aliquando vocatur cum non est adeò paratus: vt ex hoc loco manifestè conuincitur. ¶ 8. *Quinque erant prudentes.* Id est, pars dimidia vocatorum, illuminatorum: eorũ qui exierunt, fuit prudens. Sicut. c. superiori dictum est, quòd è duobus in agro, alter eligitur, prudens. s. alter relinquitur, videlicet fatuus. & ex duabus molentibus, &c. Hoc verò numero quinario delectatus est Dominus nam. 5. milia paust in deserto. Et. 5. panibus paust. Et. 5. plagas habet in corpore. Et deniq; .50. die infundit paraclatum, & .50. anno olim erat magnus Iobeleus Leuit. 25. Et Num. 36. Rectè igitur. 5. sunt prudentes, quæ Iobelei remissionem assequuntur. quæ panibus. 5. satiantur: quæ plagis Christi sanantur. Porrò. 5. fatuæ sunt, quia contra malũ, bonum est. Sic contra vitam: mors. sic cõtra iustum: peccator. duo contra duo, & vnum cõtra vnum: vt habetur Eccli. 33. Vt non solum sanctitas haberet aduersarios, eos qui peccatores sunt: sed etiam ipsos illuminatos: ipsos exeutes obuiam: ipsas animas desponsatas. O Rex eterne, & quis saluus erit? ¶ 9. *Prudentes sumpserunt oleum.* Intelligis, hac vna ratione prudentes fuisse, quia sumpserunt oleum: fatuas verò miseræ: non quia malè fuerunt: virgines enim fuerunt, lumen habuerunt, obuiam exierunt, sponsum inquisierunt: sed quia non sumpserunt oleum in lecythis suis. & reuera, si lampades sumebant. si ad expectandum sumebant: necessario oleum sumere debuissent. At quia oleum non dabatur gratis, sed vendebatur: infelices virgines forsã numorum amore, & auaricia, oleum non emerunt. Porrò ipsum est hoc loco, recondere oleum in vas, quòd est: peregrinaturò recondere numos in sacculo. Dicitur enim eleemosina viri, quasi sacculus cum ipso. Ac si diceret,

quasi oleum in lecytho: quòd manifestius est ex sequentibus. Dicit enim textus, cõclude eleemosinam in corde pauperis: & hæc pro te exorabit ab omni malo. habes quòd sit oleũ, & quòd sit vas vbi recondatur. Est enim cor pauperis in quo eleemosina recondatur. Neq; verò terrearis, non inueniens, quam eleemosinam in cor pauperis eroges: cum ipse sis pauper: minimè terrearis. Si illuminatus es, si membrũ Christi factus es, datum tibi aliquod donum est, & ad utilitatem (inquit Paulus.) Datum est tibi aliquod talentum iuxta tuam virtutem. Id si exercueris, in cõmodum eorum qui tuo ministerio indigent, planè oleum seruasti in lecytho, recondisti eleemosinam in corde pauperis.

¶ 10. *Moram faciente sponso.* Igitur licet reuera Christus inopinatò veniet, moram autem facturus est. quòd si moram facturus est, non breui venturus est. Dices, quid igitur tantopere Dominus minatur aduentum suum, dicens: Vigilate, quia qua hora, &c. Respondeo, id certè est, quia cuiq; mors sua, suum iudicium est.

¶ 11. *Dormierunt omnes.* Non videtur id intelligi posse de morte corporali. Siquidem post mortem, non sibi alloquuntur virgines. nec fatuæ petent oleum, nec prudentes remittent ad venditores: qui iam non sunt. Videtur igitur dormitatio illa, tepor, & negligentia in cultu Domini. Dormitio verò, aut peccatum mortale est, aut integra negligentia, & obliuio rerum diuinarum. Quòd si ita est: miserum est hominem esse. Si enim omnes qui Deo seruiunt, dormitant, & dormiunt: magna est humana fragilitas: quæ etiam illuminatos ad negligentiam inflectit. Rectè igitur clamat Psaltes. Cum defecerit virtus mea ne derelinquas me. & grauius ille dixit. Quis est homo qui non peccet?

¶ 12. *Media nocte, cum dormiunt illæ, clamor fit.* At hic clamor prudentibus valuit ad gloriam: fatuis ad miseriam. Vnicus est clamor. hic omnes excitat, hic omnes facit ornare lampades. Sed hæc omnia fatuis ad damnationem profecerunt. Primũ igitur si semper peccator fuisti: cũ mors tibi imminet, aut non excitaris: aut si excitaris, non est tibi tempus ornãdi lampadem: aut enim subito moreris, aut sine Dei memoria moreris. Porrò si à Deo illuminatus fuisti, & exijsti è mũdo obuiam sponso: non moreris nisi excitatus, nisi dato spacio lampadem exornandi. Habent igitur hoc priuilegium virgines, quæ exierunt obuiam sponso: ne moriantur sine clamore: nisi excitatæ: nisi dato pœnitendi spacio. Sed mirabilis res, dato spacio excitatæ: quia caruerunt oleo, pereunt miseræ virgines. Non igitur valet quòd tempore mortis paras lampadè, quòd excitaris: nisi oleum pietatis tibi reconderis. O rem omnium auribus inclamãdam! Quid igitur adeò fidis in pœnitentia, quæ morti vicina est?

¶ 13. *Date nobis de oleo vestro.* Cur non accurrebant illæ miseræ, ad sponsum venientem? cur nõ propera-

Eccli. 33.

1. Cori. 12.

Math. 25.

Psalms. 70.

Eccli. 7.

Eccli. 17.

propèrabant emere, antequam sponsus veniret: cur non rapiebant à prudentibus? vel cerrè cur non etiam sine lampadibus ibant obuiam sponso: si sine proprio lumine, at certè ad lumen alienum, prudentium. s. virginum? Ego non dubito, quin si misellę virgines ad sponsum clamassent, ad eius opem confugissent, misericordiam inuenissent. Sed prior negligentia parit eo tempore confusionem: parit de Christo desperationem. Clament igitur hoc in auribus omnium eorum, qui proximi morti sunt: ne conijcite oculos in oleum, quòd vobis deest: in illum conijcite qui verè lumen est inextinguibile in illū, qui oleum habet exultationis. Omnis enim qui inuocauerit nomen Domini saluus erit. Sed quid admoneo? ipsa temporis angustia, ipsa luminis extinctio, ipsa olei defectio, ad Christum attollere oculos non finit. ¶ Porro prudentes virgines (licet dormitarint & dormierint: pari. s. cum fatuis negligentia). At opera pietatis habuisse, (quibus illud lumen suum, id est, Dei cognitionem foueant, & exhilarent) illud vnicum eas facit quiescere, & securè spòsum expectare. O quã vere dictum est, Beati misericordes, quoniã ipsi misericordiam consequentur. Et eleemosina ab omni peccato, & à morte liberat: & non patietur animam in tenebras ire. & rursus eleemosina purgat peccata: & facit vitam inuenire eternã, & ignem ardentem extinguit aqua: ita & eleemosina resistit peccatis Eccli. 3. & demũ, Deus prospector est eius, qui reddit gratiam. eius meminit in posterum. Et in tempore casus inueniet firmamentum. quo privilegio nescio quod sit maius. Certè intelligis: quòd etiam si cadas, surges inuento firmamento: eleemosinę. s. quam fecisti. Hoc summum est eleemosinę privilegiũ. At si intelligas quod cum casui proximus es, eleemosina facta firmat, ne cadas: is sensus parabole nostrę quadrabit: in qua virgines fatuę cadunt, quia non inuenerunt oleum misericordię, quod eas sursum eueheret sed aquam negligentię quę eas suffocaret. At prudentes licet aquis negligentię obrutę, per oleũ tamen sursum elate sunt. vt iam intelligas illud: Facite vobis amicos de mamona iniquitatis: vt cum defeceritis recipiant vos in æterna tabernacula. Igitur si fecisti tibi amicum Deum, & pauperes, datis eleemosinis (licet aliquando deficias) recipieris tamen cum prudentibus virginibus. Quia vt inquit Paulus, Beneficię & cõmunicationis nolite obliuisci; talibus enim hostiis promeretur Deus. Et demum: date eleemosinam, & ecce omnia vobis munda. ¶ Nec tamen intelligas eleemosinam eius qui in mortali est valere. Nõ id dixi: Sed si eleemosinam dedisti, cum in gratia eras, hæc orat pro te: vt etiam si aliquando, nõ nihil labaris, exciteris: vt ornes lampadē, vt intres adnuptias cum sponso. Sed infelices virgines quia non sumpserunt oleum, vident lampades extingui. Certè sicut cupiditas facit erra-

re à fide, vt Paulus docet, ita facit extingui cognitionem Dei. At vbi cognitio Dei auferetur à dānatis, omnia dona gratuita simul ab eis auferentur. Nihilq; boni, sed omne malũ in eis reliquum erit. Vt nihil illis solatio, sed omnia sint eis in tormentum. vt verè dictum sit, iudicium sine misericordia fiet ei, qui non fecit misericordiam. ¶ 14. Ne forte nou sufficiat nobis & vobis. Potuit hinc sibi errandi aniam Lutherus arripere. Dicens, Merita sanctorum sibi, & non alijs potuisse prodesse. quia prudentes virgines non præbent fatuis de oleo suo. verum clarè patet primum, quòd merita sanctorum nulli valent, qui est in peccato mortali. 2. Etiam alijs non valent quantum ad meritum consequendi vitam æternam: quam suis quisq; meritis, non verò alienis consequi potest, (meritis Christi exceptis.) At. 3. Merita sanctorum, & labores quos sufferunt, quãdo illis superfluent ad culparum satisfactionem: quando videlicet patiuntur illi multa, peccant verò modica: tunc cõmunicare alijs possunt. Quòd si non cõmunicarunt prudentes virgines, id ex humilitate fecerunt: cum crederent nihil sibi superesse satisfactionum, pro culpis proprijs: quod tribui posset ad satisfaciendum pro alienis. Ita igitur resplendet in sanctis misericordia, vt nunquam non se exerat humilitas: ita etiam resplendet misericordia, vt nõquam obscuretur prudentia. ¶ 15. Sed qui sunt illi vendentes, ad quos fatuas ire iubent? Sanè in Ecclesia. 4. sunt genera eorum, qui vendere videntur gratiam, & spiritualia auxilia. Primi sunt prælati: qui indulgentias vèdere, videri possunt: siquidem eas dāt ijs, qui numos suos in aliquod opus pium erogant. Secundi, sunt sacerdotes Confessarij: qui cum carnalia nostra metant, spiritualia seminant. Administrant igitur gratiam sacramentorum, & Christi satisfactiones populo, qui eos alit. Tertij sunt, pauperes spiritu, quorum est regnum cœlorum. & cum sit suum, vèdunt illis, qui in eos eleemosinas collocant. Nam ex Apostolo: cum sanctis pauperibus damus eleemosinam, nostra temporalium copia, eorum temporalem subleuat inopiam: & eorum spiritualis copia nostram subleuat spirituales inopiam. Damus igitur illis vt nobis illi dent. Quarto loco est Deus qui vendit cœlum danti numum: vt Augustinus dixit, imò vt ipse Dominus dixit: dato eleemosinam, & habebis thesaurum in cœlis. Quinto loco, mali homines, qui pios persequuntur, licet cœlum non habeant, vendunt tamen ijs qui eorum persecutiones patiuntur. siquidem tribulatio patientiam operatur, & patientia spem. Inter hos qui maxime vendunt, sunt tertio loco dicti. Ad hos & reliquos, prudentes fatuas remittunt. ¶ 16. Dum autem irent emere, venit sponus. O infelices virgines, si vel tãtulam expectasset Dominus, redissetis cum oleo empto, & lampades fouissetis vestras. Nunc verò ante reditum ve-

Ioannis 1.
Psalm. 44
Roman. 10
Mathæ. 5.
Tobiz. 4.
Tobiz. 12
Eccli. 3
Eccli. 3.
Luc. 16.
Hebr. 13.
Luc. 17.
Vide quæ dixi Math. 5. sup illo, Beati misericordes.

1. Timo. 6.
Iacobi. 2.
merita sanctorum
1. Cori. 9.
Mathæ 5.
2. Cori. 8.
Mathæ. 19.
Roman. 5.
strum:

strum: ante moram tam exiguam, clausa vobis ianua est: vt significaretur eo temporis spacio, non admodum valere opera quę fiunt: sed valorem habere, quę facta fuerunt. Quis igitur non miretur Deum tunc esse velut furem, qui fatuas adortus est, quo illę aberant tempore. Sed ne mirere: imò agnosce, quàm iusta ratione Dominus dum viuimus vigilare iubet: quia cum morimur sera pœnitentia est. nec pœnitemus tunc: licet mortis metus nos angat, amoris tamē Dei nullum tunc vestigium est.

Psalm. 103.
Genesi. 23. ¶ 17. *Clausula est ianua.* Profectò clausa est ianua sponsi, aperta verò est iudicis. ¶ 18. *Nescio vos* Quia facies quam ille agnoscit, est exhilaranda in oleo, quo fatuę carent. Nec enim Dominus per vocem agnoscit: nisi tangat manus & colum, vt Isaac fecit: & nisi lampadem accensam videat, quam illę afferebant extinctam.

Sicut enim homo.

Quid sit hominem patrē fami. peregrè profectum, dixi supra c. 21. Rursum, quid seruum malum mitti in tenebras exteriores: dixi supra c. 22. Iam aduerte, maximum pondus, tū Gręcis, tum Latinis fuisse talentum. Quod vocabulum Latini à Gręcis mutuati sunt. Quo cōstituto, duplex huius parabolę obscurę mihi declaratio succurrit. ¶ Prior hunc habet scopum: Nullum fore hominem Christianum, qui cœlo potiatur, si fratribus inutilis sit.

Psalm. 2.
Isaiz. 8. ¶ 1. *Agè igitur. Vocauit Christus seruos suos.* Verè enim nos omnes eius serui sumus: & iure incarnationis: & creationis: ac demum redemptionis. Dictum enim est, Postula à me, & dabo tibi gentes hereditatem tuam, & po. tu. ter. terrę. Et rursum: Ecce ego & pueri mei, quos dedit mihi Deus. Si igitur serui eius sumus: seruus verò nō sibi, sed domino quærīt: fit vt iure meritò Christus à nobis exigat: vt datis talētis negotiemur: vt eius sint vsurę, cuius sunt talenta, & nos etiā. Ne ergo conqueraris, quòd Christus te negotiari, & lucro incumbere iubet. Si enim liber esses, aut otio indulgeres, aut negotio tuo. At seruus es: alteri igitur labora. Sed bona spes, tua erunt & talenta & lucra, quę Domini tui benignitas est, idè enim ait. ¶ 2. *Tradidit illis bona sua.* Nullum siquidem bonum ille habuit, cuius nos non participes efficeret. Rex ille, sacerdos, Pater, pastor, Doctor, lux. Et reliqua: horū omnium partem hominibus tribuit: vt nullam ille buccellā comederet quin etiam ex ea, nos pauperes comederemus. ¶ Hic nota: Bona quintuplicia esse. s. bona externa: vt opes, honores, amici. 2. sunt bona corporis, vt nobilitas, valetudo, decor. 3. sunt bona animi, vt virtus, scientia. Quę omnia naturalia bona sunt. 4. sunt gratię gratis datę, quę recensentur à Paulo. 1. Cor. 12. 5. sunt gratia iustificas cum omnibus virtutibus infusis: quas Theologi infusas vocant. Hęc duo bonorum genera, supernaturalia sunt.

Eccli. 26.
Ioanis.
Psalm. 87. ¶ Ex his quinque generibus bonorum tria priora, non adèò propriè dicuntur bona Christi: ipse. n. asseruit: Regnum suum, nō esse de hoc mundo. Quocirca, nec opes mundi, inter bona sua dignatur, & p̄pterea pauper dicitur Christus, & in ops. Propriè igitur talentorum nominæ, non hęc temporalia bona significantur, licet ad prædicandū populo, nihil erit incōmodi si talenti nomine ea nūcupentur. ¶ Iam quintum genus gratiarum, non etiam dici talentum debet. Vt enim Theologi dicunt, gratia iustificas, cum virtutibus infusis, non datur in aliorū vtilitatē: sed in illius solū qui accipit, cōmodum. Poteris tamen vti nomine talenti, etiam in his. Propriè igitur talentorum nomen, ad 4. genus donorum & bonorum arctandum est. Cum ergo audis vocasse Dominum seruos suos. eisq; dedisse bona sua: facillè intelligis, omnes seruos vocatos, omnibusq; talentum aliquod datum. Nullus igitur est Christianorum, qui nō talentum habeat. Sicut nullus est qui seruus non sit. Age igitur expende, quod accepisti, bonum est & Domini tui bonum est, & talentum est. Si domini bonum est, nō potest, non esse pretiosum. Deditur enim viri principis, vilia inter bona sua deputare. At si pretiosum est, idemq; talentum: intelligis rem esse diuitem & maximi pretij. ¶ 3. *Vni dedit. 5. talēta.* Arbitror hos, quinque, talentis donatos, esse ecclesie Pontifices: cum enim ecclesia electorum sit ex. 5. virginibus prudentibus aggregata, necessario fit vt qui quinque, virginum (sua habētium, talenta) curā habeat, quinque, etiam habeat talenta. Nemo. n. regere talentum alienum potest, si idē ipse non habet. At dices, cum Ecclesia ex. 10. virginibus constet, Cur non etiam dicentur pontifices. 10. habere talēta. Respōsio est, omnia fieri propter electos. ¶ 4. *Alij dedit. 2. talēta.* Hoc credo esse seculares Ecclesie magistratus, hi. n. talentum vnum habēt, quia Christiani sunt: aliud rursum debēt habere talentū, vt gubernent. Habēt igitur duo talēta, Omnis potestas à Domino Deo est, est igitur potestas talentū. Dices, si p̄sides seculares duo habēt talenta: alterum cōmune sibi & alijs: alterū p̄sidentię: Cur non item p̄lati ecclesie dicentur. 10. habere talēta. 5. sibi & alijs cōmunia. 5. rursum, quibus p̄sint? Respondeo: Nō datur p̄latis talentum p̄sidentendi. non quia nō verè superiores sint, sed quia non vult Dñs eos esse maiores: sed qui maior est iter vos, sit sicut minor. Reges igitur gentiū dominantur & potestatem exercēt: sed vos nō sic, reputate vos vt reliquos quibus p̄fecti estis. ¶ 5. *Alij verò vnum.* Quo se gubernaret, quo sibi p̄ficere tur. ¶ His tribus generibus hominū tota Ecclesia cōprehensa est, Pōtificib⁹, magistratibus, subiectis. ¶ 6. *Vnicuiq; secundum propriam virtutem.* Nulla hęc mētio de bonitate cuiq; p̄pria: sed de viribus, nulli enim talētū dedit, cui vires nō dederit, ad eius talēti vsum. Vt. n. nature prouidentia hęc est: si cui dat formā, dat etiā instrumēta: quibus

x

eccli. 26.
Ioanis.

Psalm. 87.

2. Timo. 4.

Roman. 13.

Mach. 2. 20.

Eodem.

quibus ea forma suas functiones exequatur: ita eadē Dei prouidētia est: vt si cui dat talentū, det & vires, quibus talēti munus exequatur. Igitur, imprudenti viro, nō dat munus pontificium. Si verò imprudens, Episcopus efficitur: non propterea talentū pōtificium habet, nō enim vocatus est tanquā Aaron. Similiter nec elingui datur talentū p̄dicatoriū, quōd est sub pontificio munere clausum. ¶ 7. *Profectus est statim*. Ita enim se gerit Dominus cum his qui talentū accipiunt, ac si lōgissimē abesset: ita peccare finit: ita silet & tacet, ac si nō esset. At quod dicit, *profectus est statim*: si ad ascēsum in cōlū referatur, videbitur prius p̄fectus: prius ascēdisse in cōlū, & secum duxisse captiuitatē captiuā: quā dederit dona hominibus. Quid igitur est, quōd dato talento statim proficiscitur: nisi quōd dato talento statim vult, vt exerceatur: & vt qui accepit ministret: nec requiē det sibi vllam? Vide Paulū, vt accepit talētū, cōtinuō ingressum synagogas, & p̄dicantem Iesum. Vide Apostolos: vt acceperunt spiritū: s. cōtinuō p̄dicātes. statim igitur proficiscitur: ne qui accepit, Domino p̄senti cupiēs adesse, talenti curam omittat. Sunt. n. qui accepta gratia, toti vellent cōtemplationis dulcedini intendere: & nullatenus à Christi p̄sētia dimoueri. Hi, intelligant Christum nolle vt absistāt p̄sentiē Christi in Christo: sed Christo in Christianis absistant. ¶ 8. *Abijt gitor, qui quinque talenta & qui duo, & lucrati sunt. At, qui vnum, defodit.* Dices, igitur omnes p̄lati, & magistratus seruantur: & omnes populares & subiecti dānātur? Minimē id quidem: Nam iuxta Lucā ex his qui acceperunt singulas minas, alius fecit. 10. alius verò. 5. Igitur multi ex his qui vnicam minam acceperunt, lucrati sunt. Sicut cōtra, multi ex p̄latis perdidērunt. Dices, Cur igitur hīc nulla deperdente P̄lato fit mentio: tota verò mentio est de non lucrante subiecto? Planē nisi hęc spes hīc daretur, nullus ex prudētibus v̄ris esset, qui acceptaret pontificatū, rem tā opere & onerosam, & periculosam, & operosam. Ad ditur igitur illis calor: additur animus: spes illis promittitur, fore: vt si laborarint, edant de fructu manuum suarū. Porro ne subiecti crederēt, nihil à se exigī, & ideō otio torperent, id circo multos hac ratione perire indicatur. Nec igitur omnes p̄lati pereunt, neq; omnes seruantur subiecti. Et. 2. monstratur, nō esse impossibile, si quis. 5. talenta acceperit: etiam. 5. talenta posse duplare: non esse impossibile: vt quis quinque, talentorum vsui sufficeret possit. Rursusq; ostēditur facillē esse, in vnus etiam talenti vsu, hominem posse dormire. 3. etiam monstratur: ex natura talentorum potius esse periculum torpōris, & ocij: si vnicum, quā si plura talenta receperis. nam cum talenta nō sint res emortuę, sed viuę: quę animam ad operandum excitāt, & impellunt: minus te incitabit vnum, quā quinque talenta. magis calesces, si quinque, titiōibus incē-

daris, quā si vnico, difficiliusq; quinque talenta defodies, quā vnum. 4. etiam non videbatur posse fieri, hominem quinque, aut duobus talētis ditatum, Domini sui curam, & obsequium negligere. non id ferebat tātarum diuitiarum in vnū seruum facta collatio. At facilius multō cui minus dimittitur, minus diligit: & ita cui minus donatur magis obliuiscitur. Fateor cui multum donatur, posse non etiam diligere. sed minus id donationis & donorū natura fert, aut ratio finit. 5. intelligunt facilius qui multis donati sunt, quā multum debeant: at, qui exiguo donantur, putant in suū, non in aliorum cōmodum fuisse donatum. 6. Intelligant maiores, si adeō dura ratio ponitur, cum eo qui non duplicauit, quōd vnicū acceperat: quanto durior cum eis, qui non duplicauerant quinque? Rursus intelligant minores: si fieri potest, vt quinque, duplicentur, quanta erit culpa vnum non duplicasse? Nota verò nō requiri, aut plus, aut minus: quā vt talentum donatum duplices, videlicet, vt tecum alium (vel vnum) in cōelum adducas: à Pontifice requiritur vt. 5. i. Vt omnes electos in cōelum adducat: à Magistratu, vt contendat & ipse quosdā in cōelum adducere. Certē si re ipsa adducere nequuerit: orationibus, exemplo, & quibus id viribus possit, contendat. Nam in textu conqueritur Dominus, quōd talentum non exposuerit: non queritur, quōd lucratus non sit. Videtur. n. sub intelligi, nullum exponere talentum suum, quin aliquid lucretur. ¶ Defodit ille talentum in terram, quia conuersatio piorum in cōelis est. Ibi thesaurizant thesauros suos. At tota secularium & terrenorum conuersatio, intentio, conatus, & prudentia in terra consistit, in terra. n. scribuntur impij, ciues sunt terrę, terrę habitatores. Hi ergo talentum cum magna talenti iniuria, in terram defodiunt: illi negotiantur. Hi veritatem Dei, in iustitia detinent, & ligant: illi currunt, ad anteriora ad eterne. s. vocationis bruium. ¶ Patet igitur, quid sit defodere talentū: est enim detinere talenti vim in iniquitate. qui enim iniquus est, lapidem plumbi super talenti energiam imposuit. Talentum ignis est, semen est, ebulliens aqua est, & saliens in vitam eternā: sed nostra iniquitate, tum etiam & curis huius seculi obruitur. ne proferat, & exerat vires suas. O rem indignam: Spiritus sancti vires & efficaciam, terrę viribus, imō demōnis, & inferni, reprimi, & in imum detrudi. Palestini ebullientes aquarum puteos, terra obsepit. Pharaō contēdit, vt Israēlitę terram defodiant, facturi lateres quibus talentum opprimatur. Et si aduertere libet, inuenies eos omnes qui secularibus rebus inhiant, nihil aliud facere quā ligone cogitationis, & operationis terram effodere: vt aurum, vt honores, vt delicias, sibi comparent. Terram ergo è terra eruūt: cumq; ipsi in eam quā fecerunt foueam descēdant, necesse est, vt secum talentum abducant: cumq; se in terram sepeliant,

talentum etiam sepeliunt. ¶ 9. *Post multum vero temporis* (erit enim grande interstitium ab ascensione ad iudicium,) *venit Dominus & posuit rationem.* habet Dominus librum in quo scribat cuncta, quæ largitur hominibus: habet memoriã tenacissimã, quã nullius dati obliuiscatur. Et quã ratione talenti in aliorum vtilitatem concessi rationem exiget: pari & omnium talentorum, in propriam vtilitatem acceptorum rationem ponet. *Æstimat ille sua dona nimis: largitur & multa nimis: nos eorum nimis obliuiscimur.* Quis verò intrare cum illo in iudicium poterit? quis ante illum iustificabitur? quis poterit stare in conspectu Dei sancti huius? O quàm verè dictum est, oblatum est illi qui decem millia talenta debebat. Nos tantum debemus: ille tantum exiget, quis iustificabitur? ¶ 10. *Accedit qui quinque accepit, & qui duo, & offerunt duplum.* at qui vnum, non offert lucrum. Excitor ad huius loci explicationem, ex historia Iudeorum, qui ab Ægypto egressi sunt: è quibus soli Iosue & Caleb ingrediuntur in terram promissam, reliquis omnibus in deserto prostratis. Planè Caleb canem significat, canis verò prædicatores figurat, qui gregem à lupis custodiunt. Iosue dux ille inclutus, principum secularium locum gerit. Prædicatores igitur & magistratus cælum intrant, reliqui prostrantur. Vides igitur, qui. 5. & qui duo talenta acceperunt seruatos: qui verò vnum prostratos. Sed nota, sicut nemo ascendit in cælum, nisi Christus qui descendit de cælo (nam qui intrant reliqui, in Christo intrante intrant,) ita & nemo inferiorum intrat in cælum, nisi superiores: qui de cælo, (id est, cælesti conuersatione) descendunt. Nam qui ex inferioribus cælum intrant, in humeris superiorum intrantium intrant. Intrant igitur, qui vnum talentum accipiunt, sed non soli intrant, sed in superioribus: vt agnoscas quã requirat Dominus charitatem, & obedientiam inferiorum ad superiores. ¶ 11. *Illud super multa te constituam.* explicatum mihi est in fine cap. superioris, cum enarrabam locum illum. Super omnia bona sua constituet eum. Quòd verò sequitur: *Intra in gaudium Domini tui, videtur mihi eum habere sensum: tanta est dignitas, tantus est honor, filios dispersos in vnum adducere, filios qui perierat seruare, pro ouibus animam ponere, ouibusque vitam æternam largiri: vt eius dignitatis Christus factus amator, & carnem assumeret, & vitam pro ea comparanda, facile exponeret atque comparata, dicit: Congratulamini mihi, quia inueni ouem, quæ mihi perierat, drachmã quã amiserã.* Vt igitur lætatur Dominus in operibus suis corporalibus: ita & Christus in spiritualibus. Nullum gaudium huic gaudio est par. In hoc gaudium Põtifex & magistratus iubetur intrare. Postquã n. gaudet seruus in visiõne Dñi sui, iubetur etiam gaudere de dignitate Dñi sui, vt sicut fuit in labore particeps, sit etiã in fructu laboris. ¶ 12. *Iã accedit miser ille, qui vnum accepit di-*

cēs. *Scio quia durus es.* Quòd ex D. Bernardo huc habet sensum. Sciebã quòd exactissimè coli velis. Sciebã, quòd nullum peccatum nec mortale, nec veniale, nec verbulum etiã ociosum pateris: hominè terrenum totum vis esse cælestè: durus es, nõ sum ausus atrum tecum ducere, nõ sum ausus vitam spiritualè, adeò difficilè inchoare. Tu metis & nõ feminas: metis tibi gaudium & gloriã, ex hominum spiritualium obsequijs: at nec gaudium illis das, nec gloriã dum viuunt. Demum congregas quod non sparsisti: dum viri pij viuunt, tu ipse excitas impios, qui eos persequatur. cumque nõ spargas amorem inter homines: vis vt pij amore cum persequentibus iungatur, vt ita omnes in cælo à te congregentur. Hoc tuum est ingenium, hæc consuetudo. vis madata tua custodiri nimis. Nunquã vel hædum seruus tuis præbes, vt cum suis amicis epulentur. Percussisti in vnã maxillã, alterã iubes obuerti, res dura est cultus tuus, deterruit me. Id quod facilius videbatur peregi, neminem læsi: nõ me cõspurcaui, in grauioribus peccatis. Habes igitur quod tuum est integrum, & impollutum. Quis. n. optasset esse iudeus, tempore Pharaonis, quæ tu ipse excitasti, aduersus cultores tuos, quis optasset esse Christianus, cum nascebatur Ecclesia, siquidẽ tu permittebas totum orbem illis aduersari? ¶ Hinc lector habes, miserum huc illisum & purum obtulisse talentum: sicut & infelices virgines se puras seruauerunt, at nihil illis profecit. forsan facilius tulisset Dñs cõspurcari talentum in vsu: sordidari etiã virgines oleo, quam aut oleo caruisse, aut vsu talenti.

¶ 11. *De ore tuo te iudico.* reuera nemo dånabitur, qui se iniuste dånatum videat. adeò. n. conspicua erit dånatis iustitia, vt & ipse dånatus iuste se dånatum iudicet. *Oportuit igitur tecum iisse pecuniam meam numularijs.* Numularius est Christianorum quis: uno quicunque, verbum Dei audit: sed ij precipue numularij sunt. qui audituri prædicationes in Ecclesiã conueniunt: & qui audiunt, vt proficiant. Certè D. Basilius habet: se Alexandria vidisse homines, paratos recipere numos, in mensa, ab eo, qui dare volebat. hac lege: vt dator, certum fœnus vltra sortem largirètur. Hi numularij erant. Iam ergo oportet, quemuis Christianum ita se gerere, vt verbo, aut exemplo: aut oratione, vitam Christianã alijs exhibeat. Illi verò quibus exhibuerit numularij sunt: velint, nolint. recipiunt enim Christianismum, recipiunt Christum prædicatum, vt sibi habeant, in vsuque suum conuertant: tum verò vltra vsu, in alios eundem Christum effundat. Et hoc est reddere fœnus vltra sortem. Non est ergo leuiculum verbum Dei audire, aut exemplum Christianitatis cõspicere. Reddenda huius rei exacta ratio erit.

¶ Sed te precor attende, si audis prædicatum Christum, hic prædicatus Christus, Dñi pecunia est. Si suscipis in te Christum, & in te formas Christum, reddis Christum Christo cum fœnore: quia cum Christum nudum acceperis: teque ipsum Christum quadatenus effeceris, reddis Christo Christum, nõ nudum vt acce-

Lucæ. 9.

Ierem. 8.

Psalm. 104

Mathæ. 5.

psalm. 118.

Lucæ. 15.

Mathæ. 5.

Exodi. 11.

Mathæ. 25.

Basilius